

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

นางสาววันใหม่ แดงแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

CULTURAL TOURISM MANAGEMENT IN CHIANGKHAN COMMUNITY, CHAIANGKHAN
DISTRICT, LOEI PROVINCE

Miss Wanmai Tangkaew

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Urban and Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning
Faculty of Architecture
Chulalongkorn University
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่
	อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเลย
โดย	นางสาววันใหม่ แต่งแก้ว
สาขาวิชา	การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ทายตะคุ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พิรพันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ทายตะคุ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. เกียรติไกร เกิดศิริ)

วันใหม่ แดงแก้ว : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. (CULTURAL TOURISM MANAGEMENT IN CHIANGKHAN COMMUNITY, CHAIANGKHAN DISTRICT, LOEI PROVINCE.) อ. ที่ปริศึกษา วิทยานิพนธ์หลัก : ศศ. ดร.ศุภฎี ทายตะคุ, 212 หน้า.

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. ศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. ศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปัจจุบัน 3. วิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4. เสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน ซึ่งแนวทางการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสาร และจากข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสำรวจ การสังเกต การสนทนา และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคุ้มวัด เทศบาล และกลุ่มผู้ประกอบการ มี 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การดำเนินงาน การประสานงาน และการจัดการความรู้ด้านต่างๆ ส่วนของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีลักษณะ ดังนี้ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนา การประสานงาน การให้ความรู้ การลงทุน การประชาสัมพันธ์ และการมีรายได้จากการท่องเที่ยว บทบาทที่สำคัญที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานคือ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน กรมโยธาธิการและผังเมือง และสภาเมืองเชียงคาน บทบาทที่สำคัญรองลงมา คือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน สำนักงานจังหวัดเลย และผู้ประกอบการนอกพื้นที่ สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งจัดตามลำดับความสำคัญในขั้นตอนการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ได้แก่ ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน ขั้นตอนการวางแผนดำเนินการ ได้แก่ เทศบาล และกรมโยธาธิการ และผังเมือง ขั้นตอนการลงทุนและดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ประกอบการ เทศบาล ภาคประชาชน และชมรมต่างๆ และขั้นตอนการติดตามประเมินผลงาน ได้แก่ เทศบาล และสภาเมืองเชียงคาน ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนขาดการบูรณาการในเรื่องแผนการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม รวมทั้งการบริหารงานของแต่ละภาคส่วนยังไม่ชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานที่เหมาะสม คือ แนวทางการพัฒนาโดยใช้โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีพัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีชุมชนเป็นฐาน และมีการจัดทำโครงการการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน และผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ทำให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างจิตสำนึกของชุมชนร่วมกันในการรักษาสมดุลของ และสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง ลายมือชื่อนิติศ
 สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
 ปีการศึกษา 2554

5274142225 : MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEYWORDS : CULTURAL TOURISM, CULTURAL TOURISM ELEMENT, STAKEHOLDER MANAGEMENT, CULTURAL TOURISM MANAGEMENT

WANMAI TANGKAEW : CULTURAL TOURISM MANAGEMENT IN CHIANGKHAN COMMUNITY, CHAIANGKHAN DISTRICT, LOEI PROVINCE. ADVISOR : ASST. PROF. DOOSADEE THAITAKOO, Ph.D., 212 pp

The purposes of this study titled “Cultural Tourism Management in Chiangkhan Community, Chiangkhan District, Loei Province” were to 1) investigate cultural tourism element, 2) analyze tourism management process and analyze current stakeholders, 3) analyze potential of cultural tourism management, and 4) provide suitable cultural tourism management in Chiangkhan Community. This was a qualitative research and the data was collected from documents and fieldwork consisting of survey, observation and interview with concerning people.

The results found that there were 5 steps of the tourism management process in Chiangkhan Community including cooperation between different temples, municipality and entrepreneurs. These 5 steps contained strategic planning, stakeholder management, operation, coordination and knowledge management. To the role of stakeholders towards the cultural tourism management in Chiangkhan District, however, it contained finding resolutions to solve problems, defining development plan, coordinating with several parts, providing knowledge, supporting investment, preparing public relations and earning income from tourism. Furthermore, the most important roles in the cultural tourism management in Chiangkhan Community were searching for the resolutions to solve the problems and defining development plan which required the cooperation between Chiangkhan Municipality, Department of Public Works and Town & Country Planning and Chiangkhan Council. Besides, another significant role was related to the investment in infrastructure and facilities of Chiangkhan Municipality of Loei Provincial Offices and external entrepreneurs. Besides, the stakeholders and people sector had the highest role in participation into a stage of finding the problems and causes, followed by the municipality and Department of Public Works and Town &

Country Planning in a stage of planning as well as the entrepreneurs, municipality, people sector and associations in a stage of investment and operation, respectively. Moreover, the municipality and Chiangkhan Council also took part in a stage of follow up and evaluation. According to the study, some essential problems of cultural tourism management in Chiangkhan Community were found. For instance, the stakeholders lacked integration towards the suitable tourism management plan and the administration of each sector was unclear and still lacked local people's participation.

Certain proper resolutions towards the cultural tourism management were also suggested by applying a model to improve the tourism by local community. The local tourism was developed from the people's participation and sustainable tourism based on the local community. Furthermore, a project of creative tourism should be held to encourage tourists to learn the way of life of local people, unique identity of local community and area owners. An interaction between the tourists and local people should be emphasized to support conservation – an important process to create public consciousness and retain balance for creative and sustainable knowledge development.

Department : Urban and Regional Planning Student's Signature.....

Field of Study : Urban and Regional Major Advisor's Signature.....

Year : 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แม้จะมีอุปสรรคมากมาย แต่ก็ประสบความสำเร็จ และผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ซึ่งต้องขอขอบพระคุณผู้มีอุปการคุณที่ช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้ศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำการศึกษาระดับต่างๆ ที่ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบคุณ ดังนี้

ขอขอบคุณอาจารย์หลายท่าน อันประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ทายตะคุ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พีรพันธุ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และสละเวลาเอาใจใส่ดูแลผู้ศึกษาเป็นอย่างดี ช่วยชี้แนะแนวทางให้ผู้ศึกษา เพื่อให้พัฒนาการศึกษาในครั้งนี้ให้สมบูรณ์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการอนุเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้ศึกษา ดังต่อไปนี้ เทศบาลตำบลเชียงคาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาวัฒนธรรมตำบลเชียงคาน มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย โรงเรียน และวัดต่างๆ ในเมืองเชียงคาน รวมทั้งประชาชน และผู้ประกอบการต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการแสดงความความคิดเห็น ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้ศึกษา รวมถึงการต้อนรับ และดูแลผู้ศึกษาเสมือนญาติคนหนึ่ง

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณผู้ให้กำเนิด บิดา มารดา และญาติพี่น้อง ที่สนับสนุนช่วยเหลือทั้งกำลังทรัพย์ และกำลังใจ รวมถึงเพื่อนๆ พี่ๆ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่าน ที่เป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือกันเสมอมา สำหรับข้อผิดพลาดประการใดที่เกิดขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขออภัยแต่เพียงผู้เดียว และกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฒ
สารบัญแผนที่.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานในงานวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.5 ขั้นตอนในการวิจัย.....	6
1.5.1 ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม.....	6
1.5.2 ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	7
1.5.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายข้อมูล.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	9
1.7 คำนิยามศัพท์.....	9
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยว.....	11
2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	11
2.1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	13
2.1.3 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว.....	17
2.2 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	18
2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	18
2.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	19

2.2.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	21
2.3 แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	23
2.3.1 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	23
2.3.2 ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว.....	26
2.3.3 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว.....	26
2.3.4 หลักการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	32
2.3.5 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม.....	34
2.3.6 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	38
2.3.7 การจัดการผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	39
2.4 แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว.....	41
2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	41
2.4.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	41
2.4.3 แนวทางการพัฒนามีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยว.....	44
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	48
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	53
3.1 ศักยภาพและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
3.1.1 การวิจัยเอกสาร.....	53
3.1.2 การวิจัยภาคสนาม.....	53
3.2 การประมวลผล และการวิเคราะห์.....	55
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	60
4.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่.....	60
4.1.1 ประวัติความเป็นมาก่อนสมัยสุโขทัยและสุโขทัย.....	60
4.1.2 ประวัติความเป็นมาสมัยกรุงศรีอยุธยา.....	60
4.1.3 ประวัติความเป็นมาสมัยกรุงธนบุรี.....	62
4.1.4 ประวัติความเป็นมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.....	63
4.2 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองเชียงคาน.....	68
4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	68
4.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	71

4.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ.....	72
4.2.4 การตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน.....	72
4.2.5 สภาพทางสังคมและประชากร.....	77
4.2.6 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	79
4.2.7 โครงสร้างพื้นฐาน.....	80
บทที่ 5 สถานการณ์การท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่.....	84
5.1 ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่.....	84
5.2 สิ่งดึงดูดใจ.....	85
5.2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	85
5.2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต.....	95
5.2.3 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง.....	101
5.3 สิ่งอำนวยความสะดวก.....	103
5.3.1 ที่พัก.....	103
5.3.2 ร้านค้า.....	105
5.3.3 บริการอื่นๆ.....	107
5.4 การตลาดการท่องเที่ยว.....	111
5.4.1 นักท่องเที่ยว.....	111
5.4.2 ราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการท่องเที่ยว.....	112
5.4.3 การโฆษณา และประชาสัมพันธ์.....	113
5.5 สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่.....	115
บทที่ 6 การจัดการการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงใหม่.....	116
6.1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่.....	116
6.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่...	124
6.2.1 ภาครัฐบาล.....	124
6.2.2 ภาคเอกชน.....	128
6.2.3 ภาคประชาชน.....	128
6.2.4 องค์กรชุมชน.....	129

6.3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	131
6.3.1 ความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยว..	131
6.3.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ การท่องเที่ยว.....	139
6.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมใน เมืองเชียงคาน.....	144
6.5 วิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน เมืองเชียงคาน.....	148
6.5.1 จุดแข็ง (Strength).....	148
6.5.2 จุดอ่อน (Weakness).....	150
6.5.3 โอกาส (Opportunity).....	152
6.5.4 สภาวะคุกคาม (Threat).....	153
6.6 สรุปการจัดการการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน.....	153
บทที่ 7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	156
7.1 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน.....	156
7.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน.....	158
7.2.1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน.....	158
7.2.2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	160
7.2.3 องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม.....	161
7.2.4 ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน..	163
7.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของ เมืองเชียงคาน.....	164
7.3.1 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	164
7.3.2 ด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม.....	166
7.3.3 ด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	170
7.3.4 ด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว	171
7.4 ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป.....	173
รายการอ้างอิง.....	175
ภาคผนวก.....	181

ภาคผนวก ก แบบสำรวจ.....	182
ภาคผนวก ข แบบสังเกต.....	191
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์.....	193
ภาคผนวก ง แบบประเมินความสำคัญของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน.....	198
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	216

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว.....	31
2.2	องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม.....	36
3.1	ตัวอย่างตารางเมตริกซ์ที่ใช้แสดงการเปรียบเทียบเป็นคู่.....	58
4.1	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน พ.ศ. 2552.....	75
4.2	แสดงองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของเทศบาลตำบลเชียงคาน.....	78
5.1	จำแนกประเภทที่พัก ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน.....	103
5.2	จำแนกประเภทร้านค้า ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน.....	105
5.3	ระดับราคาที่พักย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน แบ่งตามเกณฑ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.....	112
6.1	การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน.....	120
6.2	ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน.....	132
6.3	บทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน.....	137
6.4	ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน.....	138
6.5	ระดับชั้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน	140
6.6	ลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน.....	143

สารบัญแผนที่

แผนที่		หน้า
4.1	แสดงที่ตั้งตามประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงคาน.....	67
4.2	ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา.....	70
4.3	รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองเชียงคาน.....	73
4.4	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน พ.ศ. 2552.....	76
4.5	เส้นทางคมนาคมสายสำคัญของเมืองเชียงคาน.....	81
5.1	แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ของเมืองเชียงคาน.....	94
5.2	ที่จอดรถเมืองเชียงคาน.....	108
7.1	แสดงที่ตั้งของศูนย์บริการการท่องเที่ยวเมือง และศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม/ พิพิธภัณฑ์ชุมชน.....	169
7.2	แสดงเส้นทางท่องเที่ยวแบบวงบรรจบ (Loop) ของเมืองเชียงคาน.....	172

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	สภาพทั่วไปของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน.....	4
1.2	ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย.....	8
2.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
3.1	แสดงตัวอย่างของแผนภูมิลำดับขั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ.....	57
4.1	ลักษณะภูมิประเทศของเมืองเชียงคานที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว.....	71
4.2	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน.....	77
5.1	ย่านอาคารไม้เก่า.....	87
5.2	วัดศรีคุณเมือง.....	88
5.2	วัดมหาธาตุ.....	90
5.4	วัดท่าคก.....	91
5.5	วัดป่าใต้.....	92
5.6	วัดป่ากลาง.....	93
5.7	การตัดบาตรข้าวเหนียว.....	95
5.8	ประเพณีออกพรรษา.....	97
5.9	การทำผ้าหม่นวม.....	99
5.10	การทำข้าวหลาม.....	100
5.11	การทำมะพร้าวแก้ว.....	101
5.12	แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงเมืองเชียงคาน.....	102
5.13	จำแนกลักษณะของที่พัก ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน.....	104
5.14	จำแนกลักษณะของร้านค้า ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน.....	106
5.15	ศูนย์บริการข้อมูลเมืองเชียงคาน.....	107
5.16	เส้นทางสัญจรภายในเมืองเชียงคาน.....	110
5.17	กิจกรรม100 ปีเชียงคานเมืองโบราณริมฝั่งโขง.....	114
6.1	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน.....	119
7.1	โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	166

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ และสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพให้ประชาชนมีงานทำ สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวนำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับสองรองจากรายได้การส่งออกคอมพิวเตอร์ และอิเล็กทรอนิกส์ โดยในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 928,199 ล้านบาท จากจำนวนนักท่องเที่ยว 97.69 ล้านคน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2552) ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกได้คาดการณ์ไว้ว่าในปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่เดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มมากกว่า 1,600 ล้านคน และก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 100 ล้านล้านบาท และประเทศในกลุ่มอนุภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion – GMS) จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่ม จาก 16.5 ล้านคนในปี พ.ศ. 2545 เป็น 60 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2557 (World Tourism Organization, 1993) แต่เป็นที่ทราบกันว่าการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมามักเป็นการท่องเที่ยวแบบกระแสนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้ได้รายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยไม่คำนึงหรือใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวจากการท่องเที่ยว ส่งผลให้ทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ เกิดความเสื่อมโทรมและไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยว และวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2530 มีบุคคลหลายวงการทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์กรพัฒนาเอกชน (Non Government Organization หรือ NGO) ได้เรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ขึ้น และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ ธุรกิจท่องเที่ยวมีผลกำไรอย่างยุติธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และคุ้มค่า โดยแหล่งท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ และเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีผลกระทบต

สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนน้อยที่สุด รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่สำคัญรูปแบบหนึ่งคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

จากนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เรื่อง นโยบายการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2552-2555 ตามแนวคิดกลุ่มคลัสเตอร์ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดเลยจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดท่องเที่ยวเลยฝั่งแม่น้ำโขงที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวระดับปานกลาง มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับแม่น้ำโขงเพื่อรองรับการขยายตัวบริเวณพรมแดน เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของประเทศ ไทย-ลาว (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2552) เนื่องจากจังหวัดเลยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะศึกษาถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ของท้องถิ่นอีกด้วย

เมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงชายแดนจังหวัดเลย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเลยไปทางทิศเหนือ ประมาณ 48 กิโลเมตร เดิมชื่อเมืองसानะคามเคยเป็นเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาก่อน ซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ ในทางยุทธศาสตร์สมัยราชอาณาจักรล้านช้าง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพวกจีนฮ่อได้ยกทัพมาตีเมือง และเข้ามาปล้นสดมภ์เมืองसानะคามที่อยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ชาวเชียงคานเดิมจึงอพยพผู้คนไปอยู่เมืองเชียงคานใหม่ (เมืองปากเหือง) เป็นจำนวนมาก ต่อมาเห็นว่าชัยภูมิเมืองเชียงคานใหม่ (เมืองปากเหือง) ไม่เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐาน และการทำมาหากิน ผู้คนส่วนใหญ่จึงอพยพไปอยู่ที่บ้านท่านาจันทร์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 (ร.ศ.112) ไทยได้เสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสทำให้เมืองปากเหืองตกเป็นของฝรั่งเศส คนไทยที่เหลืออยู่ที่เมืองปากเหืองจึงอพยพมาอยู่ที่เมืองเชียงคานใหม่ด้วย

เมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีบรรยากาศ และสุนทรียภาพของเมืองที่สงบ สวยงาม และมีองค์ประกอบทางด้านการท่องเที่ยวครบครันทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ทำให้เมืองเชียงคานเริ่มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งข้อดีของชาวเชียงคาน คือ ชุมชนคนเชียงคานมีความเข้มแข็งมาก เพราะเมืองเชียงคานยุคเริ่มต้นมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แสดงความโดดเด่นออกสู่สายตาสาธารณชนหลายๆ ด้าน จนได้รับรางวัลการอนุรักษ์จากหลายๆ สถาบัน เช่น รางวัลการอนุรักษ์บ้านเก่า รางวัลการอนุรักษ์สายใยเอกลักษณ์ของเมืองเชียงคานจุดนี้จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ที่สร้างความมั่นใจ และภาคภูมิใจแก่คนเชียงคานว่า การที่เขาดูแลพื้นที่เป็นอยู่แบบนี้ คือ สิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่ปัญหาที่

สำคัญของเมืองเชียงคาน คือ การที่มีนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาจนเกินขีดความสามารถของเมืองที่จะรองรับได้ ดังจะเห็นได้จากเกิดความแออัด และปัญหาสภาพแวดล้อมต่างๆ และจากอัตราการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ชาวบ้าน และผู้ประกอบการในพื้นที่เริ่มกลับมาซ่อมแซมบ้าน เพื่อเตรียมเปิดเป็นเกสต์เฮาส์ ร้านขายของที่ระลึก และร้านอาหารเพื่อสร้างเป็นที่พัก และร้านอาหารขนาดใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ เชียงคานมีอัตราการเจริญเติบโต และการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เทคโนโลยี การก่อสร้าง และการใช้อาคารที่แตกต่างจากของเดิมอย่างรวดเร็ว ซึ่งในบริเวณพื้นที่เมืองเชียงคานยังคงมีอาคารที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของเมือง แต่ที่ มีแนวโน้มน่าจะมีการก่อสร้างอาคารสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ โดยไม่ สอดคล้อง องกลมกลืนกับอาคารเดิมที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม วัฒนธรรมภายในชุมชน และบริบทของพื้นที่ริมแม่น้ำ น้ำโขง เช่น รูปแบบการขายสินค้า การสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ การสร้างอาคารพาณิชย์ การต่อเติมตกแต่งบ้านเก่าให้มีสีสันฉูดฉาด เป็นต้น รวมทั้งทำให้เอกลักษณ์ วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของเมืองเชียงคานเริ่มเลือนหายไป ดังจะเห็นได้จากวิถีชีวิตของชาวเชียงคานที่เดิมมีความเรียบง่าย ความมีอัธยาศัยไมตรี และแบ่งปันกัน แต่ปัจจุบันชาวบ้านบ้านใกล้เคียงมีปัญหา เกิดปัญหาด้านการตลาด เช่น เกิดการแก่งแย่งลูกค้าของผู้ประกอบการ สินค้ามีราคาแพงเกินจริง และมีการเอาวัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่า เมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร มีความเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ เพื่อให้เมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการท่องเที่ยวโดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทำให้เมืองเชียงคานสามารถรักษาบรรยากาศ สุนทรียภาพ และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตน ซึ่งเป็นเสน่ห์ที่สำคัญยิ่งของเมืองไว้ได้ต่อไป

บรรยากาศริมสองฝั่งโขงเชียงคาน

ทางเดินริมฝั่งแม่น้ำโขง

บริเวณย่านอาคารไม้เก่า

วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชน

การใส่บาตรข้าวเหนียว

วัดศรีคุณเมือง

วัดท่าคก

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพอาคารดั้งเดิม

ภาพที่ 1.1 สภาพทั่วไปของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน

คำถามงานวิจัย

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทหน้าที่หลักคือใคร และมีบทบาทอย่างไร

1.2 สมมติฐานในงานวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จะต้องมีชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนซึ่งจะเป็นการส่งเสริม และรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองไว้ได้ ทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน
2. ศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน
3. วิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน
4. เสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ที่ทำการวิจัย คือ เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ตั้งอยู่บริเวณตอนบนสุดของอำเภอเชียงคานห่างจากอำเภอเชียงคานเป็นระยะทางประมาณ 0.5 กิโลเมตร มีพื้นที่ 2.7 ตารางกิโลเมตร ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวหลักเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. เนื้อหาที่ศึกษาและใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แนวคิดด้านการท่องเที่ยว แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวความคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยว และแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

3. ใช้การเก็บข้อมูลโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร ข้อมูลสถิติ รายงานการวิจัย รายงานของส่วนราชการ สิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ ฯลฯ และใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ภาคสนาม โดยใช้การสำรวจ การสังเกต การสนทนา และการสัมภาษณ์

4. ศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ประการ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเมืองเชียงคานมีแหล่งท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง 2) การบริการ ประกอบด้วย ด้านต่างๆ ดังนี้ ที่พัก ที่จอดรถ การนำเที่ยว ร้านค้า/แผงลอย ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล การขนส่ง ความปลอดภัย และบริการอื่นๆ 3) การตลาดการท่องเที่ยว ราคาสินค้าและบริการ ช่องทางการจัดจำหน่าย การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเมืองเชียงคานในปัจจุบัน

5. การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน จะศึกษา 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของเมืองเชียงคาน และส่วนที่ 6 นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 ขั้นตอนในการวิจัย

แนวทางในการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มีขั้นตอนการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.5.1 ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม

ทำการศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่ต้องการศึกษา ได้แก่ แนวคิดด้านการท่องเที่ยว แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความใกล้เคียงในเชิงเนื้อหา ซึ่งจะทำให้ทราบถึง

- แนวทางและวิธีการในการทำงานวิจัย
- ตัวแปรและเกณฑ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการประเมินผลในการวิจัย
- ข้อมูลที่ต้องทำการเก็บรวบรวม และต้องทำการสำรวจในพื้นที่ศึกษา
- แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และกรณีศึกษาข้างต้นมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.5.2 ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การกำหนดกรอบแนวคิดทำให้ได้แนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ แหล่งข้อมูล ได้แก่

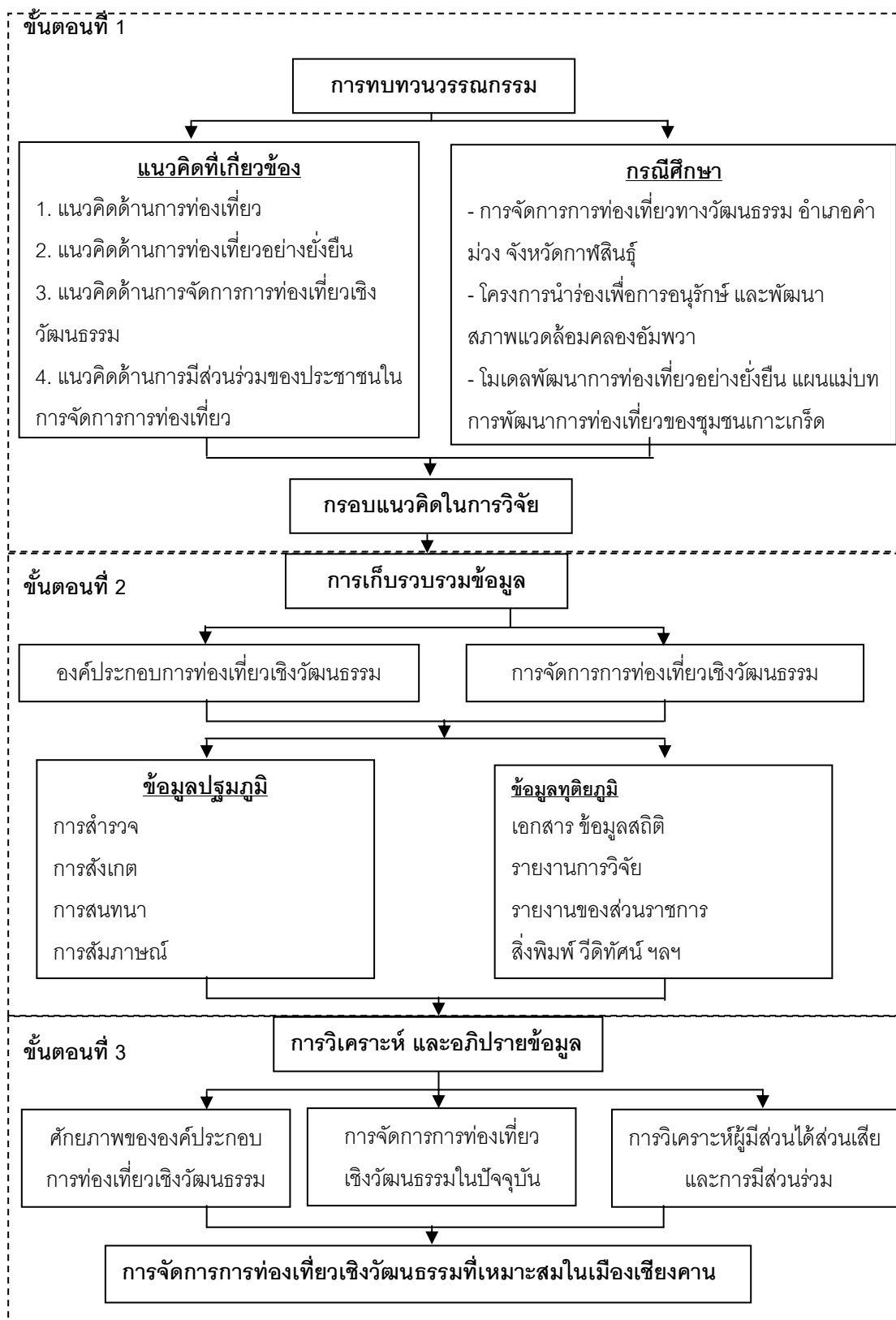
1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากจดบันทึก รวบรวมไว้จากบุคคล หน่วยงาน หรือสถาบันต่างๆ เก็บรวบรวมไว้ เช่น เอกสาร ข้อมูลสถิติ รายงานการวิจัย รายงานของส่วนราชการ สิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ และสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการการสำรวจภาคสนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ศึกษา โดยใช้การสำรวจ การสังเกต การสนทนา และการสัมภาษณ์

ข้อมูลในส่วนต่างๆ ทั้งหมดจะได้นำไปใช้ในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยต่อไป

1.5.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายข้อมูล

หลังจากที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และสำรวจข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์และอภิปราย ศักยภาพ ปัญหา และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในการของเมืองเชียงคานบนพื้นฐานแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1.2 ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

เกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับในเชียงใหม่ อำเภอ เชียงคาน จังหวัดเลย ตามแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษา ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป และเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ให้มีความยั่งยืน (Sustainable Tourism)

1.7 คำนิยามศัพท์

1. ชุมชน หมายถึง เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนและดำเนินการตามแผนอย่างมี เป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ทางสังคม และสภาพแวดล้อม
3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษา ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ และวิถีชีวิต ทำให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ใน ขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย
4. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาและบำรุงรักษา ทางด้านกิจกรรมและการบริหาร ภายใต้บริบทของชุมชน สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ทั้งนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่าง เหมาะสม และเท่าเทียมกัน เพื่อร่วมกันปกป้องและสงวนรักษาให้เป็นมรดกสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง อย่างยั่งยืน
5. การมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชน ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมติดตามผลงานโดยเกิด จากความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อกระทำกรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด และทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ เป็นนำทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการมีส่วนร่วม จะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ใน ชุมชน

6. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ บัณฑิตบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรสถาบัน หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการท่องเที่ยว หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบาย และโครงการในการจัดการการท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความต้องการ (Need) ความสนใจ (Interest) และผลกระทบ (Effect) ที่เกิดขึ้นจากนโยบาย และกระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้มีการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ใน พื้นที่ศึกษา ตลอดจนการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่มีรูปแบบเนื้อหา และวิธีการที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากรอบความคิดของงานวิจัยในครั้งนี้ แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.3 แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.4 แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยว

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีความหมายของการท่องเที่ยวไว้หลายประการ เช่น องค์การการท่องเที่ยวโลก (2539) ได้วิจัย เรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวพอสังเขปได้ว่า การท่องเที่ยวคือ การเดินทางใดๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ได้เป็นการไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางเป็นไปด้วยความสมัครใจ ของผู้เดินทางเอง ไม่ได้เป็นการถูกบังคับ และไม่ใช่ว่าเพื่อการทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพ หรือหารายได้ แต่เป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมเยือนญาติมิตร ความเบิกบาน บันเทิง เริงรมย์ เล่นกีฬาต่างๆ การประชุมสัมมนา ศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2538) กล่าวว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนคุณค่าความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม เป็นต้น ของชุมชนนั้นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจดีแล้ว นักท่องเที่ยวจึงปฏิบัติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ หรือชุมชนนั้นๆ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคม หรือต่อชุมชนนั้นๆ

มูทิตา ปีนสุนทร (2542) ระบุว่า ถ้าไม่มีการเดินทางก็จะไม่มีการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อพักผ่อน ผ่อนคลายร่างกาย และจิตใจจากกิจกรรมต่างๆ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ มีการประกอบกิจกรรมที่สนุกสนาน ทั้งการกีฬา การพักผ่อน การทัศนศึกษา และการสังสรรค์ อย่างไรก็ตามความหมายของการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ 1) เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ 3) เดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้

แมค อินทอช (Mc Intosh) (สมา ฌ ระนอง, 2542 อ้างอิงมาจาก Mc Intosh, 1995) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจ และการบริการต่างๆ รวมทั้งกับรัฐบาลประเทศเจ้าภาพ และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรม หรือกระบวนการในการดึงดูด ด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมด้วยไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชมเยือน

จากความหมายการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน การทัศนศึกษา การสร้างสรรค์ และเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว ธุรกิจการบริการต่างๆ และประชาชนในท้องถิ่น

ปัจจุบันถือได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยธุรกิจโดยตรงและธุรกิจทางอ้อม (เสรี วงศ์ไพจิตร, 2530) ได้สรุปความสำคัญของการท่องเที่ยว มีดังนี้

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ คือ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Tourism Expenditure) ที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งสามารถคำนวณรายได้จากนักท่องเที่ยว คือ จำนวนนักท่องเที่ยว x วันพักเฉลี่ย x ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/วัน/คน

2) การท่องเที่ยวเป็นการแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ ประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้วในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกสินค้าทางการเกษตร ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปี จึงช่วยลดการขาดดุลการค้าได้อย่างมาก

3) การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล คือนักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ภาษีทางตรง เช่น ภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ และภาษีทางอ้อม เช่น ค่าธรรมเนียมในการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร ค่าธรรมเนียมในการประทับตราหนังสือเดินทาง เป็นต้น

4) การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปสู่ส่วนภูมิภาคของประเทศเนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้นรายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็ว

5) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชน ทั้งแรงงานทั่วไป (Unskilled) และแรงงานที่มีความชำนาญ (Skill)

6) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง ช่วยกระตุ้น การผลิตและการลงทุนในอัตราสูง เพราะค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่פקและธุรกิจต่างๆ รวมทั้งสร้างงานสร้างอาชีพ

7) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Boundary Industry) คือ การผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ หรือเครื่องมือเครื่องใช้โดยเฉพาะเจาะจงเหมือนการผลิตในสาขาอื่นๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาค

2.1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2542) และ Collier and Harraway (1997) ได้กล่าวว่าการที่การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ หรือ 3 As ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน เป็นต้น อันเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมชม

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ ความสะดวก และอยากมาท่องเที่ยวอีก หรือพักอยู่นานขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง การสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำประปา ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและบริการนำเที่ยว เป็นต้น

3) การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) หมายถึง การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทาง หรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่นั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง ซึ่งจะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงได้โดยมีปัจจัยคมนาคมที่สะดวก ก็จะมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปท่องเที่ยวมาก แต่ถ้าแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกล และไม่มีการคมนาคมเข้าถึงได้สะดวกเพียงพอก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นลดความสำคัญลง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2546) กล่าวว่า นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะชักนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว เพราะการตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว แล้วใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ ซึ่งการตลาดการท่องเที่ยวอาจทำได้ 3 วิธี ได้แก่

1) ราคา (Price) คือ ราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการท่องเที่ยวที่ไม่มีความแน่นอน มีความยืดหยุ่นสูง ขึ้นอยู่กับฤดูกาล วันหยุด และกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการนันทนาการ และการใช้เวลาว่างของผู้บริโภค นอกจากนี้ราคายังเปลี่ยนแปลงตามสภาวะเศรษฐกิจ การเมืองในช่วงเวลานั้น และยังมีความสัมพันธ์กับอัตราการแลกเปลี่ยนเงินตรา คู่แข่ง การแข่งขันอีกด้วย

2) สถานที่ (Place) หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution) หมายถึง จุดขายทั้งหมดที่ทำให้ผู้บริโภค หรือนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น สถานที่ที่เป็นจุดขายตัวแทนการจำหน่าย รวมถึงระบบการจองห้องพักโดยวิธีการทางจดหมาย โทรศัพท์ หรือระบบการสื่อสารอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบขายตรง หรือการขายผ่านคนกลาง

3) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) จะต้องอาศัยเครื่องมือในการส่งเสริมการตลาด การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว และการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เป็นต้น

ไกรลาส ปสฺววัฒนกุล (2553) การบริหาร และการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการเดินทางไปเยือน หรือไปท่องเที่ยว ทั้งนี้ อาจแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ (Natural Tourism Resource) เช่น ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ น้ำพุร้อน ทะเลสาบ เป็นต้น บางแห่งได้รับการจัดให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์เปิด สวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตสงวนพันธุ์สัตว์ อุทยานนกน้ำ เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man – made Tourism Resource) นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นผลงานที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังบังเกิดความหวงแหน และปฏิบัติสืบสานต่อไป ทั้งนี้ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งออกได้ 3 ชนิด ได้แก่

ก. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Tourism Resource) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีต และได้ก่อสร้างเพิ่มเติมไปในปัจจุบัน เช่น พระราชวัง วัด ศาสนสถาน พิพิธภัณฑสถาน โบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ เป็นต้น

ข. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต (Culture and Rural way of Life) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งมีการยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เช่น ประเพณีในรอบปี ประเพณีด้านความเชื่อและศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับบุคคล เป็นต้น รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ได้แก่ ภาษาพูด การสร้างบ้านเรือน อาหารประจำถิ่น ชุดแต่งกาย การประดิษฐ์ของใช้ วรรณคดีพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1.3 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการและบันเทิง (Recreation Attraction) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ให้ความรื่นรมย์ และความบันเทิง เช่น สวนสัตว์ สวนสนุก สวนน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม แหล่งบันเทิง ศูนย์การค้า เป็นต้น

2) การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) เป็นการให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยสามารถให้ความสะดวกระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการขนส่ง ภาย บริการที่พักแรม บริการอาหารและความบันเทิง บริการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ รวมถึงบริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3) การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน และใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยการตลาดการท่องเที่ยวทำได้ 2 วิธี ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เพื่อเชิญชวนกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

โดยสรุปแล้ว องค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่สำคัญมี 3 ประการ ได้แก่ (1) สิ่งดึงดูดใจ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง (2) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร/แผงลอย ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ การนำเที่ยว การขนส่ง ความปลอดภัย บริการอื่นๆ (อินเทอร์เน็ต การธนาคาร แลกเงิน) และ (3) การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ ราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการท่องเที่ยว ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งผู้เกี่ยวข้องต้องพิจารณาในปัจจัยต่างๆ ให้เหมาะสมกับรูปแบบลักษณะการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันไป เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงต้องมีการบริหารจัดการให้เหมาะสม

2.1.3 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้อธิบายถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

1) มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น สืบเนื่องจากเกิดการกระจายรายได้ การกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น

2) ความสะดวกสบายจากการพัฒนาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลพลอยได้ที่สำคัญต่อคนในท้องถิ่นที่จะได้ใช้ความสะดวกสบายเหล่านั้น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ จุดตรวจของตำรวจ รถยนต์โดยสาร เป็นต้น

3) การเดินทางท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาการอพยพของประชากรสู่เมืองหลวงเพื่อหางานทำ โดยเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพรายย่อยให้กับคนในท้องถิ่น เช่น การขายอาหาร ของที่ระลึก เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น

4) การนำทรัพยากรที่เหลือใช้มาแปรรูป และการส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การนำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในท้องถิ่นต่างๆ และการนำเศษไม้มาใช้ในการทำของที่ระลึก เป็นต้น

ผลกระทบในด้านลบ

1) การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์/พื้นที่สาธารณะต่างๆ ของร้านอาหาร โรงแรม สถานที่ประกอบการ เพื่อนำพื้นที่มาเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว

2) ปัญหาน้ำทิ้ง น้ำทิ้งจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาจากที่พักแรม รองลงมาเป็นร้านอาหาร และสถานบริการ โดยไม่มีการบำบัดเสียก่อน

3) ขยะมูลฝอย ทั้งในเรื่องการจัดเก็บที่ไม่ทั่วถึง ไม่มีการจัดเก็บทำให้มีขยะตกค้าง การทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ประกอบการที่ไม่มีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม

4) มลภาวะทางเสียง ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้รถยนต์พาหนะ การใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้า การเล่นเครื่องดนตรีของสถานบริการ จากเรือโดยสาร และกีฬาทางน้ำ เช่น เรือยนต์ เป็นต้น

5) ด้านเศรษฐกิจ เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากชาวไร่ ชาวนา มาทำงานด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาผลิตผลการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาร่วมกินร่วมใช้ ทำให้ราคาสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น

6) ด้านสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยที่เคยโอบอ้อมอารี มีความเป็นมิตรไมตรีของชุมชน เกิดปัญหาอาชญากรรม เกิดการบริการทางเพศ การเสพยาเสพติด เป็นต้น

2.2 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้พัฒนามาจากแนวคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากการประชุมของสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development) หรือการประชุม EARTH SUMMIT ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่ (Mass Tourism) เป็นกลุ่มขนาดเล็กทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่พยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) และ Cleverdon (อ้างถึงใน มณฑาวดี พูลเกิด, 2552) ได้ให้คำนิยามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสให้ถึงอนุชนรุ่นหลัง โดยการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศได้ด้วย

ในขณะเดียวกัน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม สามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

โดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาและบำรุงรักษาทางด้านกิจกรรมและการบริหาร ภายใต้บริบทของชุมชน สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ทั้งนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน เพื่อร่วมกันปกป้องและสงวนรักษาเป็นมรดกสืบทอดสู่คนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน

2.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืน (Globe'90 Conference) ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2533 Shirley Eber (อ้างถึงใน กนกวรรณ คุณศรีแก้ว, 2549) ได้กำหนดหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 10 ประการคือ

- 1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using Resource Sustainably) คือ การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอเพียงต่อความจำเป็น และมีการอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป
- 2) การลดการบริโภคที่มากเกินไป และความสิ้นเปลือง (Reducing Over Consumption and Waste) เพื่อจำกัดปริมาณของเสียและปริมาณการใช้จ่าย
- 3) การรักษาความหลากหลาย (Maintaining Diversity) คือ การรักษาความหลากหลายของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อรักษาระบบนิเวศและความงามของวัฒนธรรมให้คงอยู่
- 4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไว้ในแผนการพัฒนา (Integrating Tourism into Planning) เข้าไว้ในแผนการพัฒนาของชาติ และแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยให้มีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาวต่อไป
- 5) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) เพื่อสนับสนุนให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงราคา และการพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
- 6) การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Involving Local Communities) คือ การที่ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนต่างมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างพร้อมเพียงและเต็มกำลัง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นการสร้างมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวได้อีกด้วย
- 7) การปรึกษากันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และรัฐ หรือมหาชน (Consulting Stakeholders and the Public) เป็นการพูดคุย ปรึกษาหารือ ประชุมและระดมพลังความคิดของผู้

มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน และป้องกันความผิดพลาดที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

8) การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) ให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดมาตรฐานใน การบริการการท่องเที่ยว

9) การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) เป็นการเตรียมข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว

10) การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) เพื่อช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จากหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน คือ

1) ต้องดำเนินการในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการการท่องเที่ยว

2) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการการท่องเที่ยว

3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกคนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4) ต้องชี้้นำความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (อ้างในถึง กนกวรรณ คงศรีแก้ว, 2549) ได้กล่าวถึงเกณฑ์กำหนดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 12 ตัวชี้วัดดังนี้

1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม มีความสะอาดร่มรื่น

2) มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติหรือวัฒนธรรม มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ การบริหารจัดการในลักษณะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความปลอดภัย สะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งเยาวชน คนสูงอายุ และคนพิการ

3) มีการจัดทำเส้นทางศึกษาแหล่งท่องเที่ยว อย่างน้อย 1 เส้นทาง การจัดทำเส้นทางและศึกษาแหล่งท่องเที่ยวนั้น ต้องคำนึงถึงความสะดวกของคนพิการตามหลักสากล

4) มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความรู้แก่นักท่องเที่ยว

5) มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความรู้แก่นักท่องเที่ยว

6) มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวัน

- 7) มีมัคคุเทศก์ หรือวิทยากร หรือนักสื่อความหมายท้องถิ่นที่รอบรู้ นำชม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ความรู้ มีความเข้าใจ มีความทรงจำ ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น
- 8) มีการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นและพหุภาคี และแบ่งปัน ผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและโปร่งใส
- 9) มีนโยบายและแผนงานต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งงานการรักษา สภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นระยะสั้นและยาว
- 10) มีแผนพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับสากล
- 11) แหล่งท่องเที่ยวที่มีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักที่รักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม ท้องถิ่น
- 12) มีแผนงานการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลการบริการ เพื่อการจัดการได้ตาม มาตรฐานสากล

2.2.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรมีการกำหนดแผนการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนว่าจะดำเนินงานอะไร จะดำเนินงานไปทำไม จะดำเนินงานที่ไหน จะดำเนินงานอย่างไรจะ เน้นงานเมื่อไร และใครเป็นผู้ดำเนินงานหรือรับผิดชอบ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อ พัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยวัตถุประสงค์นั้นจะต้อง มีความสอดคล้องและเกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย รวมทั้งต้องมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Bhatia (อ้างถึงใน รัฐพิทยา หิรัณยหาด, 2544) ให้หลักการว่า ในการวางแผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนจะมีประโยชน์อย่างมาก หากตั้งวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานให้มี ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยขั้นตอนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอาจกระทำ ได้ดังนี้

- 1) ศึกษาถึงอุปสงค์และอุปทานของนักท่องเที่ยว
- 2) ตั้งวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) การวางแผนด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่
- 4) สสำรวจความพร้อมในโครงสร้างพื้นฐาน
- 5) วางแผนการใช้งบประมาณในการพัฒนา
- 6) วางแผนการใช้งบประมาณในทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่

- 7) จัดโครงสร้างการบริหารและจัดการ
- 8) การตลาดและโฆษณาประชาสัมพันธ์
- 9) ติดตามตรวจสอบความก้าวหน้า
- 10) กำหนดช่วงเวลาในการพัฒนา

Eber (อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) ได้เสนอความเห็นว่ แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) จะสนับสนุนการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างฉลาดเพื่อให้ดำรงอยู่ยาวนาน ดังนั้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการท่องเที่ยวผนวกกับโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจุบันและอนาคต โดยดำเนินไปภายใต้ขีดความสามารถตามธรรมชาติ รวมทั้งขนบธรรมเนียมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของชุมชน ชุมชนได้รับส่วนแบ่งที่ยุติธรรมจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว

ศรีพร (อ้างถึงใน รัฐทิตยา หิรัณยหาด, 2544) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) เป็นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อุปสรรคที่สำคัญในการนำเอาความคิดมาลงมือปฏิบัติอยู่ที่ความสามารถในการสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาและกระแสอนุรักษ์ ซึ่งจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยว ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งสำหรับปัจจุบันและอนาคต โดยลักษณะ 6 ประการที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค ควรพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพื่อความเหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่
- 2) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในโครงการต่างๆ ที่จะ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่
- 3) ควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity)
- 4) ควรสนับสนุนให้มีการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆ ของคนในท้องถิ่น
- 5) การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน

6) การมุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงสุดให้กับคนในท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีแนวทางในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืน และสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชน ในเชิงของการเรียนรู้ และการทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน เพื่อการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน และชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นธรรม (ยูเนสโก (UNESCO) (อ้างถึงใน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2555)

จากแนวคิดและหลักการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องอาศัยกระบวนการวางแผนและการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยต้องอาศัยแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป คือ จะทำอย่างไรในการพัฒนาให้ท้องถิ่นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ขณะเดียวกันท้องถิ่นก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในปัจจุบัน และยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในอนาคต ทั้งนี้ยังรวมถึงการพัฒนาและการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติด้วย

2.3 แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3.1 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว อันเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว และกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความหมาย คือ การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้ต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกันเพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อ

บุคคล วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ในขณะที่ด้วยกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อันประกอบด้วยการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อปัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
- 2) เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
- 3) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
- 4) เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

ICOMOS (2553) ได้กำหนดหลักการของกฎบัตรระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยว คือ วิถีทางหลักแห่งการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์จะต้องสร้างโอกาสให้ทั้งประชาชนในท้องถิ่น และผู้มาเยือนได้มีประสบการณ์ รับรู้ และเข้าใจในมรดก และวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ที่หลากหลาย
2. ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว อาจเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็วจนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางคุณค่าขึ้น จึงควรมีการจัดการในรูปแบบที่ยั่งยืน เพื่อให้สืบทอดแก่นในรุ่นต่อไป
3. การอนุรักษ์และการวางแผนการท่องเที่ยว จะต้องเป็นหลักประกันแห่งประสบการณ์ที่คุ้มค่า เป็นที่พึงพอใจ และสร้างความสุขแก่ผู้มาเยือน
4. ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ และจัดการการท่องเที่ยว
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ต้องสร้างผลตอบแทนแก่ชุมชนท้องถิ่น
6. การส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องปกป้อง และรักษาคุณค่าลักษณะเฉพาะของมรดกทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ มีอยู่ 6 ประการ คือ

1) องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอันประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี พิพิธภัณฑสถานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ หัตถกรรม ประติมากรรม ศาสนา ดนตรี การแสดง ภาษา วิถีชีวิต การทำอาหาร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาลต่างๆ

2) องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการให้บริการทางการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้ และช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

6) องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยมีการให้ความรู้ และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม หรือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนนั้นรับมาใหม่ และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ ความรัก ความหวงแหน และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดคุณค่ามากที่สุด โดยที่ไม่ทำลายทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม รวมทั้งมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ของผู้คนในอดีต

2.3.2 ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ให้ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวว่า เป็นการวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้พร้อมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุปการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนและดำเนินการตามแผนอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ทางสังคม และสภาพแวดล้อม การจัดการการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจน สอดคล้องกันในทุกระดับ ที่มีบทบาทสำคัญเป็นตัวแทนของพื้นที่ เพื่อจะได้ส่งเสริมและสร้างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

2.3.3 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

Gulick (อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2539) อธิบายกระบวนการจัดการว่าเป็นกระบวนการ POSDCORB เป็นหลักการคือ ขั้นตอนการบริหารปฏิบัติ 7 ประการ คือ

- (1) Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่าจะทำอะไรบ้าง เพื่ออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร การวางแผนจะต้องกระทำก่อนการลงมือปฏิบัติจริง
- (2) Organization หมายถึง การจัดการองค์การ เป็นการจัดสายงานแบ่งแยกอำนาจการบริหารให้ผู้ปฏิบัติงานทราบหน้าที่บทบาทของแต่ละคน เพื่อจะได้ทำงานบรรลุวัตถุประสงค์
- (3) Staffing หมายถึง การจัดการหาบุคคลมาเข้าสู่ตำแหน่งงานตามที่ได้จัดองค์การเอาไว้ มีการบรรจุงานฝึกฝนอบรมพัฒนาคุณภาพคนเพื่อจะได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์
- (4) Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ บอกทิศทางการทำงานเสนอแนะวิธีการทำงาน หลังจากที่ได้วิเคราะห์อย่างรอบครอบแล้ว ว่าควรทำอะไรบ้าง อย่างไร ไปในทิศทางใด
- (5) Co-ordinations หมายถึง การประสานงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อย และบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้

(6) Reporting หมายถึง การรายงานกิจกรรมการทำงานไปยังผู้บังคับบัญชาว่าทำอะไรทำอะไร ได้ผลประการใด และต้องรายงานต่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศเช่นกัน

7) Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องและเหมาะสมกับกิจกรรม

M. Adhikary (อ้างถึงใน เดชา โด่งสูงเนิน, 2543) ได้เสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว (7S Model) เพื่อมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1) Strategy หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนกันระหว่างวัตถุประสงค์ การจัดลำดับความสำคัญ การควบคุม และขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยว โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกลยุทธ์ในการวางแผน การดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และต้องเป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วย

2) Structure หมายถึง โครงสร้างในองค์กรซึ่งควรจะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับชั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม อย่างไรก็ตาม โครงสร้างองค์กรขึ้นอยู่กับรูปแบบของ RASI ด้วย ซึ่งหมายถึง ความรับผิดชอบ (Responsibility) อำนาจหน้าที่ (Authority) การสนับสนุน (Support) และข่าวสาร (Information) เพราะการจัดการการท่องเที่ยวก็เหมือนกับธุรกิจอื่นๆ ที่จะต้องมีผู้ซึ่งมีอำนาจมาคอยควบคุมดูแลแบ่งหน้าที่ไปตามลำดับชั้น มีผู้นำที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และที่สำคัญคือการให้ข่าวสารข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวซึ่งควรเริ่มตั้งแต่จุดแรกที่นักท่องเที่ยวมาถึง เช่น ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ และสถานีขนส่ง

3) System หมายถึง ระบบในการจัดการการท่องเที่ยวครอบคลุมไปถึงระบบการจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติการ การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาดและระบบอื่นๆ ด้วย โดยทุกระบบจะต้องมีการประสานกัน และมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4) Staff หมายถึง บุคคลากรที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคัดสรรบุคคลที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ และสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ

5) Skill ในการทำงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความชำนาญ งานจึงจะดีและมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่าง คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่องาน ต้องรู้ทุกอย่างว่าคืออะไร ที่ไหน อย่างไรและทำไม รวมทั้งเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนั้น ผู้ที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวควรจะมีความรู้และทักษะในงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะสาขาด้วย เพราะธุรกิจด้านการท่องเที่ยวต้องการผู้ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเป็นพิเศษ

6) Style หมายถึง การรวมกันระหว่าง staff และ skill แต่ละคนจะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่ต่างกัน โดยปกติแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- Autocratic หรือ Top down style การสั่งการจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่างหรือจากผู้บังคับบัญชาลงสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา รูปแบบนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พอใจเพราะไม่ชอบถูกสั่งให้ทำตามแต่ก็จะชอบมีเหตุผลที่มีส่วนร่วม พูดคุยให้คำและแนะนำมากกว่า

- Democratic Style หรือ Bottom-up ซึ่งตรงกันข้ามกับรูปแบบแรก รูปแบบนี้จะเป็นการร่วมกันในการวางแผน การจัดการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย จึงมักประสบความสำเร็จในการจัดการ

7) Share หมายถึง การแบ่งปันการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้ซึ่งนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มจะทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวได้นำข้อมูลต่างๆ มาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

UNESCO (2004) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนเมืองหลวงพระบาง ซึ่งเป็นเมืองประวัติศาสตร์และมรดกโลก มีการพิจารณารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวและกรอบยุทธศาสตร์ทั่วไปของ ใน 5 มิติ ได้แก่

1) การระบุและการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Identification and Organization) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในเมืองหลวงพระบาง ได้แก่ คนในพื้นที่เมืองหลวงพระบาง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส ครู นักวิชาการ และช่างฝีมือ ชาวชน สตรี ภาคเอกชน ได้แก่ เจ้าของและผู้ประกอบการ บริษัทนำเที่ยว รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ร้านหัตถกรรมของที่ระลึก เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาอื่นๆ โดยมีโมเดลความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 โมเดล ได้แก่

1. โมเดลสำหรับการจัดการงบประมาณในการอนุรักษ์มรดก การบำรุงรักษาและพัฒนาในระดับเทศบาล ทำได้โดยการวิเคราะห์กลไกการสร้างรายได้จากดอกเบี้ย และการระบุและการใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ๆ

2. โมเดลสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุน ทำได้โดยการเรียนรู้นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยว เกี่ยวกับคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและการกำหนดวิธีการที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำไปสู่กิจกรรมการอนุรักษ์

3. โมเดลสำหรับการเรียนรู้ของชุมชน และการฝึกอบรมทักษะที่นำไปสู่การจ้างงานในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และภาคการท่องเที่ยว โดยเน้นการเปิดโอกาสให้สตรีและเยาวชน กลยุทธ์ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ความร่วมมือระหว่างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและรัฐบาล เพื่อให้ระบุและฝึกอบรมทักษะในการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดก

4. โมเดลสำหรับการสร้างจิตสำนึก (แก้ไขความขัดแย้ง) ส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานราชการที่พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ในท้องถิ่นและอนุรักษ์มรดก ทำได้โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดกลุ่มของกรณีศึกษาและการดำเนินกิจกรรม และโดยการจัดให้มีสถานที่ที่ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด สามารถเสนอความคิดเห็น และปรึกษาหารือปัญหาต่างๆ ได้

2) การวางแผนการท่องเที่ยว (Tourism Planning) ระบบการวางแผนการท่องเที่ยวเป็นลักษณะของกระบวนการควรจะเป็นแบบไดนามิก และจะต้องมีการปรับตัวกับความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย วิธีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ควรจะต้องรวมถึงมุมมองในระยะยาว มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายเฉพาะ มีการตรวจสอบทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในเมืองหลวงพระบาง ควรมีการพัฒนา การควบคุมจะต้องใช้สิทธิในการป้องกันการพัฒนาที่ไม่ได้ประโยชน์ให้กับชุมชน หรือที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ในเมืองหลวงพระบาง ซึ่งจะที่ทำให้ชุมชนมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ขั้นตอนนี้จะมีความซับซ้อนกว่ารูปแบบอื่นๆ ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตั้งแต่วางแผนการท่องเที่ยวและผู้จัดการจะต้องจัดการในรูปแบบที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้

4) กลยุทธ์ในการจัดการ (Management Strategies) มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการเมืองหลวงพระบาง โดยการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบการกระทำที่จำเป็นต้องดำเนินการ เช่น คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเมืองหลวงพระบางคืออะไร ชุมชนควรมีวิธีการในการส่งเสริม และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเมืองหลวงพระบางหรือไม่ ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องยอมรับในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนหลวงพระบางอย่างไร เป็นต้น อีกกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญคือ การจัดการพื้นที่ ได้แก่ การจัดด้านนักท่องเที่ยว การจัดการด้านมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EMS)

5) การตรวจสอบและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) กระบวนการตรวจสอบและประเมินผลเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดในเมืองหลวงพระบาง และทำให้สามารถอภิปรายถึงปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขในพื้นที่ที่สำคัญของหลวงพระบาง โดยมีขั้นตอน ได้แก่

- การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ และการระบุพื้นที่ผลกระทบและตัวชี้วัด เช่น เป้าหมายเพื่อเพิ่มระดับของความเป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวหลวงพระบางแก่คนท้องถิ่น ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนการเป็นเจ้าของธุรกิจของคนในพื้นที่ควรได้รับการบันทึกเพื่อดูการเปลี่ยนแปลง ในกรณีนี้เป็นตัวชี้วัด คือ จำนวนของคนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องควรจะเข้าใจง่าย ทั้งนี้ตัวบ่งชี้ไม่จำเป็นต้องเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ แต่สามารถเป็นเชิงคุณภาพได้

- การสร้างฐานข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลพื้นฐานและตัวชี้วัดมีความถูกต้อง ดังนั้นข้อมูลจะต้องมีการเก็บในลักษณะที่เชื่อถือได้

- การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล ขั้นตอนของกระบวนการนี้จะเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญของเมืองหลวงพระบาง มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องได้รับการพิจารณา มีการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผลจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ มันอาจมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการการท่องเที่ยว แต่เป็นผลของเหตุการณ์อื่นๆ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวมีขั้นตอน และวิธีการหลายด้าน เมื่อพิจารณาผู้วิจัยได้สรุปและคัดเลือกกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

ลำดับ	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว	Gulick	M. Adhikary	UNESCO	ผู้วิจัย
1.	การวางแผนกลยุทธ์	•	•	•	✓
2.	การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	•	•	•	✓
3.	การดำเนินงาน	•	•		✓
4.	การประสานงาน	•	•		✓
5.	การรายงาน	•			
6.	การจัดทำงบประมาณ	•			
7.	การจัดการความรู้		•		✓
8.	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น		•		
9.	การพัฒนาผลิตภัณฑ์			•	
10.	การตรวจสอบและประเมินผล			•	

ที่มา : ผู้วิจัย, 2554

จากตารางที่ 2-1 จะเห็นได้ว่า ใน 3 แหล่งข้อมูลที่มีการพิจารณากระบวนการจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนประกอบ และให้ความสำคัญเหมือนกันอยู่ 5 องค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการ ดังนี้ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) การจัดการองค์การ บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การดำเนินงาน 4) การประสานงาน และ 5) การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในงานวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยจะมุ่งเน้นในด้านการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจาก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นองค์กร หรือบุคคลที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ และสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ ตามแนวคิดของ M. Adhikary นอกจากนี้ ตามแนวคิดของ UNESCO (2004) ที่ให้ความสำคัญกับการระบุและการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการดำเนินกิจกรรม ทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันมีการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้จากตารางที่ 2-1 นำไปใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคานต่อไป

2.3.4 หลักการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สุคตารา วรพล (2540) ได้สรุปประเด็นสำคัญจากการเข้าร่วมการประชุมนานาชาติเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ” International Conference on Tourism and Heritage Management ณ เมืองชอกกยาร์ดา ประเทศอินโดนีเซีย ไว้ดังนี้

1) มรดกทางวัฒนธรรมประเภทโบราณสถานถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่า ทั้งทางประวัติศาสตร์และทางด้านจิตใจของคนในชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการจัดการ ที่ละเอียดอ่อนรอบคอบ โดยเฉพาะเมื่อจะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะหากดำเนินการโดยขาดความระมัดระวังแล้ว จะทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ได้ง่าย เช่น กลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์กับกลุ่มผู้ประกอบการ

2) สถานที่ที่จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้นั้น จะต้องเป็นแหล่งที่ทำให้ประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์อื่นๆ ที่น่าพึงพอใจ รวมทั้งรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ด้วย

3) ควรให้ภาคเอกชนซึ่งมีประสบการณ์ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่มาแล้วได้ เข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในเรื่องของการจัดทำป้ายอธิบาย ในแหล่งและการจัดการนักท่องเที่ยวด้วย

4) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้รับการพิจารณาทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ การเป็นแหล่งความรู้และการบริการที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวควบคู่กันไป

5) ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำป้ายอธิบายแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้กับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีความด้อยในเรื่องของสื่อ การฝึกอบรม วิธีการตลอดจนการจัดการก่อน เนื่องจากแหล่งมรดกในประเทศเหล่านั้น มักจะยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนมิใช่สิ่งที่ได้รับการอนุรักษ์สืบทอดกันมาแต่อดีต ดังนั้นจึงควรจะทำป้ายอธิบายให้ดึงดูดใจผู้เยี่ยมชมโดยทำให้มีมิติแทนที่จะให้มองด้วยตาเท่านั้น

นอกจากนี้ในการประชุม International Conference on Tourism and Heritage Management ดังกล่าว ยังได้สรุปถึงแนวทางการบริหารจัดการทางด้านมรดกของชาติกับ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ไว้ ดังนี้

1) ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นควรรวมตัวกันเพื่อ สร้างข่ายงานด้านมรดกทางวัฒนธรรม แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือสังคมทุกระดับควรจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับมรดกประเภทนี้ด้วย

2) ควรเข้าใจว่าชุมชนคือใคร และวิถีทางใดบ้างที่จะสามารถทำให้พวกเขาเข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่ได้หันมาให้ความร่วมมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม เช่น เมื่อจะมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใดก็ตามควรมีการเผยแพร่ผ่านสื่อของท้องถิ่น เพื่อให้เข้าถึงทุกส่วนในชุมชนด้วย

3) นักท่องเที่ยวควรได้รับทราบข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ตนจะไปเยือนก่อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่จริง

4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจิตสำนึกของชุมชน และเตรียมให้พวกเขามีทักษะพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนา และปฏิบัติงานทางด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

5) สิ่งที่จะนำไปปฏิบัติต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะต้องผ่านการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นก่อน เช่น เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายใดขึ้นมาต้องประกาศให้ทราบกันทั่วไปและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง หากมีการจัดประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เกี่ยวข้องโครงการด้านการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการอภิปรายก็ควรวางตัวเป็นกลาง แทนที่จะให้การสนับสนุนการพัฒนาโครงการนั้น

Coltman (อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2542) ได้ให้แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 9 ประการ สรุปได้ดังนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม

2) การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของชุมชนว่าจะต้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนมากน้อยเพียงใด

3) วิธีการและความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางด้านการท่องเที่ยวควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องวัดว่าท้องถิ่นนั้นๆ ต้องการนักท่องเที่ยวประเภทใด และจำนวนเท่าไร

4) ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการพยายามที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ

5) ในการวางแผนการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วย เพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่

6) เงินลงทุน แรงงาน รวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยว ควรมาจากชุมชนเจ้าของถิ่น เพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

7) ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อนักท่องเที่ยว

8) เรื่องราว และงานเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

9) ก่อนที่จะลงมือพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อย

จากแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวก็คือ ประชาชนในท้องถิ่น จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น และแจ้งถึงระดับความต้องการในการพัฒนาชุมชนผู้การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่น และเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการ เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป นอกจากนี้ควรให้นักท่องเที่ยวควรได้รับทราบข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ตนจะไปเยือนก่อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ และความรู้ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่จริง และควรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น พัฒนาจิตสำนึกของชุมชน และเตรียมให้พวกเขามีทักษะพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนา และปฏิบัติงานทางด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.3.5 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2 ด้าน จำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว (2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ (3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

2) การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว (2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก (4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2553) ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2) การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ (3) การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (4) การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว (5) การยอมรับและความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ (6) การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว (7) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (8) การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรการท่องเที่ยว (9) การส่งเสริมการขาย เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ (10) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ICOMOS (2553) ได้กำหนดหลักการของกฎบัตรระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรพิจารณาองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1) การสร้างโอกาสให้ทั้งประชาชนในท้องถิ่น และผู้มาเยือนได้มีประสบการณ์ รับรู้ และเข้าใจในมรดกและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ที่หลากหลาย

2) ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว อาจเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็วจนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางคุณค่าขึ้น จึงควรมีการจัดการในรูปแบบที่ยั่งยืน เพื่อให้สืบทอดแก่คนในรุ่นต่อไป

3) การอนุรักษ์และการวางแผนการท่องเที่ยว จะต้องเป็นหลักประกันแห่งประสบการณ์ที่คุ้มค่า เป็นที่พึงพอใจ และสร้างความสุขแก่ผู้มาเยือน

4) ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ และจัดการการท่องเที่ยว

5) กิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ต้องสร้างผลตอบแทนแก่ชุมชนท้องถิ่น

6) การส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องปกป้อง และรักษาคุณค่าลักษณะเฉพาะของมรดกทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) ได้กำหนดองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 6 ประการ ดังนี้ (1) องค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (2) องค์ประกอบด้านการจัดการกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม (3) องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยว (4) องค์ประกอบด้านการจัดการการตลาดท่องเที่ยว (5) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และ (6) องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

พจนานวนศรีย (2546) ได้กล่าวถึงหลักการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรพิจารณาองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้ (1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด (3) การจัดตั้งองค์กรในชุมชน (4) การพิจารณาเอกลักษณ์ท้องถิ่น (5) ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว (6) เกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และ (7) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าองค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวนั้นมีหลายด้านและมีการพิจารณาใกล้เคียงกันซึ่งผู้วิจัยสรุปและคัดเลือกองค์ประกอบมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยเพื่อพิจารณาความสำคัญแต่ละองค์ประกอบควบคู่กับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

ลำดับ	องค์ประกอบ	สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาฯ	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ICOMOS	บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา	พจนานวนศรีย	ผู้วิจัย
1. ด้านกายภาพ							
1	การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	•	•		•	•	✓
2	การใช้ประโยชน์พื้นที่	•					✓
3	การบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว	•	•		•		✓
4	กิจกรรมการท่องเที่ยว	•		•		•	✓
5	การบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		•	•		•	✓
6	ความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว		•				✓
7	การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว		•				✓

ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม (ต่อ)

ลำดับ	องค์ประกอบ	สถาบัน วิจัยสถานะ แวดล้อม จูงพาฯ	สถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	ICOMOS	บุญเลิศ ตั้งจิตพัฒนา	พจนนา สวนศรี	ผู้วิจัย
2. ด้านเศรษฐกิจ							
8	ชุมชนมีรายได้จากการ ท่องเที่ยว	•		•		•	✓
9	การส่งเสริมการขาย เพิ่ม มูลค่าและพัฒนา ผลิตภัณฑ์		•	•			✓
10	การโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ ของแหล่งท่องเที่ยว		•	•	•		✓
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม							
11	การให้ความรู้และสร้าง จิตสำนึก	•		•	•	•	✓
12	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วน ร่วมในการบริหาร จัดการการท่องเที่ยว	•	•	•	•	•	✓
13	การติดตามและการ ประเมินการ เปลี่ยนแปลง	•		•		•	✓
14	การสร้างเครือข่ายเพื่อ สนับสนุนแหล่ง ท่องเที่ยว		•				✓

ที่มา : ผู้วิจัย, 2554

จากตารางที่ 2-2 จะเห็นได้ว่า ใน 5 แหล่งข้อมูลมีการพิจารณาองค์ประกอบและให้ความสำคัญเหมือนกันอยู่ 10 องค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขาย เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การโฆษณาและ

ประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง จากองค์ประกอบข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าควรพิจารณาเพิ่มเติมในส่วนของ (1) การใช้ประโยชน์พื้นที่ 2) ความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (3) การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว และ (4) การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้จากตารางที่ 2-2 นำไปใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคานต่อไป

2.3.6 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

เพื่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มีทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. คุณค่า และความประทับใจของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยวทางแต่ละแห่ง หากที่จะสร้างเสริมหรือปรุงแต่งเพิ่มเติมได้ โดยพิจารณาจากประเภทของแหล่งท่องเที่ยว หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พิจารณาจากความสวยงามของธรรมชาติ หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ พิจารณาจากระดับคุณค่าท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นต้น

2. ความพร้อมทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ถนน ป้ายบอกทาง ห้องน้ำ เป็นต้น ความพร้อมในการท่องเที่ยวนี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยในกาตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังพื้นที่นั้น ความพร้อมนี้บางครั้งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมากกว่าตัวคุณค่า เช่น นักท่องเที่ยวอาจเลือกไปยังพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกแม้จะมีคุณค่าไม่สูงมากนัก

ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวความคิดลักษณะของเมือง (Character of town) ที่เป็นการศึกษาสิ่งที่เป็นคุณค่าในพื้นที่ระดับเมือง และระดับความเป็นย่านของชุมชนทั้งในสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ทางรูปธรรม และนามธรรม ซึ่งองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นเมืองนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เมืองมีลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปจากพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีการจำแนกคุณค่าในการอนุรักษ์ว่ามี 4 ประเภท คือ

1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และการศึกษา (Historical and Academic Value) เป็นคุณค่าที่เกิดจากความเข้าใจในความเป็นมา และเป็นไปของอาคาร สถานที่ หรือเมือง ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตัวตนของเมืองและชุมชน
2. คุณค่าทางศิลปะ (Aesthetic Value) เกิดจากความตระหนักถึงคุณค่าในงานศิลปะ โบราณวัตถุ และงานสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นมูลเหตุการณ่อนุรักษ์ในยุคแรก
3. คุณค่าทางสังคม-วัฒนธรรม (Socio-cultural Value) เป็นคุณค่าที่เกิดจากการคงอยู่ของลักษณะเฉพาะ (Continuity of Identity) ที่มีความต่อเนื่องของสังคม โดยถือว่าพัฒนาการทางสังคมเป็นบันทึกที่มีชีวิตเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาความสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
4. คุณค่าทางนิเวศวิทยา (Ecological Value) เป็นคุณค่าจากความสามารถในการใช้ หรือ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดทั้งในแง่กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

2.3.7 การจัดการผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึงปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรสถาบัน หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการตัดสินใจนโยบาย/โครงการ หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับนโยบาย/โครงการดังกล่าว แนวคิดนี้พิจารณาถึงความต้องการ (Need) ความสนใจ (Interest) และผลกระทบ (Effect) ที่เกิดขึ้นจากนโยบาย และการจัดการ (ศาสตราจารย์ ดร.มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, 2550) ในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการการท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในทุกๆ กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และดำเนินการบ่งชี้ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจท่องเที่ยว หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เมื่อกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แล้ว จะทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะมีการดำเนินกิจกรรมแต่ละประเภทให้เป็นที่พึงพอใจของทุกภาคส่วน

ภาระหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยว (องค์การการท่องเที่ยวโลก, 2554) ได้แก่

- ผู้ประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวจะต้องให้ข่าวสารข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างมีหลักฐานและข้อเท็จจริงในเรื่องแหล่งท่องเที่ยว
- ผู้ประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว และผู้มีอำนาจรัฐ ควรให้ความสนใจต่อความมั่นคงและปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

- ผู้ประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว ควรมีส่วนร่วมที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นวัฒนธรรมและคุณค่าทางจิตใจตักที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้

- ผู้มีอำนาจรัฐควรร่วมมือกับผู้ประกอบการและสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ให้ความมั่นใจกับนักท่องเที่ยว

- รัฐบาลมีสิทธิและหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามวิกฤต ที่จะแจ้งให้คนในชาติของตนทราบถึงสถานการณ์ที่ยากลำบาก หรืออันตรายที่เขาอาจจะได้รับระหว่างเดินทางไปต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการออกข่าวดังกล่าวจะต้องมีความรับผิดชอบ ที่จะไม่ให้เป็นการข่าวดังที่ไม่เป็นธรรม

แนวทางในการวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) (รองศาสตราจารย์ ดร. คำรงค์ วัฒนาและคณะ, 2545) ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องระบุตัว และทำการวิเคราะห์บทบาท ทำที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ลักษณะการมีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการศึกษวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทและประโยชน์ที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและประชาคมท้องถิ่น พึ่งได้รับในการเข้ามามีส่วนร่วมผลักดันให้แผนการจัดการการท่องเที่ยวบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2) ระดับของประโยชน์ที่ได้รับ เป็นการศึกษวิเคราะห์เพื่อจัดระดับของประโยชน์เชิงเปรียบเทียบที่คาดว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มจะได้รับจากการดำเนินงานตามแผนการจัดการการท่องเที่ยว โดยจัดระดับของประโยชน์ที่คาดว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพึงได้รับ เป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

3) ระดับของพลังผลักดันแผนการจัดการการท่องเที่ยว เป็นการศึกษวิเคราะห์เพื่อจัดระดับของขีดสมรรถนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม ในการผลักดันให้แผนการจัดการการท่องเที่ยวบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งระดับของพลังผลักดันยุทธศาสตร์ เป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

4) ทำที่ เป็นการศึกษวิเคราะห์ทัศนคติ ความคิดเห็น และทำที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อแผนการจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และผลักดันให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) เป็นกุญแจสำคัญในการแสวงหาและประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในการผลักดันให้แผนการจัดการการท่องเที่ยวบรรลุผลตามเป้าประสงค์ตามกำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ขีดสมรรถนะในการผลักดันให้แผนการจัดการการท่องเที่ยวสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

2.4 แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

William (อ้างถึงใน สุเมธ ทรายแก้ว. 2536) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญ มีการแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2537) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ ควบคุมการใช้ การกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพตามความจำเป็น ซึ่งในการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ระบุว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุทำให้เกิดการกระทำ เพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่มนั้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่ามีอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

Erwin (1976) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยการใช้ความรู้ในท้องถิ่นมาร่วมกันตัดสินใจในการแก้ปัญหาดังกล่าว และนำไปปฏิบัติในทิศทางที่ท้องถิ่นกำหนด

2.4.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อนุสรณ์ สุวรรณสัทิส (2539) กล่าวถึงมีการมีส่วนร่วมว่า มีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขา

โครงการต่างๆ ที่ออกมาก็จะไร้ประโยชน์ เพราะโครงการที่วางออกมาไม่ได้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งประชาชนจะมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมก็จะไม่ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของพวกเขาด้วยตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามักพัฒนาหรือผู้มีความรู้ในการวางแผนควรมีส่วนเข้าไปร่วมในการวางแผนด้วย เพื่อคอยให้คำแนะนำประชาชนในการวางแผนกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา แต่ไม่ใช่ว่านักพัฒนาเหล่านี้จะไปเป็นผู้วางแผนกำหนดแนวทางแก้ปัญหา เพราะผลเสียที่ตามมาคือ ประชาชนจะไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือตัวเองได้ในโอกาสต่อไป การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหา และแนวทางดำเนินกิจกรรมนี้ จะมีผลทำให้พวกเขาเหล่านี้ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) กิจกรรมนั้นและจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเมื่อประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมแล้ว ผลที่ตามมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้นอกจากนั้นแล้วนักพัฒนาควรจะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปของทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนในชุมชนมีอยู่ตามกำลังความสามารถของประชาชน แทนที่จะใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยจากภายนอกของชุมชนเสียทั้งหมด การดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้นจะเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้จะทำให้ประชาชนมีการประเมินว่า ผลงานที่ตัวเองดำเนินไปนั้นได้รับผลดีหรือได้รับผลประโยชน์มากน้อยเพียงไร และอุปสรรคต่างๆ ที่ได้รับจากการดำเนินการนั้น การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะทำให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นจริงว่า กิจกรรมที่พวกเขาทำไปนั้นดีหรือไม่คืออย่างไร ซึ่งพวกเขาจะนำไปใช้วางแนวทางแก้ไขในโอกาสต่อไปได้

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา การร่วมคิดและหาวิธีแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผนนโยบาย ร่วมวางแผนงานหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดหาวิธีใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุม ติดตาม และประเมินผลให้เป็นไปตามขั้นตอนที่เตรียมไว้ และ

ลักษณะที่สอง การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง คือ ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะการเข้าร่วมเพื่อปฏิบัติตามโครงการที่ได้กำหนดไว้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่ปัจจุบันจะเป็นการเข้าร่วมในลักษณะนี้มากกว่า

องค์การอนามัยโลก (อ้างถึงในมาริสซา สุจริตจิตร, 2539) ได้เสนอว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล
- 2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงิน และการบริหาร
- 3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม
- 4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวหรือวัตถุก็ได้

รัตนา บุญมรรษะ (2535) ได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ร่วมหาปัญหา และความต้องการพื้นฐานของชาวชนบท
- 2) ร่วมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 3) ร่วมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้ชาวชนบทมีความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานช่วยให้กิจกรรมการพัฒนาต่อเนื่อง และยังเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน
- 4) ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ
- 5) ติดตามประเมินผล เพื่อหาข้อดี ข้อด้อย อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาซึ่งจะนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

รัชฎา คชแสงสันต์ (2543) การมีส่วนร่วมมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาในพื้นที่ของตนเองได้ดีที่สุด
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการเพื่อให้ประชาชนรู้จักคิดตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินงาน ทำให้ประชาชนเรียนรู้การดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเอง รวมถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงาน เพื่อให้ประชาชนทราบถึงงาน ที่ดำเนินไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับผลประโยชน์หรือไม่อย่างใด

2.4.3 แนวทางการพัฒนามีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยว

ชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของประชาชนก็เป็นส่วนประกอบสำคัญตามแนวการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีพื้นฐานหลักการเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น รัชฎา ศษแสงสันต์ (2543) จึงกล่าวถึงหลักสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ต้องมีเงื่อนไขและโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้กระทำ ซึ่งควรให้ท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเอง รวมทั้งผลักดันให้มีการเสนอข่าวของท้องถิ่นให้คนทั่วไปรู้จัก และเข้าใจท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด

2. ชุมชนต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ยั่งยืน โดยการพัฒนากการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายรากฐานชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ของคนในท้องถิ่นเพื่อสืบต่อให้คนรุ่นหลังได้ รวมทั้งพยายามรักษาสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตที่ดีและรายได้จากการท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้กล่าวว่า ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมีการมุ่งมั่นไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ได้แก่

1) ระดับนโยบาย จะต้องมีการหาทางให้สมาชิกในชุมชนทุกคนทุกระดับรับทราบนโยบายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2) ระดับแผนงานหรือโครงการ จะต้องหาทางให้ชุมชนเข้าใจแบบแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ชัดเจนทุกระดับแผน

3) ระดับปฏิบัติ ให้สมาชิกของชุมชนกลุ่มต่างๆ ทุกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวศึกษาแผนปฏิบัติ แนวทาง และวิธีปฏิบัติให้เข้าใจ จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชน ทุกคน ทุกระดับดำเนินการไปได้ถูกทิศทางแล้ว

4) ระดับประเมินผล จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจการติดตามผลปฏิบัติงาน ตามแผนงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จนสามารถประเมินผลได้อย่างถูกต้องและมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้เสนอการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบนี้รัฐบาลเป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเองประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่จะถูกชักชวนจากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 2 การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง สำหรับวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งรูปแบบนี้ รัฐบาลและตัวแทนขององค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แม้ว่าในความจริงการริเริ่มโครงการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วม ตัดสินใจเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบนี้องค์กรชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูงและมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองให้มากที่สุด

รูปแบบที่ 3 การให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยตนเอง รูปแบบนี้ ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความคิดริเริ่ม และชักจูงจากบุคคลภายนอกหรือรัฐบาล ประชาชนหรือองค์กรชุมชนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับประชาชนหรือองค์กร ชุมชนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตลอดจนเปิดโอกาสอย่างเต็มที่แก่ชุมชนท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ แต่ละชุมชนท้องถิ่นต้องมีความพร้อมและประสิทธิภาพสูง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่น จำเป็นต้องมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และท้ายที่สุดชุมชนสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาความรู้ด้านการ

จัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยการพัฒนาของชุมชนเอง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พจนา ชัชวาล (2551) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านวิถีชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า มีการดำเนินการใน 2 กลุ่ม คือ การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยกลุ่มราชการ และการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน กลุ่มราชการกำหนดนโยบายและแผนงานการท่องเที่ยว ให้การสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์ บอกลู่ทางการท่องเที่ยว จัดนิทรรศการ แสดงผลงานผลิตภัณฑ์ของชุมชน และให้ความรู้ในการวางแผน การจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาความพร้อมของพื้นที่ การทำนุบำรุงรักษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ส่วนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ได้มีขั้นตอนในการจัดการการท่องเที่ยวไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการเตรียมการ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น แนะนำแหล่งท่องเที่ยว อาสาสมัครนำเที่ยว ขั้นดำเนินการ มีการทำความสะอาด จัด ปรับ ตกแต่ง บำรุง รักษาแหล่งท่องเที่ยว และขึ้นสรุปผลการดำเนินงาน มีการประชุมร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อวางแผนทางการดำเนินงานทุกเดือน โดยสรุป สภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วน มีศักยภาพสูงในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีเส้นทางหลักถึง 4 เส้นทาง ติดต่อกัน 3 จังหวัด คือ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดสกลนคร และมีเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยว สะดวก เป็นถนนลาดยางส่วนใหญ่ และติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นรูปวงแหวนสู่แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดรูปแบบการบริหารจัดการ โดยภาครัฐและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่อไป

รศ. ดร. วรณศิริ ปิรพันธุ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง โครงการนำร่องเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา พบว่า คลองอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ระบบนิเวศ สภาพภูมิประเทศ เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัด โบราณสถาน ชุมชน ริมน้ำ ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ได้แก่ สวนผลไม้ การทำผลิตภัณฑ์ กิจกรรมด้านการเกษตร เป็นต้น ดังนั้น อัมพวาเป็นพื้นที่ที่ศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยว สามารถพัฒนาและส่งเสริมเพื่อสร้างรายได้และกระจายผลตอบแทน

ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณคลองอัมพวา และพื้นที่ใกล้เคียง สามารถใช้ความได้เปรียบของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายมาเป็นจุดขาย ซึ่งการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับอัมพวา ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณคลองอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง เน้นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม มรดกทางธรรมชาติ และการเกษตรกรรม ให้เต็มประสิทธิภาพ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวหลักทั้ง 3 แบบ สามารถนำมาผสมผสานกันให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอื่นได้ตามความเหมาะสมและตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเน้นการสร้างเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของอัมพวาให้มีความโดดเด่นและแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ และมีการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันบริหารจัดการ เพื่อให้รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวตกอยู่กับท้องถิ่น และกระจายไปในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง รวมทั้งสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) (2551) ได้วิจัยเรื่อง โมเดลพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด โดยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของเกาะเกร็ด ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมไทยมอญ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่มีเสน่ห์ของวิถีชีวิตเกษตรและวิถีชีวิตริมน้ำ อพท. จึงเริ่มดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผ่านโครงการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับประเทศ ซึ่งกระบวนการทำงานประกอบด้วย การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ด เพื่อประสานการดำเนินงานร่วมกับชาวบ้าน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคีที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น อบต.เกาะเกร็ด ท่องเที่ยวจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด ฯลฯ จัดการประชุม จัดตั้งเวทีประชาคม ทั้ง 7 หมู่บ้าน เพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้ การไปศึกษาดูงาน เพื่อนำไปสู่การจัดทำ “แผนแม่บทการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตำบลเกาะเกร็ด” สำหรับการจัดประชุม จัดเวทีประชาคม ประสานการดำเนินงานให้เกิดการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง เนื่องจากสิ่งที่บรรจุอยู่ในแผนฯ สืบเนื่องจากความต้องการและกลั่นกรองจากคนในชุมชนทุกหมู่บ้าน ผ่านการประสานการดำเนินงานของคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งก็คือตัวแทนหรือผู้นำชุมชนนั่นเอง นอกจากการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว คณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ดและชาวบ้านจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาและยกระดับตนเองไปสู่องค์กรพัฒนาท่องเที่ยวที่มีรายได้เป็นของตัวเอง โดยพึ่งพางบประมาณของรัฐบาลให้น้อยที่สุด หรือไม่ต้องพึ่งพา

เลย เช่น การจัดตั้งสหกรณ์ หรือห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือวิสาหกิจชุมชน ฯลฯ หรืออาจจะพัฒนา ศักยภาพของชุมชนเพื่อประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามที่ อพท. ได้สังเกตเห็น ถึงศักยภาพของพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดอยู่แล้ว ตามโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดยสรุปแล้ว ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องประกอบด้วยความร่วมมือ ของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักวิชาการ ซึ่งแต่ละภาคส่วน จะเข้ามาส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันไป และทุกภาคส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ถ้า ขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว พบว่าภาคประชาชนมีความสำคัญในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาก เพราะคนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และเป็นผู้ มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว การนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งด้าน ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของ ชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยวมาใช้ จะเกิดผลกระทบต่อชุมชนใน ทุกๆ ด้าน อย่างไรก็ตามภาคประชาชนต้องได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐก็เป็นกลไกสำคัญที่ต้อง มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณเพื่อสนับสนุนด้านการดำเนินงาน รวมถึง ผู้เชี่ยวชาญที่จะสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการที่ถูกต้องเพื่อให้องค์กรชุมชนดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ ด้วยตนเอง

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ข้างต้น จึงได้นำมาสร้างเป็น กรอบแนวคิดของการวิจัยในดังนี้

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวชม โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความ เชื้อ พิธีกรรมต่างๆ และวิถีชีวิต ทำให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็มี จิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการ การท่องเที่ยวด้วย โดยมีองค์ประกอบทางด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หมายรวมถึง (1) สิ่ง ดึงดูดใจ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และ วิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง (2) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร บริการอื่นๆ (ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ การนำเที่ยว การขนส่ง ความปลอดภัย อินเทอร์เน็ต การธนาคาร แลก เงิน) และ (3) การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว ราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการ ท่องเที่ยว และการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว ในงานวิจัยนี้หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้ เป็นไปตามแผน อย่างเป็นกระบวนการ โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิด ผลกระทบทางด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รวมทั้งให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและ ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน เพื่อร่วมกันปกป้องและสงวนรักษา เป็นมรดกสืบทอดสู่คนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้ง ข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างมีทิศทางและประสบความสำเร็จ ดังนั้น การจัดการการ ท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนเชิงนโยบายที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดการการ ท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย

- 1) การวางแผนกลยุทธ์
- 2) การจัดการองค์การ บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 3) การดำเนินงาน
- 4) การประสานงาน
- 5) การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีบรรยากาศ และสุนทรียภาพของเมืองที่สงบ สวยงาม และมี องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ทำให้เมือง เชียงคานเริ่มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น ทำให้เมือง เชียงคานมีอัตราการเติบโตทางการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่สำคัญของเมืองเชียงคาน คือ การ ที่มีนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาจนเกินขีดความสามารถของเมืองที่จะรองรับได้ จากอัตราการ ท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ชาวบ้าน และผู้ประกอบการนอกพื้นที่เริ่มกลับมา ซ่อมแซมบ้าน เพื่อเตรียมเปิดเป็นเกสต์เฮาส์ ร้านขายของที่ระลึก และร้านอาหารเพื่อสร้างเป็นที่พัก และร้านอาหารขนาดใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เชียงคานมีอัตราการเจริญเติบโตและ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสภาพการก่อสร้างและการใช้ อาคารไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว ในการแก้ปัญหาดังกล่าวจะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่ ในกรณีของเมืองเชียงคานผู้วิจัยจะทำการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพใน การรองรับนักท่องเที่ยว และแนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคตเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการ การท่องเที่ยวที่เหมาะสม จากนั้นจะทำการศึกษาเชิงลึกในเรื่องการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่ง เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใน

การวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องระบุตัวและทำการวิเคราะห์บทบาทของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน โดยมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) การระบุผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยมีการผสมผสานกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ที่สอดคล้องกันในทุกระดับทั้งระดับแนวนอนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และระดับแนวตั้ง คือ องค์กรเอกชน ภาคเอกชน และภาคประชาชน

2) ลักษณะการมีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อศึกษาบทบาท ความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงส่วนได้ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับ และส่วนเสียที่เกิดขึ้น

3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อแผนการจัดการท่องเที่ยว ตลอดทั้งแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่มีบทบาทสำคัญเป็นตัวแทนของพื้นที่ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงาน

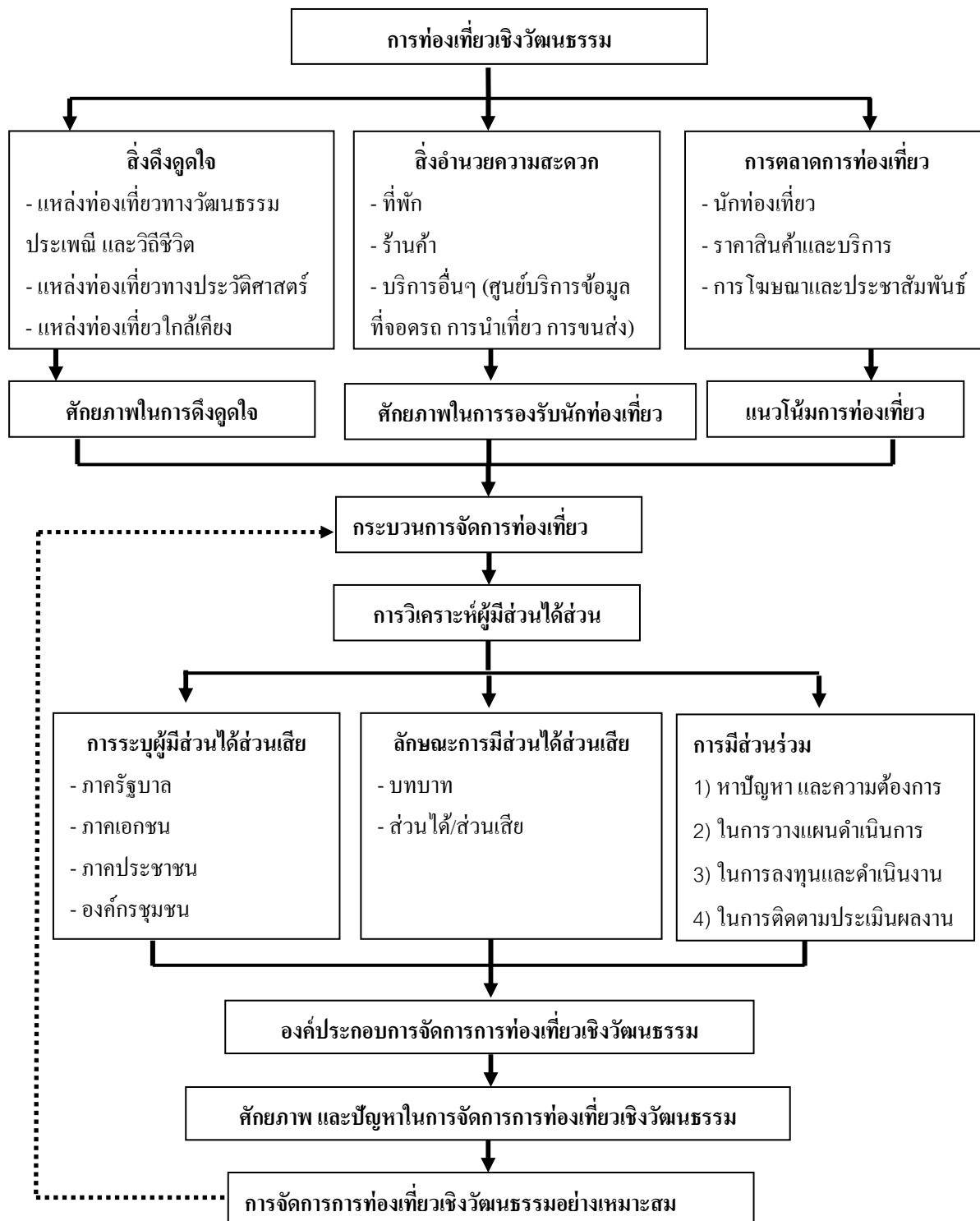
เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรรู้จักการจัดการการท่องเที่ยว จำเป็นต้องศึกษา และทำความเข้าใจว่าการจัดการการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับใคร อะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวข้องอย่างไร และผู้เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันอย่างไร รู้จักวัฒนธรรมของชุมชน มีความร่วมมือ และมีเป้าหมายในการจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกัน จะส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างมีความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรม มีการจัดการเพื่อธำรงรักษาสุนทรียภาพทางวัฒนธรรมสภาพแวดล้อม โดยองค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคานสามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้ตัวชี้วัด 14 องค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การบริการและสาธารณูปโภค กิจกรรมการท่องเที่ยว องค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์พื้นที่การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

3) ด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว การติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลง การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ทำให้สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพปัญหา และอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานได้ เพื่อนำมาสร้างแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเมืองเชียงคานต่อไป

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

(ที่มา : ผู้วิจัย, 2554)

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในครั้งนี้เป็นศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน การวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน การศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเพื่อ เสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน แนวทางการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแนวทางในการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยโดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย

3.1 ศึกษาวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถแบ่งวิธีการศึกษาได้ 2 ประเภท คือ การวิจัยเอกสาร (document research) และการวิจัยภาคสนาม (field research) ดังนี้

3.1.1 การวิจัยเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งเป็นข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่แล้วและได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่มีบุคคล หน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ เก็บรวบรวมไว้ เช่น ตำรา หนังสือ เอกสารรายงานวิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยทางสถิติและตัวเลข รวมถึงข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต โดยมีที่มาของแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เทศบาลตำบลเชียงคาน สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปกำหนดกรอบแนวความคิดงานวิจัยในครั้งนี้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและสร้างความเข้าใจเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม และเป็นแนวทางในการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามต่อไป

3.1.2 การวิจัยภาคสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ที่ได้จากการลงพื้นที่ โดยสามารถแบ่งวิธีการศึกษาวิจัยภาคสนามได้ ดังนี้

1) การสำรวจภาคสนามด้านกายภาพ (physical survey) เป็นการสำรวจเพื่อให้เกิดภาพการรับรู้ (perceive) และเข้าใจสภาพของพื้นที่ศึกษาทางกายภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่

สำรวจและเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 และมกราคม พ.ศ. 2554 ได้แก่

- สิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ร้านค้า ที่พัก ที่จอดรถ การนำเที่ยว ศูนย์บริการข้อมูล การขนส่ง ความปลอดภัย และบริการอื่นๆ (อินเทอร์เน็ต การธนาคาร แลกเงิน)
- การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว ราคาสินค้าและบริการ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์

2) การสังเกตการณ์ (observation) การสังเกตการณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต โดยจะทำการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาพื้นบ้านวัฒนธรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา โดยเลือกช่วงสังเกตการณ์แบ่งเป็นช่วงๆ ดังนี้

- ช่วงวันหยุด และวันธรรมดา สังเกตการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา

- ช่วงวันเทศกาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทศกาลเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยสังเกตการณ์เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นอกจากนี้การสังเกตดังกล่าวยังเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การรวมกลุ่มขององค์กรชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน การต้อนรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

3) การสนทนา (dialog) เป็นการสนทนาทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานซึ่งเป็นการสนทนาแบบไม่มีโครงสร้างของการสนทนา เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและข้อเท็จจริงในการจัดการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ คนทั่วไปในเมืองเชียงคาน

4) การสัมภาษณ์ (interview) หลังจากการสำรวจภาคสนามและสังเกตการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นที่ศึกษาแล้ว จึงเป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ ข้อมูลด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ใช้ประชากร 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวอย่างจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาชน

และองค์การชุมชน โดยในการสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-random method) แบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (key-informant)

โดยในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่งปัจจุบัน อายุ อาชีพหลัก อาชีพเสริม วันที่ เวลา สัมภาษณ์ สถานที่สัมภาษณ์ และอุปกรณ์การสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงคาน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน ลักษณะสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุมชนในการท่องเที่ยว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความเป็นมาของประเพณี และวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม ได้แก่ กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน เหตุผลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว บทบาท และหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ส่วนที่ 4 ข้อมูลข้อเสนอแนะ

3.2 การประมวลผล และการวิเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดแยกประเภทของข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ พร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยการจัดกระทำข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจะกระทำไปพร้อมๆ กันไปตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย และหลังจากเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปจากการสัมภาษณ์ จากการสังเกต และภาพถ่ายในแต่ละครั้งมาทำการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) จัดหมวดหมู่ข้อมูล (category) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสถานะคุกคามในด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม (นันทิยา หุตานูวัตร, 2545) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- จุดแข็ง (Strength) คือ ความสามารถและสถานการณ์ภายในเมืองเชียงคานซึ่งเป็นด้านบวกที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงการดำเนินการภายในที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม

- จุดอ่อน (Weakness) คือ สถานการณ์ภายในเมืองเชียงคานซึ่งเป็นด้านลบ มีข้อจำกัดและด้อยความสามารถที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ หรือหมายถึงการดำเนินการภายในที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น

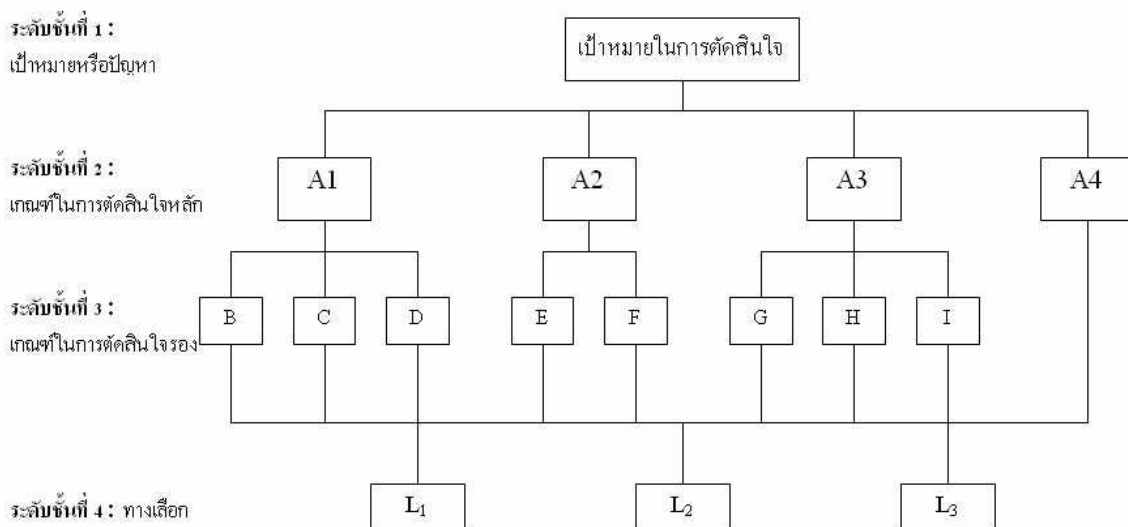
- โอกาส (Opportunity) คือ ปัจจัยหรือสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม

- สภาวะคุกคาม (Threats) คือ ปัจจัยหรือสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม

การใช้เทคนิค SWOT Analysis โดยการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อหากกลยุทธ์ในการพัฒนาและการจัดการทั้งส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาภายใน (Strength, Weakness) และภายนอก (Opportunity, Threat) เพื่อหาแนวทางเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคานที่เหมาะสม

2) การวิเคราะห์ความสำคัญของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน โดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP) โดยการเปรียบเทียบความสำคัญของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อหาน้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ก่อน หลังจากนั้นจึงนำทางเลือกที่มีทั้งหมดมาประเมินผ่านเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อจัดลำดับความสำคัญของแต่ละทางเลือก (วิฑูรย์ ตันศิริคงคล, 2553) โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างแผนภูมิลำดับชั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงตัวอย่างของแผนภูมิลำดับชั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ

ภาพที่ 3.1 เป็นการแสดงแบบจำลองหรือแผนภูมิลำดับชั้นของกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ช่วยในการตัดสินใจ โครงสร้างของแผนภูมินี้ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ หรือปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่างๆ แผนภูมินี้มีลักษณะเป็นระดับชั้น จำนวนของลำดับชั้นจะขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของการตัดสินใจ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

- ระดับชั้นที่ 1 หรือระดับบนสุด แสดงจุดโฟกัสหรือเป้าหมายของการตัดสินใจ
- ระดับชั้นที่ 2 แสดงถึงเกณฑ์การตัดสินใจหลัก ที่มีผลต่อเป้าหมายในการตัดสินใจนั้น
- ระดับชั้นที่ 3 ลงมา แสดงถึงเกณฑ์ย่อยของการตัดสินใจ ซึ่งจะมีจำนวนเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเกณฑ์หลัก (อาจไม่จำเป็นต้องมี ถ้าเกณฑ์หลักมีความชัดเจนเพียงพอ)
- ส่วนระดับชั้นล่างสุด หรือระดับชั้นสุดท้าย คือทางเลือกที่เราจะนำมาพิจารณาผ่านเกณฑ์การตัดสินใจตามที่เรากำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 การให้น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจแต่ละเกณฑ์นั้น มีความสำคัญต่อเป้าหมายในการตัดสินใจไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่เราจะต้องหาน้ำหนัก ความสำคัญ ของแต่ละเกณฑ์ก่อนที่จะทำการประเมินทางเลือก โดยมีขั้นตอนดังนี้

- สร้างตารางเมตริกซ์เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 3.1 ตัวอย่างตารางเมตริกซ์ที่ใช้แสดงการเปรียบเทียบเป็นคู่

เกณฑ์ ตัดสินใจ		ปัจจัย			
		A1	A2	A3	A4
ปัจจัย	A1	a_{11}	a_{12}	a_{13}	a_{14}
	A2	a_{21}	a_{22}	a_{23}	a_{24}
	A3	a_{31}	a_{32}	a_{33}	a_{34}
	A4	a_{41}	a_{42}	a_{43}	a_{44}

โดยที่ a_{ij} คือ สมาชิกในแถวที่ i หลักที่ j ของเมตริกซ์ หมายถึง ผลการเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างปัจจัย A_i และ A_j

กำหนดมาตราส่วนในการวินิจฉัยเปรียบเทียบ ได้แก่

ถ้า $a_{ij} = 1$ หมายถึง ปัจจัย A_i และ A_j มีความสำคัญเท่ากัน

ถ้า $a_{ij} = 3$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j เล็กน้อย

ถ้า $a_{ij} = 5$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j ปานกลาง

ถ้า $a_{ij} = 7$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j มากที่สุด

จำนวนระดับของมาตราส่วนในการเปรียบเทียบนี้ ขึ้นอยู่กับตัวผู้วิเคราะห์เองว่าต้องการรายละเอียดในการเปรียบเทียบมากแค่ไหน ถ้าต้องการรายละเอียดมากขึ้นก็อาจจะกำหนดระดับการเปรียบเทียบหลายระดับมากขึ้น เช่น อาจเพิ่มจำนวนระดับขึ้นไปอีก คือ ถ้า $a_{ij} = 9$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j อย่างยิ่งยวด เป็นต้น

- คำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การประเมิน

- วัดค่าอคติของเกณฑ์การประเมิน

ขั้นตอนที่ 3 นำทางเลือกที่กำหนดไว้ในตอนแรกมาทำการประเมินผ่านเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก

โดยผู้ทำการประเมินความสำคัญของปัจจัยต่างๆ คือ ผู้วิจัย (ซึ่งทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน) ดร. พต. ฉัฐพล ต้นมิ่ง ซึ่งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค ผู้เรียบเรียงหนังสือประวัติศาสตร์ และตระกูลเมืองเชียงคาน ซึ่ง

เป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้ และรู้จักเมืองเชียงคานเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิให้แก่เทศบาลตำบลเชียงคานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน โดยท่านไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใดๆ ในผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

3) การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน โดยพิจารณาองค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 14 องค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การบริการและสาธารณูปโภค กิจกรรมการท่องเที่ยว องค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์พื้นที่ การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และ (3) ด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว การติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลง การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำเป็นต้องทำการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ และลักษณะทางกาย เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองเชียงคานเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลในส่วนอื่นๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

เมืองเชียงคานเป็นเมืองที่เก่าแก่ ในอดีตเคยเป็นเมืองที่ปกครองด้วยตนเอง จึงมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนั้นเพื่อให้มองเห็นถึงประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของอำเภอเชียงคาน ผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียดของอำเภอเชียงคานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

4.1.1 ประวัติความเป็นมาก่อนสมัยสุโขทัยและสุโขทัย

เมืองเชียงคานมีประวัติศาสตร์เดิมว่า ในปี พ.ศ. 1400 ขุนคาน กษัตริย์เมืองเชียงทอง (หลวงพระบาง) ได้เป็นผู้สร้างเมืองเชียงคานขึ้น แล้วขนานนามเมืองตามพระนามของพระองค์ ตามธรรมเนียมราชประเพณีของล้านช้าง ที่ใช้ค่านำหน้าเมืองว่าเชียงนั้น เป็นนามใช้เฉลิมเกียรติ นามเมือง (สาร สาระทัศนานันท์, 2549) อีกประเด็นหนึ่งกล่าวว่า คำว่า เมืองเชียงคาน นั้นมาจากที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเจ้าแห่งล้านช้าง กษัตริย์ราชอาณาจักรล้านช้าง เมืองหลวงพระบาง ได้ส่งพระราชโอรสองค์ที่ 2 นามว่า ท้าวแท่นคำ มาครองเมืองเชียงคาน ซึ่งเป็นเมืองชายของเมืองหลวงพระบาง เรียกว่า เมืองชายเชียงคาน ตามหนังสือประวัติศาสตร์ลาว ก็ใช้คำว่าเมืองชายเชียงคาน เพราะเป็นเมืองลูกหลวง ตามราชประเพณีที่ส่งพระโอรสไปครองเมืองลูกหลวงซึ่งเป็นเมืองหน้าด่าน (เต็ม วิชาคย์พจนกิจ, 2540)

4.1.2 ประวัติความเป็นมาสมัยกรุงศรีอยุธยา

เมื่อปี พ.ศ. 2019 พวกญวนได้ยกกองทัพมารุกรานเมืองเชียงทอง หรือหลวงพระบางแห่งอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งมีสาเหตุมาจากแม่ทัพล้านช้างนำทหาร 30,000 คน ไปเข้ากับฝ่ายจีน และรบกับทางเวียดนามจากการกระทำของแม่ทัพล้านช้างในครั้งนี้ เป็นเหตุให้สัมพันธภาพระหว่างกรุง

ล้านช้างกับกรุงเวียงคานามต้องมัวหมอง จนมาถึงยุคสมัยของพระเจ้าเลทันตองกษัตริย์แห่งกรุงเวียงคานาม พระองค์ยังคงไม่ลืมเหตุการณ์ที่ทหารล้านช้างไปเข้าข้างฝ่ายจีน เมื่อเหตุการณ์ภายในกรุงเวียงคานามสงบเรียบร้อยจึงได้ยกกองทัพมาทำการแก้แค้นกรุงล้านช้างทันที (สัมฤทธิ์ สุภามาและคณะ, 2550) พระเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่นดินแก้ว กับท้าวท่อนแก้วอุปราช พระราชโอรสองค์ที่ 1 แห่งกรุงล้านช้าง ได้เกณฑ์ไพร่พลทหารออกทำการรบ ซึ่งเป็นอย่างดุเดือดถึงขั้นตะลุมบอน ท้าวท่อนแก้วอุปราชเห็นเกินกำลังที่จะต้านศึกญวนไว้ได้ และเกรงว่าพระราชบิดาและพระญาติจะเป็นอันตราย จึงมอบหมายให้ท้าวแทนคำพระอนุชาป้องกันพระราชบิดาและพระญาติลงเรือล่องไปพำนักที่เมืองเชียงคาน ส่วนพระองค์ได้นำกำลังเข้าต้านทัพญวนที่บุกเข้ามาจนถึงกลางใจเมือง แต่ก็ไม่สามารถต้านทานไว้ได้

ท้าวแทนคำเมื่อพาพระราชบิดาและพระญาติไปพักอยู่ที่เมืองเชียงคานเดิมพ้นจากการรุกรานทั้งปวงแล้ว จึงได้รวบรวมกำลังพลยกเป็นกองทัพเรือขึ้นไปตีเมืองกลับคืนมาจากพวกญวน กองทัพของท้าวแทนคำได้ปะทะกับกองทัพของพวกญวนที่ปากน้ำพูน พวกญวนไม่สันต์การสู้รบในทางน้ำจึงทำให้เสียท่าแก่กองทัพของล้านช้าง ตามคำบอกเล่าสืบทอดกันมาว่า สถานที่พระเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่นดินแก้วได้ขึ้นบกที่เมืองเชียงคานนั้น ได้แก่ บ้านตากแดด ซึ่งต่อมาได้ขนานนามหมู่บ้านนี้ว่า บ้านसानะคามหรือชนะสงคราม (ดังภาพที่ 4-1) เพื่อเป็นที่ระลึกในการที่พระองค์ได้ทำการสงครามชนะกองทัพญวน พระเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่นดินแก้วประทับอยู่ที่เมืองเชียงคานนานถึง 37 ปี และได้ทรงครองราชย์ต่อมาจนพระชนมายุได้ 65 พรรษา ก็สวรรคตที่เมืองเชียงคาน ในเหตุการณ์ครั้งนี้ประเทศสยามโดยพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาทรงแต่งตั้งให้ขุนสิทธิราชโกศาเป็นราชทูตเชิญโลงทองคำไม้จันทร์ กับแผ่นดินแพร 500 พับ มาร่วมถวายพระเพลิงตามโบราณราชประเพณีด้วย (เดิมวิภาคย์พจนกิจ, 2540)

ในปี พ.ศ. 2020 ท้าวแทนคำซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 2 ของพระเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่นดินแก้ว ได้ขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นพระเจ้าล้านช้างองค์ต่อมา โดยได้รับขนานพระนามว่า พระเจ้าสุวรรณบัลลังก์ เมื่อพระองค์ทรงมีพระชนมายุได้ 34 พรรษา ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเมืองเชียงคานเป็นเมืองหลวงหรือราชธานีของอาณาจักรล้านช้าง (สาร สาระทัศนันท์, 2549) และพระองค์ได้สร้างวัดท่าแขกขึ้น ตามศิลาจารึก ซึ่งมีลักษณะเป็นเสาหินสี่เหลี่ยมด้านเท่าขนาดสูงจากพื้น 0.79 เมตร กว้างด้านละ 0.18 เมตร มีดวงฤกษ์ข้างบน จารึกด้วยอักษรตัวธรรมอีสาน จำนวน 6 บรรทัด มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงดวงชะตาฤกษ์ยามวัน เดือน ปีที่สร้างอุโบสถวัดท่าแขก ปัจจุบันศิลานี้ไม่มีการเคลื่อนย้าย ยังคงอยู่ภายนอกอุโบสถวัดท่าแขก อำเภอเชียงคาน นอกจากนี้ในสมัยของพระองค์ วานูฟทอพ ทูตการค้าชาวฮอลันดา ซึ่งเดินทางมายังเวียงจันทร์ ได้บันทึกไว้ว่า “ทุกๆ ปี จะมีพระสงฆ์

จากประเทศเขมรและประเทศสยาม ได้เดินทางมาศึกษาโดยใช้เวลาในการศึกษาประมาณ 10 ปี หรือ 12 ปี กว่าจะสำเร็จในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง การศึกษาในด้านพระพุทธศาสนาที่นครเวียงจันทร์เป็นไปอย่างเสรี สะดวกสบาย และความสำคัญของพระพุทธศาสนามีมากกว่าแห่งอื่นๆ ...” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสมัยนี้พระภิกษุสามเณรจากประเทศสยาม ได้เดินทางไปศึกษาธรรมวินัยที่นครเวียงจันทร์ โดยเดินทางตามแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน่าน พิษณุโลก นครไทย ค่านซ้าย ล่องลงตามลำน้ำเหือง แม่น้ำโขง ถึงเวียงจันทร์ และเมื่อศึกษาธรรมวินัยสำเร็จก็เดินทางกลับ (อนุพล ไชยสินธุ์, 2533)

เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระเจ้าสุวรณบัลลังก์ กษัตริย์แห่งล้านช้างแล้ว อาณาจักรล้านช้างได้แยกออกเป็นสามอาณาจักร คือ อาณาจักรหลวงพระบาง อาณาจักรเวียงจันทร์ และอาณาจักรจำปาสัก อาณาจักรหลวงพระบาง นำโดยพระเจ้ากิงกิสราชได้ยกกองทัพมาตีเวียงจันทร์ พระเจ้าไชยองค์เว้ กษัตริย์แห่งเวียงจันทร์สู้ไม่ได้ จึงแต่งตั้งราชทูตนำพระราชสาส์นมาถวายแด่ พระเพทราชา กษัตริย์แห่งกรุงสยาม พระองค์ได้จัด กองทัพมาช่วยพระเจ้าไชยองค์เว้ และได้แบ่งดินแดนให้ในปี พ.ศ. 2250 โดยอาณาจักรเวียงจันทร์ มีเมืองเชียงคานเดิม (सानะคาม) ซึ่งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเป็นเมืองหน้าด่าน และอาณาจักรหลวงพระบางได้สร้างเมืองปากเหือง ซึ่งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเป็นเมืองหน้าด่านเพื่อป้องกันการรุกรานจากฝ่ายตรงข้าม (ณัฐพล ตันมิ่ง, 2552) (ดังภาพที่ 4-1) จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ชาวเมืองเชียงคานเดิมบางส่วนได้อพยพไปตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเมืองปากเหืองเพื่อจะอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรหลวงพระบาง

4.1.3 ประวัติความเป็นมาสมัยกรุงธนบุรี

ปี พ.ศ. 2321 ปลายรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี ประเทศไทยได้รวมเอาอาณาจักรล้านช้างเข้าด้วยกัน กล่าวคือเมื่อ พ.ศ. 2316 พระเจ้าศิริบุญสาร เจ้าผู้ครองอาณาจักรเวียงจันทร์ได้ฝักใฝ่ข้างพม่า โดยพระเจ้าสุริยวงศาเจ้าเมืองหลวงพระบางได้ทรงบอกให้พระเจ้าตากสินมหาราช กษัตริย์แห่งกรุงธนบุรีทราบ และในปี พ.ศ. 2320 พระเจ้าตากสินมหาราชได้โปรดเกล้าฯ ให้พระมหากษัตริย์ศึกยกกองทัพไปตีกรุงเวียงจันทร์ และสามารถตีกรุงเวียงจันทร์ได้จึงได้อัญเชิญพระแก้วมรกตกับพระบางกลับมายังกรุงธนบุรี แล้วให้รวมอาณาจักรล้านช้างเข้าด้วยกันเป็นอาณาจักรเดียว และให้เป็นประเทศราชของไทย พร้อมได้กวาดต้อนผู้คนพลเมืองมาอยู่เมืองปากเหืองมากขึ้น แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เมืองปากเหืองไปขึ้นกับเมืองพิชัย (จังหวัดอุตรดิตถ์) เพราะเป็นเมืองใหญ่อยู่ในขณะนั้น เพื่อให้ไม่ไปเกี่ยวข้องกับเมืองหลวงพระบางอีก (สุเทพ ทิพรศ, 2535)

4.1.4 ประวัติความเป็นมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ปี พ.ศ. 2369-2370 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ได้รวบรวมเอาเมืองจำปาสักเป็นแนวร่วม จากนั้นจึงคิดจะกอบกู้เอกราชเพื่อแยกเป็นอิสระจากไทย โดยยกกำลังจากนครเวียงจันทน์มายึดเอาเมืองนครราชสีมา และยกกำลังไปกวาดต้อนเอาผู้คนในเมืองสระบุรีกลับไปเวียงจันทน์ ฝ่ายกรุงเทพฯ ทราบข่าวว่าเจ้าอนุวงศ์ยึดได้นครราชสีมาแล้วจึงเตรียมป้องกันกรุงเทพฯ และเกณฑ์กองทัพใหญ่ไปปราบเจ้าอนุวงศ์ โดยได้รับความช่วยเหลือจากคุณหญิงโม จากเมืองนครราชสีมาและเจ้าพ่อพญาแล จากเมืองชัยภูมิ ในที่สุดกองทัพเวียงจันทน์ก็พ่ายแพ้และเจ้าอนุวงศ์ถูกจับไปขังไว้ที่กรุงเทพฯ จนสิ้นชีวิต(สุเทพ ทิพรส , 2535) กองทัพไทยได้กวาดต้อนผู้คนจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงมายังเมืองปากเหืองมากขึ้น แลโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกประเทศราชเวียงจันทน์ ให้พระยาอนุพินาศ (กิ่ง ต้นสกุล เครือทองดี) ชาวเมืองลับแล เป็นเจ้าเมืองปากเหืองคนแรก แล้วพระราชทานนามเมืองใหม่ว่าเมืองใหม่เชียงคาน ซึ่งอาจทรงเห็นว่าเมืองเชียงคานโบราณเคยเป็นราชธานีของนครล้านช้าง เป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มาก่อน (ฉัตรกุล ต้นมิ่ง, 2552)

ปี พ.ศ. 2417-2430 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีพวกฮ่อยกกองทัพมารุกรานหัวเมืองทางฝ่ายเหนือได้สิบสองจุไท สิบสองปันนา หัวพันทั้งห้าทั้งหก และตีได้หลวงพระบาง พร้อมกับเวียงจันทน์ ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าบริเวณเมืองปากเหืองไม่เหมาะสมที่จะตั้งเมือง ภูมิประเทศก่อบรรด้วยป่าดง ภูเขา ราษฎรประกอบอาชีพได้ไม่สะดวก จึงย้ายตัวเมืองมาตั้งที่บ้านท่านาจัน อำเภอเชียงคานปัจจุบัน (ดังภาพที่ 4-1) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2428 พวกฮ่อได้ยกกองทัพมาตีเวียงจันทน์ และเมืองหลวงพระบาง ทางรัฐบาลไทยได้ส่งกองทัพนำโดยพระยาสุรศักดิ์มนตรีไปปราบ ตีกฮ่อจึงสงบ ในขณะที่เดียวกันฝรั่งเศสได้ส่งกำลังเข้ามาปราบฮ่อในเขตลาว จนกระทั่งเกิดการกระทบกระทั่งกับกองทัพไทยหลายครั้ง กระทั่งวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสได้ส่งเรือรบเองสองลำและเรือโกเมทเข้ามาทางป้อมพระจุลจอมเกล้า ไทยกับฝรั่งเศสได้ต่อสู้กันอย่างดุเดือด เรือรบของฝรั่งเศสได้ฝ่ากระสุนปืนใหญ่ของไทยเข้ามาจอดที่หน้าสถานทูตฝรั่งเศสได้ นายปาวีชาวฝรั่งเศสจึงถือโอกาสยื่นคำขาดต่อรัฐบาลไทยว่าให้ยกดินแดนบางส่วนให้กับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 และให้คำตอบภายใน 48 ชั่วโมง รัฐบาลไทยปฏิบัติตามจึงได้ทำสนธิสัญญา ลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 ซึ่งในสนธิสัญญานี้รัฐบาลไทยต้องยกดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงทั้งหมดให้แก่ฝรั่งเศส ทำให้พวกราษฎรชาวเมืองเชียงคานเดิมพากันละทิ้งบ้านเรือน ตลอดจนถึงที่ทำกินด้วยใจรักความอิสระพากันอพยพมาตั้งบ้านเมืองใหม่อยู่ที่บ้านท่านาจันบริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำโขงโดยสิ้นเชิง พร้อมตั้งชื่อเมืองใหม่ว่า เมืองเชียงคานใหม่ ส่วนเมืองเชียงคานเดิม (सानะคาม) ก็กลายเป็นเมืองที่มีคนอยู่น้อยลง (สุเทพ ทิพรส, 2535)

ปี พ.ศ. 2442 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมืองเชียงคานได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเมืองเก็บตัวอาการเองได้ ซึ่งขณะนั้นพระยาศรีอรรคชาติ (ทองดี ศรีประเสริฐ) เป็นเจ้าเมืองอยู่และเป็นเจ้าเมืองคนสุดท้าย ก่อนที่เชียงคานจะถูกยุบมาเป็นอำเภอ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังได้พระราชทานเมล็ดไม้สักมาปลูกที่เมืองเชียงคาน ซึ่งไม้สักนี้ส่วนหนึ่งได้นำมาปลูกที่บริเวณสถานที่ราชการและกุหลาบ (ปัจจุบันคือบริเวณวัดท่าคก) ส่วนหนึ่งได้ให้ท้าวศรีพรหมบุตรนำไปปลูกที่บริเวณป่าสัก (ปัจจุบันคือถนนศรีเชียงคาน บริเวณเนินข้างบนซอย อันเป็นที่พักของท่าน และอีกส่วนหนึ่งได้นำไปปลูกที่โฮงพักหรือบ้านพักพระยาศรีอรรคชาติ (ปัจจุบันคือบริเวณโรงเรียนบ้านเชียงคาน หรือโรงเรียนปทุมมาสงเคราะห์ ซึ่งพระมหานุกฤษณ์ ปทุมมา เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้ขึ้นจะนั้นไม้สักที่ปลูกในบริเวณเขตตัวเมืองเชียงคานจึงเป็นไม้สักพระราชทานคู่บ้านคู่เมืองมาก่อน (สัมภาษณ์ จงรัก ทิพรส. 2553)

เมื่อปี พ.ศ. 2446 อนุสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2446 ไทยต้องเสียดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส ได้แก่ เมืองหลวงพระบาง เมืองจำปาสัก เมืองมโนไพร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและให้ฝรั่งเศสถอนตัวจากจันทบุรี และในปี พ.ศ. 2449 ฝรั่งเศสได้เช่าที่ดินที่วัดท่าคก ตามสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม 2449 ที่จะขอเช่าที่ดินเท่าผืนหนึ่ง เจ้าเมืองก็ยินยอมให้เช่า แต่ฝรั่งเศสได้ตัดแผ่นหนังเป็นริ้วเส้นยาวๆ วัดพื้นที่ได้กว้างยาวมาก คือบริเวณวัดท่าคก และส่วนราชการทั้งหมดตั้งแต่โรงเรียนบ้านเชียงคาน วิจิตรวิทยา บริเวณโรงพยาบาลเชียงคาน และสถานีประมง มีกำหนดระยะเวลา 50 ปี เพื่อสร้างเป็นท่าเรือขนส่งสินค้าที่ล่องมาจากเมืองหลวงพระบาง หรือนำขึ้นมาจากเวียงจันทน์ เป้าหมายของฝรั่งเศส คือเส้นทางยุทธศาสตร์ทางน้ำ และช่องสูมยุทโธปกรณ์ อาวุธสร้างท่าเทียบเรือกับที่พักสินค้า พระยาศรีอรรคชาติ เจ้าเมืองเชียงคาน รู้จุดประสงค์ของฝรั่งเศส จึงได้มอบหมายให้ อุปราช สำนัด ศรีประเสริฐ และชาวเชียงคาน ลักลอบ ขโมยสินค้า របกวนการทำงาน ของพวกกุหลาบของฝรั่งเศสอยู่เป็นประจำ สร้างความเดือดร้อนอยู่เสมอ จนฝรั่งเศสขอยกเลิกสัญญาเช่าทำน้ำ เพราะผลได้ไม่คุ้มกับผลเสีย และชาวเชียงคานไม่ยอมให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ฝรั่งเศสจึงหนีออกจากเมืองเชียงคาน ไม่มารบกวณ หรือมาทำการค้าอีกเลย ทำให้บริเวณที่ดินดังกล่าว เป็นที่ว่างเปล่า ชาวบ้านจึงใช้เป็นที่พักพิง ผังศพ เป็นป่าช้าเก่า ของวัดท่าคก ต่อมาทางราชการจึงได้ใช้ที่ดินดังกล่าวมาสร้างโรงเรียน วิจิตรวิทยา โรงเรียนเชียงคาน สถานที่ราชการขึ้น (สัมภาษณ์, 2553)

ปี พ.ศ. 2450 ภายหลังได้จัดให้มีการปกครองแบบเทศาภิบาล จึงได้ยุบบริเวณเมืองปากเหือง เพื่อจัดตั้งเป็นจังหวัดเลย เมืองเชียงคานตอนนั้นยังคงมีฐานะเป็นเมืองอยู่ และยังเป็นเอกเทศ โดยไม่ทราบว่าจะไปขึ้นในความปกครองของเมืองใดในประเทศไทย เป็นเวลาเกือบ 4 ปี เรียกกัน

ว่า เกรราชน้อยเชียงคาน ต่อมา พ.ศ. 2452 ตามระเบียบการปกครองเทศบาลทรงโปรดเกล้าฯ ให้ โอนเมืองเชียงคานจากเมืองพิชัย มาขึ้นสังกัดจังหวัดเลย มณฑลอุดรธานี แล้วยุบเมืองเชียงคานลง เป็นอำเภอ จัดการปกครองระบบเทศบาล เช่นเดียวกับ หัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อ สะดวกในการปกครอง ผู้ว่าราชการคนแรกของจังหวัดเลย คือ หลวงศรีสงคราม (ท้าวคำแสน) ให้ พระยาศรีอรรคชาติ ซึ่งขณะนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองเชียงคาน และเป็นเจ้าเมืองคนสุดท้ายได้รับการ แต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอคนแรก และ ในปี พ.ศ. 2542 ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาล ตำบลเชียงคาน ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะ จากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลในปัจจุบัน (ณัฐ พล ตันมิ่ง, 2552)

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2483 บริเวณถนนชายโขงเป็นถนนภายในชุมชนไม่มีถนนเชื่อมกับ เมืองอื่นๆ การเดินทางจะใช้ทางเรือเป็นหลัก จะมีเรือสินค้าวิ่งไปกลับระหว่างเมืองหลวงพระบาง เชียงคาน และหนองคาย โดยเมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีจุดจอดพักเรือ โดยเรือที่นิยมใช้ คือ เรือกระ แฉง ซึ่งเป็นเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ และมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากเมืองसानะคาม ประเทศลาว บ้านเรือนบริเวณถนนชายโขงจะเป็นเรือนไม้แถวขายสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ และ จะมีคนลาวข้ามฝั่งเพื่อนำสินค้ามาขาย สินค้าที่คนลาวนิยมนำมาขาย ได้แก่ หนังกวาง เขากวาง ปลา แห้ง ไม้หอม ของป่า ปลาร้า ฝ้ายจีน เป็นต้น และคนลาวจะซื้อสินค้าจากฝั่งไทยกลับไป เช่น ฝ้าย น้ำมันเชื้อเพลิง ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ บางครั้งการซื้อขายอาจจะไม่ใช่เงิน แต่ใช้การแลกเปลี่ยน เช่น ปลาของไทยซึ่งมีราคาแพง คนลาวจะนำปลาร้า 1 ไห มาแลกกับปลา 10 ตัว เป็นต้น (สัมภาษณ์, 2553) ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 มีการสร้างถนนเชื่อมระหว่างเมืองเลย เชียงคาน และ หนองคาย ทำให้การสัญจรทางน้ำเริ่มลดบทบาทลง คนในชุมชนมาทำการค้าบริเวณถนนศรีเชียงคาน ซึ่งเป็นถนนตัดใหม่กันมากขึ้น ประกอบกับเริ่มมีการตั้งด่านบริเวณชายแดนไทย-ลาว ทำให้การข้าม แม่น้ำโขงเพื่อมาค้าขายเสียค่าธรรมเนียม และมีการขบวนการที่ยุ่งยากขึ้น ชาวลาวจึงข้ามมาค้าขาน้อยลง ถนนชายโขงที่เคยคึกคักได้เงียบเหงาลง บ้านเรือนส่วนใหญ่ปิดทิ้งไว้ไม่มีการใช้ประโยชน์ หรือใช้เป็นที่เก็บสินค้า ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2537 เริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อพักผ่อน ต้องการความเงียบสงบ และภูมิทัศน์ที่สวยงาม ได้เข้ามาท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคาน เนื่องจากเมืองเชียงคานได้เป็นสถานที่แนะนำในการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวต่างชาติในนิตยสาร Lonely Planet ทำให้เริ่มมีโรงแรมเกิดขึ้นจำนวน 2-3 แห่ง ซึ่ง ในช่วงเวลาดังกล่าวการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานยังไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากนัก จนกระทั่งในปีในปี พ.ศ. 2550 เริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยว โดยจะเป็นกลุ่ม นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำให้ชาวบ้านที่ย้ายขึ้นไปอยู่ถนนศรีเชียงคาน กลับมาปรับปรุง บ้านเรือนบริเวณถนนชายโขงอีกครั้งเพื่อทำเป็นโฮมสเตย์ ร้านขายของที่ระลึก และร้านอาหาร และ

เมื่อปี พ.ศ. 2552 เทศบาลตำบลเชียงคานได้จัดงาน 100 ปี เชียงคานเมืองโบราณริมฝั่งโขงขึ้น และนอกจากนี้เมืองเชียงคานยังได้รับรางวัลโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนดีเด่น ระดับภูมิภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เมืองเชียงคานเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมดังเช่นปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และงานเทศกาลต่างๆ (สัมภาษณ์, 2553)

แผนที่ 4.1 แสดงที่ตั้งตามประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงคาน

มาตราส่วน : 1:50,000

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
 ที่มา : ผู้วิจัย, สํารวจภาคสนาม, 20 ธันวาคม 2553.

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยสรุปแล้วเมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่ในอดีต และมีเรื่องราวที่น่าสนใจทางด้านประวัติศาสตร์ กล่าวคือ เมืองเชียงคานเคยเป็นเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาก่อน โดยเมืองเชียงคานโบราณนั้นตั้งอยู่ที่บ้านผาสดเมืองसानะคาม ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นเมืองที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในด้านยุทธศาสตร์ของอาณาจักรล้านช้างในสมัยนั้น เป็นเมืองท่าจอดเรือสินค้าระหว่างไทย และลาว นอกจากนี้ยังมีความน่าสนใจเรื่องของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองเชียงคานที่ได้รับอิทธิพลที่ผสมผสานระหว่างคนหลวงพระบาง และคนไทย ทำให้เมืองเชียงคานมีความหลากหลาย และโดดเด่น ทั้งทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหาร และภาษาพูด ที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีความโดดเด่น และสืบทอดมาถึงในปัจจุบัน เป็นเมืองที่มีโครงสร้างอาคาร และวัดที่เก่าแก่ สวยงาม มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ร่วมกันในการบริหารจัดการเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรที่กล่าวมานั้นสูญหายไปจากชุมชนและคนรุ่นหลัง

4.2 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองเชียงคาน

4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

เมืองเชียงคานตั้งอยู่ในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเลยไปทางทิศเหนือเป็นระยะทาง 48 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีพื้นที่ 2.58 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,612.87 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เมืองसानะคาม แขวงเวียงจันทน์
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดน

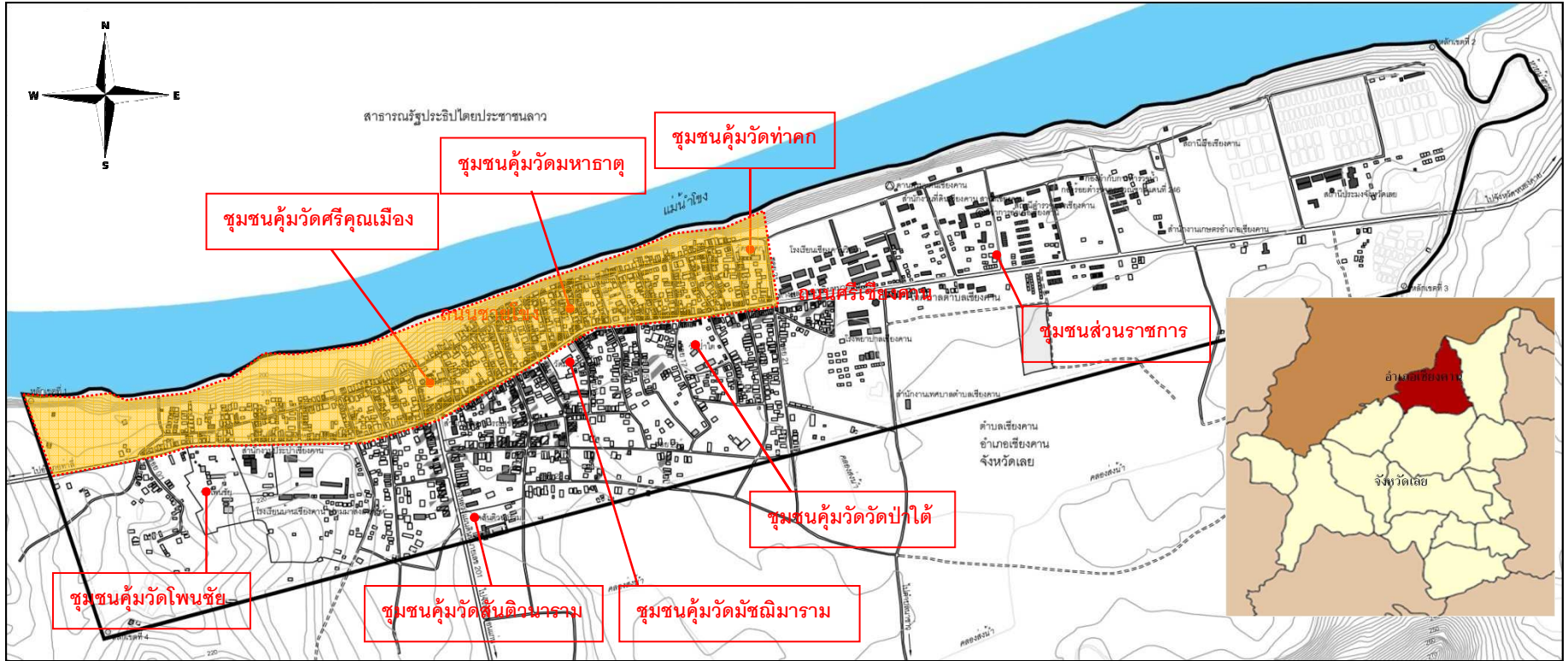
ทิศใต้ ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลนาซาว และองค์การบริหาร
ส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลนุสม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

เมืองเชียงคานประกอบด้วยพื้นที่ 8 ชุมชน ตามชื่อวัดที่ตั้งอยู่ในแต่ละชุมชน ได้แก่ ชุมชนคุ้มวัดท่าคก ชุมชนคุ้มวัดป่าไต้ ชุมชนคุ้มวัดมหาธาตุ ชุมชนคุ้มวัดศรีคุณเมือง ชุมชนคุ้มวัดมัชฌิมาราม (ปากกลาง) ชุมชนคุ้มวัดโพนชัย ชุมชนคุ้มวัดสันติวนาราม และชุมชนส่วนราชการ

(เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553) (คำว่าคุ้ม ในภาษาอีสาน หมายถึง บริเวณที่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ใน
ละแวกเดียวกัน โดยในอดีตในแต่ละละแวกจะมีวัดเป็นศูนย์กลางการปกครอง และศูนย์รวมจิตใจ
ของชาวบ้านแต่ละคุ้มวัด) พื้นที่ที่ผู้วิจัยศึกษา คือ บริเวณย่านอาคารไม้เก่า ถนนชายโขง ได้แก่
ชุมชนคุ้มวัดมหาธาตุ ชุมชนคุ้มวัดศรีคุณเมือง และชุมชนคุ้มวัดท่าคก (ดังแผนที่ 4.2)

สัญลักษณ์ ——— ขอบเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ——— ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

แผนที่ 4.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

มาตราส่วน : 1:6,000

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
 ที่มา : ผู้วิจัย, สํารวจภาคสนาม, 20 ธันวาคม 2553.

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

เทศบาลตำบลเชียงคาน มีลักษณะภูมิประเทศโดยส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโขง สภาพพื้นที่ที่จะมีความลาดเทจากทิศใต้สู่ทิศเหนือ ด้านตะวันออกเป็นที่ราบสูง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวติดต่อกับภูทอก และภูหม่อน ซึ่งเป็นเขตของป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวทำให้เมืองเชียงคานมีความหลากหลายในการท่องเที่ยว เช่น การปั่นจักรยานรอบเมือง ชมพระอาทิตย์ตกดิน กิจกรรมพายเรือบริเวณเกาะแก่ง สันทนาการที่แก่งคุดคู้แม่น้ำโขง การชมทะเลหมอกในตอนเช้าตรู่ และชมทัศนียภาพของเมืองเชียงคาน และประเทศลาวได้บนภูทอก เป็นต้น (ดังภาพที่ 4.1)

ล่องเรือชมพระอาทิตย์ตกดิน

แก่งทรายที่แก่งคุดคู้

ทะเลหมอกบนภูทอก

ภาพที่ 4.1 ลักษณะภูมิประเทศของเมืองเชียงคานที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

4.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของเทศบาลตำบลเชียงคาน มีลักษณะสำคัญดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

อุณหภูมิ โดยเฉลี่ยของพื้นที่เทศบาลตำบลเชียงคาน อยู่ที่ 25.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุด เท่ากับ 32.0 และ 20.1 องศาเซลเซียส ตามลำดับ ในช่วงเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด และเดือนมกราคมเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิลดต่ำสุด เท่ากับ 35.7 และ 13.4 องศาเซลเซียสตามลำดับ (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553)

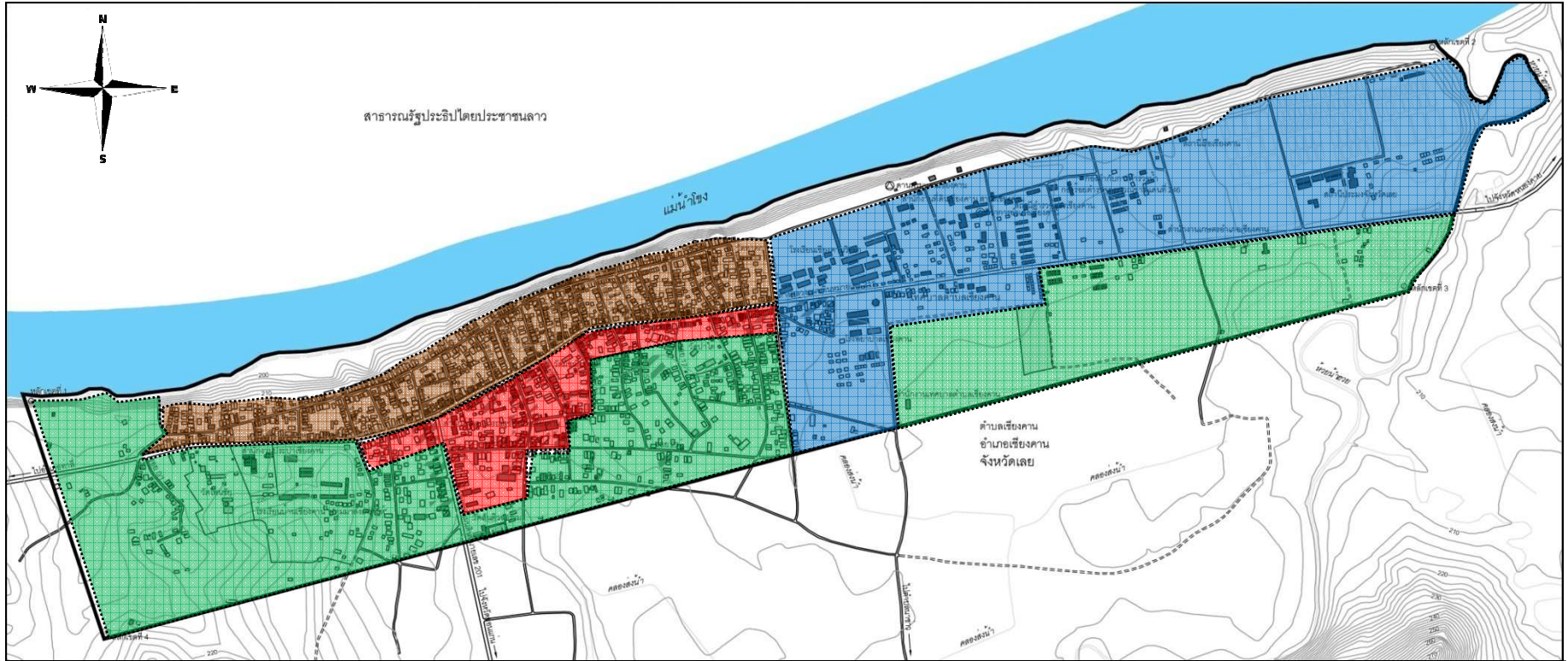
เมืองเชียงคานเป็นเมืองที่สามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล กล่าวคือ ในฤดูร้อน แม่น้ำโขงจะแห้งขอด ทำให้สามารถมองเห็นโขดหิน และแก่งทรายที่มีลักษณะสวยงาม พื้นที่โดยรอบแม่น้ำโขงจะเหมือนหาดทรายซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินเล่นได้ เมื่อถึงช่วงฤดูฝนจะได้บรรยากาศความชุ่มชื้นทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาว นาข้าวสวน ไร่ และป่าไม้จะมีความอุดมสมบูรณ์ และในฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำที่เมืองเชียงคานจะลดต่ำลงมาก บริเวณแม่น้ำโขงจะปกคลุมไปด้วยหมอกจนไม่สามารถมองเห็นฝัลาวได้ และสามารถชมทะเลหมอกบนภูทอก ภูซำน้อย หรือภูควายเงินได้

4.2.4 การตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน มี 2 ลักษณะ (จากการสำรวจของผู้วิจัย, 2553) คือ (ดังแผนที่ 4.3)

- ชุมชนเมือง ซึ่งจะอยู่บริเวณใจกลางของเทศบาลตำบลเชียงคาน มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนขึ้นในลักษณะกระจายตัวตามแนวเหนือ - ใต้ริมฝั่งแม่น้ำโขง แต่เดิมจะใช้ประโยชน์เพื่ออยู่อาศัย แต่ปัจจุบันเริ่มเปิดเป็นพื้นที่ส่วนบริการ และมีการใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์กรรมเพิ่มขึ้น สำหรับการ ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมนั้น มีการขยายตัวไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 (เชียงคาน - ปากชม) ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ใช้ติดต่อกับพื้นที่อำเภอข้างเคียง บริเวณชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคานมีสภาพเป็นชุมชนเพื่อการอยู่อาศัย ส่วนใหญ่การตั้งถิ่นฐานจึงเกาะกลุ่มกันเป็นชุมชนตั้งอยู่ใกล้วัด โรงเรียน ซึ่งสามารถแบ่งเป็นย่านอาคารไม้เก่า ย่านพาณิชย์กรรม และย่านสถานที่ราชการ

- ชุมชนชนบท จะมีการกระจายตัวรอบนอกของกลุ่มอาคารบริเวณใจกลางชุมชน ในแนว
ด้านด้านใต้ ซึ่งที่พื้นที่เกษตรกรรม ทุ่งนา ที่ติดกับพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงคาน ซึ่ง
จำนวนบ้านเรือนและประชากรค่อนข้างเบาบาง

สัญลักษณ์	ย่านอาคารไม้เก่า	ย่านศูนย์ราชการ	ย่านพาณิชย์กรรม	ชุมชนชนบท
-----------	------------------	-----------------	-----------------	-----------

แผนที่ 4.3 รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองเชียงคาน

มาตราส่วน : 1:6,000

<p>การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย</p> <p>ที่มา : ผู้วิจัย, สำรวจภาคสนาม, 20 ธันวาคม 2553.</p>	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง</p> <p>คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
---	--

ชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคานสามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ดังต่อไปนี้ (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553) (ดังตารางที่ 4.1 และแผนที่ 4.4)

1. การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย จะกระจายตัวอยู่โดยทั่วไปในชุมชนริมแม่น้ำโขงบริเวณถนนชายโขง ถนนศรีเชียงคาน และถนนสายหลักของเทศบาลตำบลเชียงคานลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวปูนไม้สองชั้น และห้องแถวไม้ สภาพอาคารค่อนข้างดีมีสภาพเก่าและใหม่ปะปนกัน อาคารส่วนใหญ่มีอายุการก่อสร้างมากกว่า 10 ปี

2. การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม จะกระจายตัวเกาะกลุ่มตามแนว ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 (เชียงคาน-ปากชม) ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวคอนกรีต เนื่องจากมีอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ และมีการปรับปรุงต่อเติม เพื่อใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์และการบริการลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นร้านค้าเพื่อบริการในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มีทั้งร้านค้าปลีกและขายส่งประเภท เครื่องดื่ม ขายอาหาร ร้านขายของชำ ร้านซ่อมรถ ร้านล้าง-ถ่ายรูป และเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านวัสดุก่อสร้าง ร้านขายของชำ เพื่อใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

3. การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมขนาดเล็กและคลังสินค้าในเขตชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน กระจายตัวตามสองฟากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 (เลย-เชียงคาน) ลงมาทางด้านทิศใต้ของชุมชน ประกอบด้วยอุตสาหกรรมประเภทคลังสินค้าเก็บพืชผลทางการเกษตร บิมน้ำมัน อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ โรงกลึงและโรงสีข้าวขนาดกลาง

4. การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา ในพื้นที่เขตเทศบาลมีสถานศึกษา 3 แห่ง คือ โรงเรียนเชียงคาน โรงเรียนบ้านเชียงคาน ปทุมมาสงเคราะห์ และโรงเรียนบ้านเชียงคานวิจิตรวิทยานอกจากนั้นยังมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคาน แบ่งเป็นกลุ่มวิชาชีพระยะสั้น 2 กลุ่ม ห้องสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง ด้านการศึกษาอื่นๆ ได้แก่ โรงเรียนปริยัติธรรม จำนวน 2 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จำนวน 4 แห่ง

5. การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา โดยในชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 97% และศาสนาอื่นๆประมาณ 3% โดยมีศาสนสถานในเทศบาล คือ วัด 8 แห่ง และโบสถ์คาทอลิก 2 แห่ง

6. การใช้ที่ดินประเภทสวนสาธารณะและที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ 1 แห่ง คือ สวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติฯ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ถนนชายโขง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีพื้นที่ 4 ไร่ (ได้รับถ่ายโอนจากอำเภอเชียงคาน)

7. การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ เขตเทศบาลตำบลเชียงคานเป็นพื้นที่ศูนย์ราชการระดับอำเภอ ซึ่งเป็นที่ตั้งและที่ทำการของหน่วยงานราชการ จำนวน 19 แห่ง ประกอบด้วย ที่ว่าการ

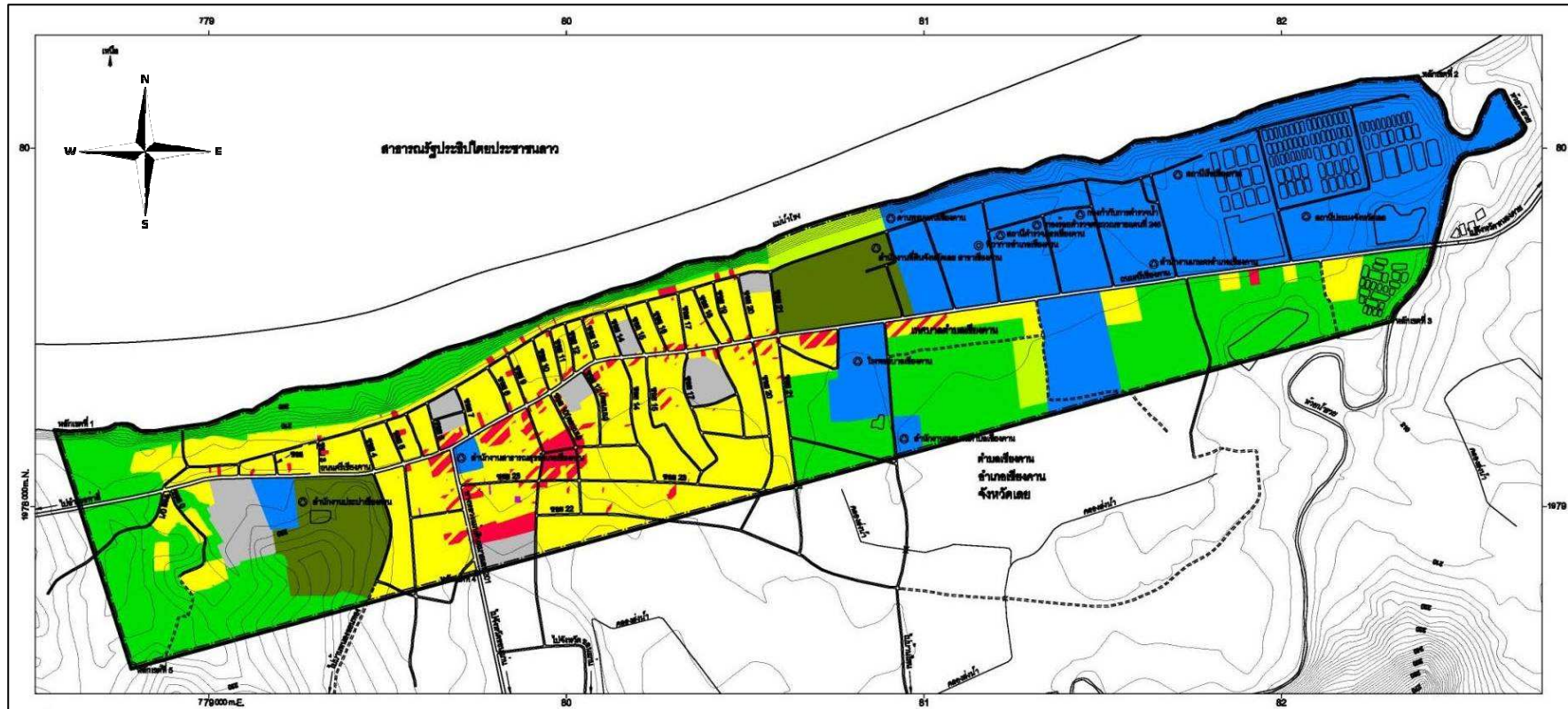
อำเภอเขียงคานสำนักงานเทศบาลตำบลเขียงคาน สำนักงานเกษตรอำเภอเขียงคาน สถานีตำรวจจร อำเภอเขียงคานสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเขียงคาน สำนักงานที่ดินจังหวัดเลย สาขาเขียงคาน สำนักงานป่าไม้อำเภอเขียงคาน สำนักงานสรรพากรอำเภอเขียงคาน สำนักงานสวัสดิการอำเภอเขียงคาน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเขียงคาน โรงพยาบาลอำเภอเขียงคาน ด้านบุคลากรเขียงคาน ด้านตรวจคนเข้าเมืองเขียงคาน สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดเลย กองร้อย ตชด.ที่ 246 อำเภอเขียงคาน สถานีเรืออำเภอเขียงคาน ศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย สถานีตำรวจน้ำ แล ศูนย์สำรวจอุทกวิทยา ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 กับถนนชายโขง ส่วนใหญ่จะอยู่ด้านบนของชุมชนเทศบาลตำบลเขียงคาน

- การใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่โดยรอบชุมชน ได้แก่ การทำนา การทำสวนผลไม้ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ตารางที่ 4.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนเทศบาลตำบลเขียงคาน พ.ศ. 2552

ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
- ที่อยู่อาศัย	311.36	19.30
- พาณิชยกรรม	18.34	1.14
- อุตสาหกรรม	21.34	1.32
- ชนบทและเกษตรกรรม	909.60	56.40
- สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	64.18	3.98
- สถาบันการศึกษา	60.62	3.76
- สถาบันศาสนา	26.57	1.65
- สถาบันราชการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ	200.86	12.45
ถนน ซอย แม่น้ำ ห้วย หนอง บึง		
รวม	1,612.87	100.00

ที่มา : เทศบาลตำบลเขียงคาน

สัญลักษณ์		ที่พักอาศัย		นันทนาการ
		ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม		สถาบันการศึกษา
		พาณิชย์กรรม		สถาบันศาสนา
		อุตสาหกรรม		สถาบันราชการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

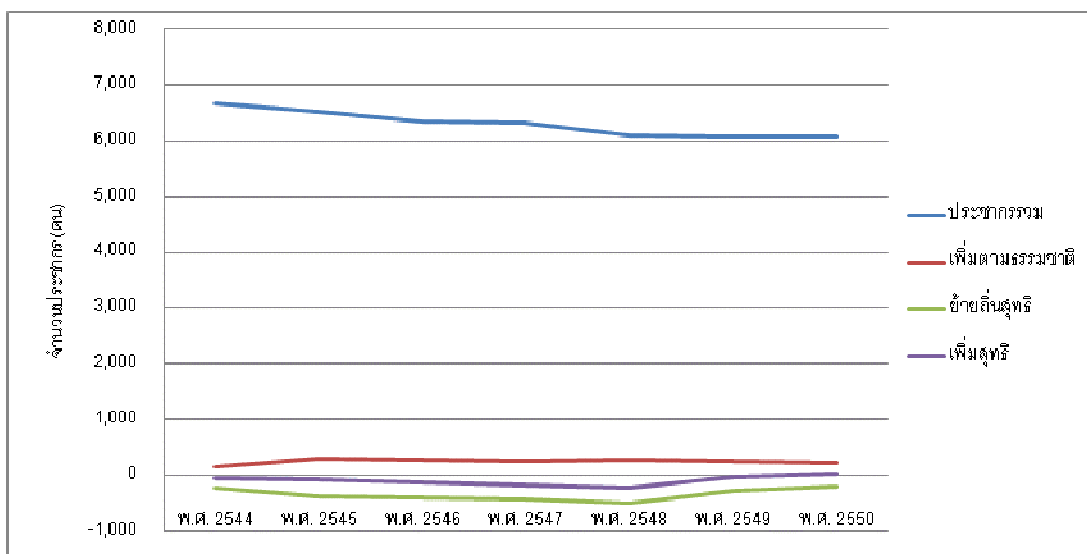
แผนที่ 4.4 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน พ.ศ. 2552 มาตราส่วน : 1:6,000

การจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
 ที่มา : ผังเมืองรวม 2555, เทศบาลเมืองเชียงคาน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.5 สภาพทางสังคมและประชากร

ในปี พ.ศ. 2552 เทศบาลตำบลเชียงคาน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,948 คน ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาล คิดเป็น 2,202.96 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนรวม 2,332 ครัวเรือน ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน และเมื่อศึกษาสถิติประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2550 มีประชากรลดลง จำนวน 616 คน คิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 1.5 ต่อปี จากการเปลี่ยนแปลงของประชากรดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีจำนวนประชากรลดลง สังเกตได้จากอัตราการเกิดของประชากรมีมากกว่าอัตราการตาย ประชากรเฉลี่ยการเพิ่มตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 40.08 ของประชากรในเขตเทศบาล และอัตราการย้ายออกมีมากกว่าอัตราการย้ายเข้า ประชากรเฉลี่ยการย้ายถิ่นสุทธิจึงมีค่าติดลบ คิดเป็นร้อยละ 56.27 ของประชากรในเขตเทศบาล ดังนั้น การเพิ่มสุทธิของประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานจึงมีค่าติดลบ คิดเป็นร้อยละ 16.19 ของประชากรในเขตเทศบาล แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีแนวโน้มที่จะลดลง (ดังภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.2)

ภาพที่ 4.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน

ที่มา: ผู้วิจัย, การคำนวณ, 30 ธันวาคม 2553.

ตารางที่ 4.2 แสดงองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของเทศบาลตำบลเชียงคาน

พ.ศ.	ประชากรรวม	จำนวนเกิด	อัตราต่อพัน	จำนวนตาย	อัตราต่อพัน	เพิ่มตามธรรมชาติ		จำนวนย้ายเข้า	อัตราต่อพัน	ย้ายออกจำนวน	อัตราต่อพัน	ย้ายถิ่นสุทธิ		เพิ่มสุทธิ	
						จำนวน	อัตราต่อพัน					จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน
2544	6,686	197		46		151		189		401		-212		-61	
2545	6,531	344	52.1	52	7.9	292	44.2	358	54.2	733	110.9	-375	-56.7	-83	-12.6
2546	6,354	334	51.8	68	10.6	266	41.3	459	71.2	849	131.8	-390	-60.5	-124	-19.2
2547	6,324	293	46.2	50	7.9	243	38.3	324	51.1	739	116.6	-415	-65.5	-172	-27.1
2548	6,094	325	52.3	66	10.6	259	41.7	238	38.3	731	117.7	-493	-79.4	-234	-37.7
2549	6,080	298	49.0	52	8.5	246	40.4	337	55.4	605	99.4	-268	-44.0	-22	-3.6
2550	6,070	255	42.0	45	7.4	210	34.6	307	50.5	498	82.0	-191	-31.4	19	3.1
ค่าประชากรเฉลี่ย			48.90		8.82	40.08			53.46		109.73		-56.27		-16.19

ที่มา : ผู้วิจัย, การคำนวณ, 30 ธันวาคม 2553

ที่มาข้อมูล : เทศบาลตำบลเชียงคาน 2552

4.2.6 สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจหลักของเทศบาลตำบลเชียงคาน ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม การรับจ้าง และการทำประมง รวมไปถึงการรับราชการ ซึ่งรายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่มีประมาณ 78,180 บาท ต่อคนต่อปี (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงคาน, 2554) โดยสามารถจำแนกโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้ (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553) ดังนี้

1. การค้าและบริการ จำนวน 147 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมประเภท ขายปลีกของชำ รองลงมา คือ ขายอาหารและเครื่องดื่ม ขายปลีกของเบ็ดเตล็ด และบริการอื่นๆ เช่น ร้านถ่ายรูป คลินิก ขายยา ร้านซ่อมรถ ห้างขายทอง ขายอาหาร และเครื่องดื่ม เป็นต้น ซึ่งการค้าและบริการส่วนใหญ่มิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

2. อุตสาหกรรม จำนวน 33 แห่ง จำแนกเป็นประเภทอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต ส่วนใหญ่เป็น โรงหีบฝ้าย ค้าไม้ ปั่นน้ำมัน บริษัทเดินรถประจำทาง เป็นต้น อุตสาหกรรมในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการทำผ้าห่มนวม การทำขนมจีน และโกดัง/คลังสินค้า ของทางราชการ และเอกชน

3. การค้าชายแดน เมืองเชียงคานเป็นจุดผ่านแดนถาวร ที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย สามารถขนส่งสินค้าทางเรือตามแนวลำแม่น้ำโขง ถึงหลวงพระบาง ใช้เวลาเดินทางภายใน 1 วัน ทางบกขนส่งสินค้าจากด่านเชียงคาน – เมืองसानะคาม – เมืองหลวงพระบาง (ระยะทางประมาณ 250 กิโลเมตร) ใช้เวลาเดินทางประมาณ 6 ชั่วโมง

ในปี พ.ศ. 2546 มีมูลค่าการค้าระหว่างไทยและลาวบริเวณด่านถาวรอำเภอเชียงคาน การส่งออกปี จำนวน 112.186 ล้านบาท ลดลงจากปี พ.ศ. 2545 ร้อยละ 18.66 นับเป็นด่านศุลกากรที่มีการส่งออกต่างประเทศมูลค่าต่ำสุด เพราะเส้นทางคมนาคมทางฝั่งลาวไม่สะดวก ทูรกันดารทำให้การขนส่งต้องใช้เวลามาก สินค้าที่มีการส่งออกมากที่สุด คือ เครื่องอุปโภค – บริโภค ยางมะตอย แผ่นเหล็กชุบสังกะสี กระเบื้อง ปูนซีเมนต์ และมีมูลค่าการนำเข้าจำนวน 121.476 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2545 ร้อยละ 78.589 ล้านบาท นับเป็นด่านศุลกากรที่มีมูลค่านำเข้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่ำที่สุด ทำให้ด่านศุลกากรเพียงด่านเดียวที่เสียเปรียบดุลการค้าให้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สินค้าที่นำเข้าสูงสุดคือ ลูกเดือย ไม้แปรรูป แร่แบไรท์ ไม้ซุง และเมล็ดงาดิบ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวที่ขยายตัวขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่นิยมข้ามฝั่งไปประเทศลาวบริเวณด่านถาวรเชียงคาน

เนื่องจากเมืองसानะคาม ไม่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

เมืองसानะคามของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีประชากรประมาณ 15,000 คน ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นถิ่นชาวลาว ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก มีการค้าขายปลี๊กบ้าง เกาะกลุ่มกันพักอาศัยอยู่โดยรอบๆ สำนักงานส่วนราชการต่างๆ วัด โรงเรียน สภาพทางกายภาพเป็นที่ราบริมแม่น้ำ ล้อมรอบด้วยภูเขาแนวเดียวกับเชียงคาน การคมนาคมขนส่งเป็นถนนลูกรังเกือบทั้งพื้นที่ มีระบบโทรศัพท์พื้นฐาน แต่ส่วนมากจะใช้ระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายของประเทศไทย เมืองसानะคามมีสำนักงานสาธารณสุข ไม่มีโรงพยาบาล มีไฟฟ้า และประปา แต่ไม่มีเครื่องใช้อุปโภคบริโภค บางส่วนใช้น้ำบาดาลและน้ำจากแม่น้ำโขง ชาวसानะคามส่วนมากจะมาซื้อข้าวเครื่องใช้อุปโภคบริโภค ที่ตลาดเชียงคาน และใช้บริการสาธารณสุขที่โรงพยาบาลเชียงคาน (สัมภาษณ์, 2553)

4.2.7 โครงสร้างพื้นฐาน

1. การคมนาคม

1) เทศบาลตำบลเชียงคาน สามารถติดต่อระหว่างชุมชนได้สะดวก โดยมีเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ดังนี้ (ดังแผนที่ 4.5)

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 จังหวัดเลย – เชียงคาน ระยะทาง 48 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 เชียงคาน – ปากชม ระยะทาง 40 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2195 เชียงคาน – ท่าลี่ ระยะทาง 58 กิโลเมตร

สภาพถนน โดยส่วนใหญ่พื้นผิวจราจรบนถนนสายหลักซึ่งเป็นถนนลาดยางอยู่ในสภาพดี มีบางบริเวณที่มีปัญหา ได้แก่ ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2195 ที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังอำเภอท่าลี่มีสภาพขรุขระ เป็นหลุมเนื่องจากรถบรรทุกทรายขนาดใหญ่สัญจรผ่าน

ส่วนถนนภายในชุมชน ได้แก่ ถนนชายโขง และถนนศรีเชียงคาน และมีซอยต่างๆ 29 ซอย เป็นถนนคอนกรีตซึ่งมีขนาดเขตทางคับแคบ ไม่มีท่อระบายน้ำเป็นระบบ และถนนบางแห่งมีสภาพผิวจราจรถนนชำรุดทรุดโทรมสมควรได้รับการพัฒนาต่อไป ระบบและโครงข่ายถนน การเชื่อมโยงการจราจรระหว่างถนนแต่ละสาย ในปัจจุบันยังขาดความต่อเนื่องที่ดี ในอนาคตควรมีการปรับปรุงระบบถนน โดยกำหนดแนวทางเพื่อรองรับและเชื่อมต่อการคมนาคม ให้เป็นระบบและมีโครงข่ายที่ดียิ่งขึ้น (ผู้วิจัย, 2553)

แผนที่ 4.5 เส้นทางคมนาคมสายสำคัญของเมืองเชียงใหม่

มาตราส่วน : 1:10,000

การจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเลย
 ที่มา : ผู้วิจัย, สํารวจภาคสนาม, 21 ธันวาคม 2553.

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) **การขนส่งผู้โดยสาร** ปัจจุบันเทศบาลตำบลเชียงคาน ส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางโดยทางบก โดยมีเส้นทางคมนาคม ระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในเขตเทศบาลและจากเทศบาลไปยังตำบลต่างๆ (จากการสำรวจโดยผู้วิจัย, 2553) ได้แก่

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 201 รวมระยะทาง 48 กิโลเมตร จากอำเภอเชียงคานสู่จังหวัดเลย มีรถประจำทาง (รถสองแถวและรถประจำทางเชียงคาน - นครราชสีมา รถประจำทางเมืองเลย - กรุงเทพฯ)

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 รวมระยะทาง 40 กิโลเมตร จากอำเภอเชียงคานสู่อำเภอปากชม มีรถประจำทาง (รถสองแถว)

ส่วนการคมนาคม จากเทศบาลตำบลเชียงคานไปยังตำบลต่างๆ ก็มีรถประจำทาง (รถสองแถว) คอยบริการผู้ที่โดยสารไปมา สำหรับการเดินทางภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานจะมีรถโดยสาร รถสามล้อ ไว้คอยบริการประชาชน

การคมนาคมทางน้ำ มีการติดต่อค้าขายกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทางเรือโดยสารที่ทำเทียบเรือข้ามฟาก บริเวณด่านตรวจคนเข้าเมืองไปยังเมืองसानะคาม

2. การสาธารณูปโภค (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553)

1) **การประปา** ปัจจุบันระบบประปาที่ให้บริการภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ดำเนินการโดยการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอเชียงคาน จำนวน 1 แห่ง เพื่อให้ประชาชนได้ใช้อุปโภคบริโภค โดยมีแหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำโขง

2) **การไฟฟ้า** ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเชียงคาน จำนวน 1 แห่ง ในปัจจุบันสามารถให้บริการได้ครอบคลุมทั่วทั้งเทศบาลตำบลเชียงคาน แต่การให้บริการไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะตามถนนสายหลายสายในเทศบาลซึ่งเป็นหน้าที่ของเทศบาลยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร

3) **การสื่อสาร** ในเขตเทศบาลมีที่ทำการไปรษณีย์ จำนวน 1 แห่ง สำหรับการบริการด้านโทรศัพท์ในชุมชนเทศบาลในปัจจุบันให้บริการได้อย่างพอเพียง โดยมีจำนวนคู่สายโทรศัพท์ให้บริการในเขตเทศบาล จำนวน 1,000 คู่สาย และมีโทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 26 แห่ง

3. การสาธารณูปการ (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553)

1) **การศึกษา** ในพื้นที่เขตเทศบาลมีสถานศึกษา 3 แห่ง คือ โรงเรียนเชียงคาน มีนักเรียนจำนวน 1,529 คน โรงเรียนบ้านเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ มีจำนวนนักเรียน 807 คน โรงเรียนบ้านเชียงคานวิจิตรวิทยา มีจำนวนนักเรียน 403 คน นอกจากนี้ยังมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคาน แบ่งเป็นกลุ่มวิชาชีพระยะสั้น 2 กลุ่ม ห้องสมุดประชาชนจำนวน 1 แห่ง โรงเรียนปริยัติธรรม จำนวน 2 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จำนวน 4 แห่ง

2) **การสาธารณสุข** การให้บริการทางด้านสาธารณสุข เป็นโรงพยาบาล ขนาด 30 เตียง และสำนักงานสาธารณสุข 1 แห่ง หน่วยควบคุมโรคที่นำโดยแมลง 1 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 7 แห่ง

3) **การศาสนา** ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 97% และศาสนาอื่นๆ ประมาณ 3% โดยมี ศาสนสถานในเทศบาล คือ วัด 8 แห่ง และโบสถ์คาทอลิก 2 แห่ง

4) **การดับเพลิงและป้องกันอัคคีภัย** ดำเนินการโดยฝ่ายบรรเทาสาธารณภัยซึ่งมีที่ตั้งในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีรถดับเพลิง 2 คัน รถบรรทุกน้ำ 2 คัน รถยนต์เคลื่อนที่เร็วกู้ภัย 1 คัน หัวท่อประปาข้างถนนสำหรับต่อสายสูบน้ำดับเพลิง 35 แห่ง

5) **สาธารณูปการอื่นๆ** ได้แก่ ตลาดสด โรงฆ่าสัตว์ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ และสวนสุขภาพ

โดยสรุปโครงสร้างพื้นฐานของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน สามารถเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวของเมืองในปัจจุบัน โดยมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านการคมนาคม การขนส่งผู้โดยสาร การสาธารณสุข การประปา การไฟฟ้า การสื่อสาร การสาธารณสุข การศึกษา การสาธารณสุข การศาสนา การดับเพลิงและป้องกันอัคคีภัย และอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามเมืองเชียงคานยังพบปัญหาต่างๆ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สภาพถนนบางสายที่มีสภาพชำรุด การให้บริการไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะตามถนนสายหลายสายในเทศบาลยังไม่เพียงพอ การบรรเทาสาธารณภัยซึ่งมีเฉพาะรถดับเพลิง ซึ่งถ้าเกิดอัคคีภัยย่านอาคารไม้เก่ารถดับเพลิงอาจไม่เพียงพอจึงควรมีเรือสำหรับดับเพลิงด้วย เป็นต้น

โดยสรุปการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่เมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ ลักษณะทางกาย เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองเชียงคาน พบว่าเมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่ในอดีต มีเรื่องราวที่น่าสนใจทางด้านประวัติศาสตร์ มีความหลากหลาย และโดดเด่น ทั้งทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหาร และภาษาพูด สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลาย และสามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาลอีกด้วย ทำให้เมืองเชียงคานเป็นเมืองที่มีความเหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บทที่ 5

สถานการณ์การท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน

สถานการณ์การท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ประกอบด้วยความเป็นมาของการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ประการ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเมืองเชียงคานมีแหล่งท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง 2) สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้ ที่พัก ที่จอดรถ การนำเที่ยว ร้านค้า/แผงลอย ร้านอาหาร ศูนย์บริการ ข้อมูล การขนส่ง ความปลอดภัย และบริการอื่นๆ 3) การตลาดการท่องเที่ยว ราคาสินค้าและบริการ ช่องทางการจัดจำหน่าย การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ซึ่งการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ทำให้สามารถประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และความพร้อมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในเมืองเชียงคานต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

การท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน เริ่มต้นจากในช่วงปี พ.ศ. 2537 เริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อพักผ่อน ต้องการความเงียบสงบ และภูมิทัศน์ที่สวยงาม ได้เข้ามาท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคาน เนื่องจากเมืองเชียงคานได้เป็นสถานที่แนะนำในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในหนังสือ Lonely Planet ซึ่งเป็นคู่มือการท่องเที่ยว ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการใช้จ่ายประมาณ ใช้เป็นคู่มือในการเดินทาง ทำให้เริ่มมีโรงแรมเกิดขึ้นจำนวน 2-3 แห่ง ขณะนั้นเมืองเชียงคานยังเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ที่มีการปิดร้านค้าต่างๆ บริเวณถนนชายโขง และประชาชนพากันย้ายขึ้นไปอยู่บริเวณถนนศรีเชียงคาน ซึ่งเป็นเส้นทางหลักของเมือง ซึ่งการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานยังไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากนัก ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะนิยมมาพัก 2-4 สัปดาห์ และจึงเดินทางกลับ จนกระทั่งในปีในปี พ.ศ. 2550 เริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยว โดยจะเป็นกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่กลับจากการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเลย และเข้ามาท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคาน เนื่องจากระยะทางห่างกันไม่มากนัก ประมาณ 50 กิโลเมตร แต่การที่ที่พักมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้นักท่องเที่ยวมาขอพักอาศัยตามบ้านเรือนที่เปิดอยู่ โดยชาวบ้านคิดค่าใช้จ่ายที่ราคาถูก หรือบางบ้านให้อยู่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และดูแล

นักท่องเที่ยวเสมือนเป็นคนในครอบครัว ซึ่งวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และความมีน้ำใจของชาวเชียงคานทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มแรกๆ ที่มาท่องเที่ยว เกิดความประทับใจ และทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ชาวบ้านที่ย้ายขึ้นไปอยู่บนถนนศรีเชียงคาน กลับมาปรับปรุงบ้านเรือนบริเวณถนนชายโขงอีกครั้งเพื่อทำเป็นโฮมสเตย์ ร้านขายของที่ระลึก และร้านอาหาร และเมื่อปี พ.ศ. 2552 ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาเมืองเชียงคาน โดยเทศบาลตำบลเชียงคานเล็งเห็นศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวของเมือง จึงได้ร่วมมือกับชาวบ้านคุ้มวัดต่างๆ และผู้ประกอบการต่างๆ ได้จัดงานฉลองการแต่งตั้งเมืองเชียงคานเป็นอำเภอครบ 100 ปี ซึ่งงานว่า 100 ปี เชียงคานเมืองโบราณริมฝั่งโขงขึ้น และนอกจากนี้ในปีเดียวกันชุมชนคุ้มวัดศรีคุณเมือง ได้จัดทำโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัดศรีคุณเมืองขึ้น และได้รับรางวัลโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยดีเด่น ระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เมืองเชียงคานเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในฐานะเมืองแห่งวัฒนธรรม และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมดังเช่นปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และงานเทศกาลต่างๆ (สัมภาษณ์, 2553)

5.2 สิ่งดึงดูดใจ

สิ่งดึงดูดใจเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์เกิดการรับรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับปัจจุบันมีความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีได้พัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางการขนส่ง การสื่อสาร สื่อมวลชน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญให้มนุษย์เกิดการรับรู้และต้องการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานมี 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

1) ย่านอาคารไม้เก่า

ย่านอาคารไม้เก่า ตั้งอยู่บริเวณถนนชายโขง มีลักษณะเป็นห้องแถวไม้เรียงกันตลอดแนวอายุประมาณ 100 ปี ประดับบานเพ็ชรมีเปิดกว้างเนื่องจากสมัยก่อนเป็นชุมชนค้าขายไทย-ลาว โดยเจ้าของส่วนใหญ่เป็นคนจีนที่มาค้าขายในแถบนี้ ภายหลังถูกทิ้งร้างเพราะวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของชาวบ้าน และในปัจจุบันบ้านบางหลัง ได้ปรับปรุงขึ้นเพื่อทำเป็นที่พัก ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก และในช่วงเวลา 17.00-22.00 น. ถนนชายโขงจะปิดเป็นถนนคนเดิน นักท่องเที่ยวจะเดินเลือกซื้อสินค้าต่างๆ ได้ตลอดทั้งถนน ร้านค้าจะมีการตกแต่งอย่างสวยงาม ซึ่งย่านอาคารไม้เก่าถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองเชียงคาน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่

หลากหลาย ได้แก่ 1) ทรัพยากรประเภทสินค้า มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกต่างๆ เช่น สินค้าพื้นเมือง เสื้อยืด พวงกุญแจ ผ้ารวมฝ้าย เสื้อผ้าฝ้าย เครื่องประดับ โปสการ์ด เป็นต้น 2) ประวัติศาสตร์ คือ ย่านอาคารไม้เก่ามีความสำคัญและมีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น หลักฐานตามศิลาจารึกที่ปรากฏในวัดท่าแขก กล่าวถึงพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เจ้ามหาชีวิตแห่งราชอาณาจักรล้านช้าง ได้มีการสร้างวัดท่าแขกขึ้น บนศิลาจารึกมีดวงฤกษ์ข้างบน จารึกด้วยอักษรตัวธรรมอีสาน จำนวน 6 บรรทัด มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงดวงชะตาฤกษ์ยามวัน เดือน ปีที่สร้างอุโบสถวัดท่าแขก ปัจจุบันศิลานี้ไม่มีการเคลื่อนย้าย ยังคงอยู่ภายนอกอุโบสถวัดท่าแขก อำเภอเชียงคาน (ฉัตรฐพล ต้นมิ่ง, 2552) เป็นต้น 3) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตที่เอกลักษณ์ความเป็นชุมชนริมน้ำ ประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดจากเมืองหลวงพระบางจากรุ่นสู่รุ่น 4) อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและมีอายุมากกว่า 100 ปี และบ้านเก่าแก่ที่ใช้วิธีการก่อสร้างแบบโบราณ โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นผนัง และฉาบด้วยดินเหนียว ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ และ 5) ธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำโขง เมืองเชียงคานนอกจากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรที่หลากหลายแล้วยังมีกิจกรรมต่างๆ ในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเมืองเชียงคาน ได้แก่ กิจกรรมซื้อสินค้า กิจกรรมถ่ายรูปที่ระลึก กิจกรรมไหว้พระ กิจกรรมตักบาตร ข้าวเหนียว กิจกรรมสะเดาะเคราะห์โดยการลอยผาสาดซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ของเชียงคาน เป็นต้น (ดังภาพที่ 5.1)

2) วัดศรีคุณเมือง

วัดศรีคุณเมือง ตั้งอยู่ถนนชายโขง ซอย 6 เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นพร้อมกับการตั้งบ้าน ตั้งเมืองเชียงคาน และเป็นที่พำนักของพระเถระผู้ใหญ่ในอดีต ประชาชนจึงได้กล่าวขานว่า “วัดใหญ่” ตามประวัติกล่าวว่า วัดศรีคุณเมือง ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2199 พระยาอนุพิณาท และภรรยาพร้อมทั้งบุตรธิดาวางศาคณาญาติ ได้สร้างพระอุโบสถ กับพระพุทธรูปไว้เพื่อเป็นพระพุทธรูชาที่วัดศรีคุณเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2380 พระอุโบสถที่สร้างขึ้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะล้านช้าง ดังจะเห็นได้จากหลังคาพระอุโบสถลดหลั่นลงมา หน้าบันเป็นไม้แกะลายกนกเครือเถาประดับกระจกสี เหนือประตูเข้าพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมสวยงาม พรรณนาถึงทศชาติชาดก อธิบายภาพด้วยอักษรภาษาลาว

นอกจากนี้วัดศรีคุณเมือง ยังมีศิลปวัตถุที่สำคัญมีหลายชิ้น บางชิ้นได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของชาติ คือ พระพุทธรูปยืนไม้จำหลัก ลงรักปิดทองปางประทานอภัยแบบล้านช้าง พระพุทธรูปดังกล่าว มีพระเกศาเป็นปุ่มแหลมเล็ก พระกรรณค่อนข้างแหลมและยาว สันนิษฐานว่ามีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 24-25 นอกจากนี้ในวัดยังมีธรรมมาสน์แกะสลักไม้ลงรักปิดทองทุกด้าน ที่ผนังหลังมียอดคล้ายปราสาท ขาทั้งสี่เป็นเป็นหัวเม็ดทรงมัน ตู้พระธรรมและใบ

ลานเก่า มีฮางฮต (วางทรงน้ำ) ซึ่งทำเป็นรูปคล้ายเรือสุพรรณหงส์ เป็นลำวางขนาดเล็กและยาว สำหรับนำร่องน้ำไปส่งพระสงฆ์ที่นั่งอยู่อีกปลายข้างหนึ่ง ชาวบ้านจะนำฮางฮตมาใช้เฉพาะกับพระผู้ใหญ่ที่เลื่อมใส ส่วนมากมักเป็นพระที่สมณศักดิ์สูง หรือบางครั้งใช้กับเจ้าเมือง พระพุทธรูปไม้ปางประทานพร พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ (แผนชุมชนวัดศรีคุณเมือง, 2554) (ดังภาพที่ 5.2)

ย่านอาคารไม้เก่า

ร้านจำหน่ายของที่ระลึก

ถนนคนเดิน

บ้านเก่าแก่

ทางเดินริมน้ำโขง

ภาพที่ 5.1 ย่านอาคารไม้เก่า

พระอุโบสถ

ภาพจิตรกรรมสวยงามหน้าทางเข้าอุโบสถ

พระนาคปรกประธานในอุโบสถ

ธรรมมาสน์แกะสลักไม้ลงรักปิดทอง

พระพุทธรูปยืนไม้จำหลัก

ฮางฮต (รางสงน้ำ)

ภาพที่ 5.2 วัดศรีคุณเมือง

3) วัดมหาธาตุ

วัดมหาธาตุ ตั้งอยู่ถนนชายโงง ซอย 15 ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2197 พร้อมเมืองเชียงกาน เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้าน คู่เมือง อีกวัดหนึ่งของชาวอำเภอเชียงกาน ชาวบ้านเรียกว่า วัดหลวงพ่อใหญ่ ตามประวัติกล่าวว่า เดิมอุโบสถวัดมหาธาตุเป็นสถานที่ราชการเป็นที่ว่าการงานเมืองของเจ้าเมืองเชียงกานหลายสมัยมีปลัดตั้งเจ้าเมืองและห้องซ้ายอยู่ ต่อมาได้ย้ายสถานที่ว่าการไปที่วัดโพธิ์ชัย และสถานที่ราชการปัจจุบันตามลำดับ ทำให้วัดมหาธาตุรกร้างว่างเปล่า ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นวัด เพราะกุฏิของพระสงฆ์ ตลอดจนมีห้องน้ำ ห้องส้วมที่อยู่ทางทิศเหนือของวัดนั้นสร้างขึ้นเพื่อรับแขกบ้านแขกเมือง เพราะมีลักษณะสูงใหญ่แบบโคโลเนียลของยุโรป

วัดมหาธาตุมีองค์พระประธานศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย เรียกว่า หลวงพ่อใหญ่ เป็นพระพุทธรูปไม้สมัยล้านช้าง และพระพุทธรูปปางประทานพร 9 องค์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเชียงกานตลอดมา และมีศาลาการเปรียญที่มีภาพเขียนฝาผนังดั้งเดิมมาแต่โบราณ จนภาพค่อนข้างเลือนไปมากแล้ว นอกจากนี้ในวัดยังมีเจดีย์มหาธาตุ ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นธาตุของทหารเอกของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้าง อีกนัยหนึ่งใช้เป็นที่พักของภรรยาที่ขึ้นมาวัด นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุต่างๆ เช่น ตู้พระธรรมไม้ลงรักปิดทอง และหีบพระธรรมไม้ลงรักปิดทอง เป็นต้น (แผนชุมชนวัดมหาธาตุ, 2554) (ดังภาพที่ 5.3)

4) วัดท่าคก

วัดท่าคก ตั้งอยู่ถนนชายโงง ซอย 21 ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2395 เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำโงง เบื้องวังน้ำวน ชาวบ้านเรียกว่า “คก” จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดท่าคก” ในสมัยนั้นไม่มีถนนตัดผ่าน ตามตำนานเล่ากันว่าบิดาของพระยาศรีอรรคชาติและชาวบ้านช่วยกันสร้างวัดขึ้น มีพระอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนศิลปะล้านช้าง ก่อสร้างโดยช่างฝีมือชาวญวน ศาลาการเปรียญ ปูชนียวัตถุ มีพระประธานปูนปั้น พระพุทธรูปทองเหลือง พระแก้วเขียว พระพุทธรูปแกะด้วยไม้ และศิลาจารึกรูปใบพายเป็นหินทราย

จากประวัติศาสตร์ที่บอกเล่ากัน กล่าวว่าในปี พ.ศ. 2410 พระยาศรีอรรคชาติ ได้สร้างโบสถ์วัดท่าคกขึ้นด้วยป้องกันกลอุบายของฝรั่งเศสที่คิดจะมาเข้าฝืนแผ่นดินสยามเท่าฝืนหนัง แต่ตัดเป็นริ้วได้ยาวมาก ที่เมืองเชียงกาน เพื่อไว้เก็บสินค้า เพื่อไม่ให้รุกรานพื้นที่เข้ามา จึงได้สร้างวัดท่าคกกันพื้นที่เอาไว้ ต่อมาพื้นที่ที่ฝรั่งเศสเข้าไม่ได้ใช้มากนัก ก็กลายเป็นป่าช้า ที่เศษศพ ผังศพของชาวเมืองเชียงกาน ต่อมาก็สร้างโรงเรียนวิจิตรวิทยา โรงเรียนเชียงกาน และศูนย์ราชการในปัจจุบัน (แผนชุมชนวัดท่าคก, 2554) (ดังภาพที่ 5.4)

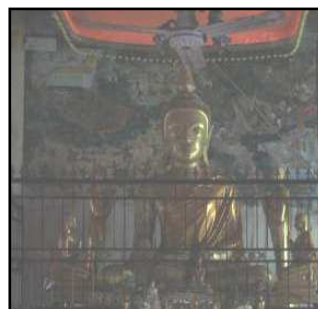
พระอุโบสถที่มีความเก่าแก่

ภาพเขียนฝาผนังดั้งเดิม

พระอุโบสถใหม่

หลวงพ่อใหญ่

เจดีย์

พระไม้เก่าแก่ศิลปะลพบุรี

ตู้พระธรรมไม้ลงรักปิดทอง

ห้องน้ำแบบโคโลเนียลของยุโรป

ภาพที่ 5.3 วัดมหาธาตุ

พระอุโบสถ

พระประธานปูนปั้น

ภาพที่ 5.4 วัดท่ากก

5) วัดป่าใต้

วัดป่าใต้ ตั้งอยู่บนถนนศรีเชียงคาน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2415 เดิมเป็นวัดป่าสำหรับพระครูคงค์ มาจำพรรษา ต่อมาพระครูศรี สิริสุโข พร้อมด้วยชาวบ้านร่วมกันสร้างให้มั่นคงถาวรขึ้น ประกอบด้วยพระอุโบสถเก่าแก่แบบหลวงพระบาง มีจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถรูปพระเวสสันดร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ปุชนิยัตถุ มีพระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปปูน พระพุทธรูปไม้ และ ตู้หนังสือโบราณ ปุชนิยัตถุมี ได้แก่ พระพุทธรูปทอง พระพุทธรูปไม้ยืน ตู้หนังสือพระธรรมโบราณ มีห้องใหญ่ ฉาบและของเก่าวัตถุโบราณที่วัดสะสมเอาไว้ทำพิพิธภัณฑ์ของวัดป่าใต้

ต่อมา มีการจัดการปกครองศึกษาเผยแผ่ และสาธารณูปการให้ทันต่อเหตุการณ์และบริการสังคม คือปี พ.ศ. 2522 เริ่มตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมที่วัดป่าใต้ และสอนอยู่ประจำจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2531 เริ่มจัดการบรรพชาสามเณร ในวันที่ 1-30 เมษายน ของทุกปี ตลอดจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2532 เริ่มจัดวัดเป็นอุทยานการศึกษาเขียนป้ายคำขวัญและเปิดห้องสมุดประจำวัดป่าใต้ปี พ.ศ. 2533 เริ่มตั้งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยพุทธมาเกะ หน่วยอบรมศีลธรรม เพื่อให้การอบรมเยาวชนและให้การเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชนทั่วไป และปี พ.ศ. 2547 เริ่มสร้างพิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมเมืองเชียงคานที่วัดป่าใต้ เพื่อรวบรวมของเก่าทั้งทางศาสนาและทางท้องถิ่นชาวเชียงคาน เพื่ออนุรักษ์เก็บรักษา ให้เป็นแหล่งการศึกษา การเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนทั่วไป (แผนชุมชนวัดป่าใต้, 2554) (ดังภาพที่ 5.5)

พระอุโบสถเก่าแก่แบบหลวงพระบาง

จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถรูปพระเวสสันดร

ศาลาการเปรียญ และศูนย์ศึกษาศาสนา

ภาพที่ 5.5 วัดป่าใต้

6) วัดมัชฌิมาราม (วัดป่ากลาง)

วัดป่ากลาง ตั้งอยู่บนถนนศรีเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2466 เดิมเป็นวัดเล็กๆ สองวัด คือ วัดกลาง และวัดป่า เนื่องจากวัดกลางตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ถูกน้ำกัดเซาะตลิ่งพังเข้ามาบริเวณชาวบ้านจึงรวมวัดสองวัดเข้าเป็นวัดเดียวกันเรียกชื่อว่า “วัดป่ากลาง” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดมัชฌิมาราม” ใช้มาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนทรงไทย ศิลปะสมัยใหม่ในแบบรัตนโกสินทร์ แต่ผสมผสานช่อฟ้าในแบบล้านนาหน้าจั่วยังมีรูปพระพรหมทรงหงส์ที่แปลกกว่าวัดอื่นๆ บานประตูหน้าต่างสลักลวดลาย ศาลาการเปรียญทรงไทยครึ่งตึกครึ่งไม้สองชั้น ปูชนียวัตถุมีพระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปั้นปางมารวิชัย พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ศิลปะสมัยเชียงแสน พระพุทธรูปทองเหลือง และพระพุทธรูปไม้แกะสลักจำนวน 15 องค์ (แผนชุมชนวัดป่ากลาง, 2554) (ดังภาพที่ 5.6)

ซ่อฟ้าแบบล้านนา

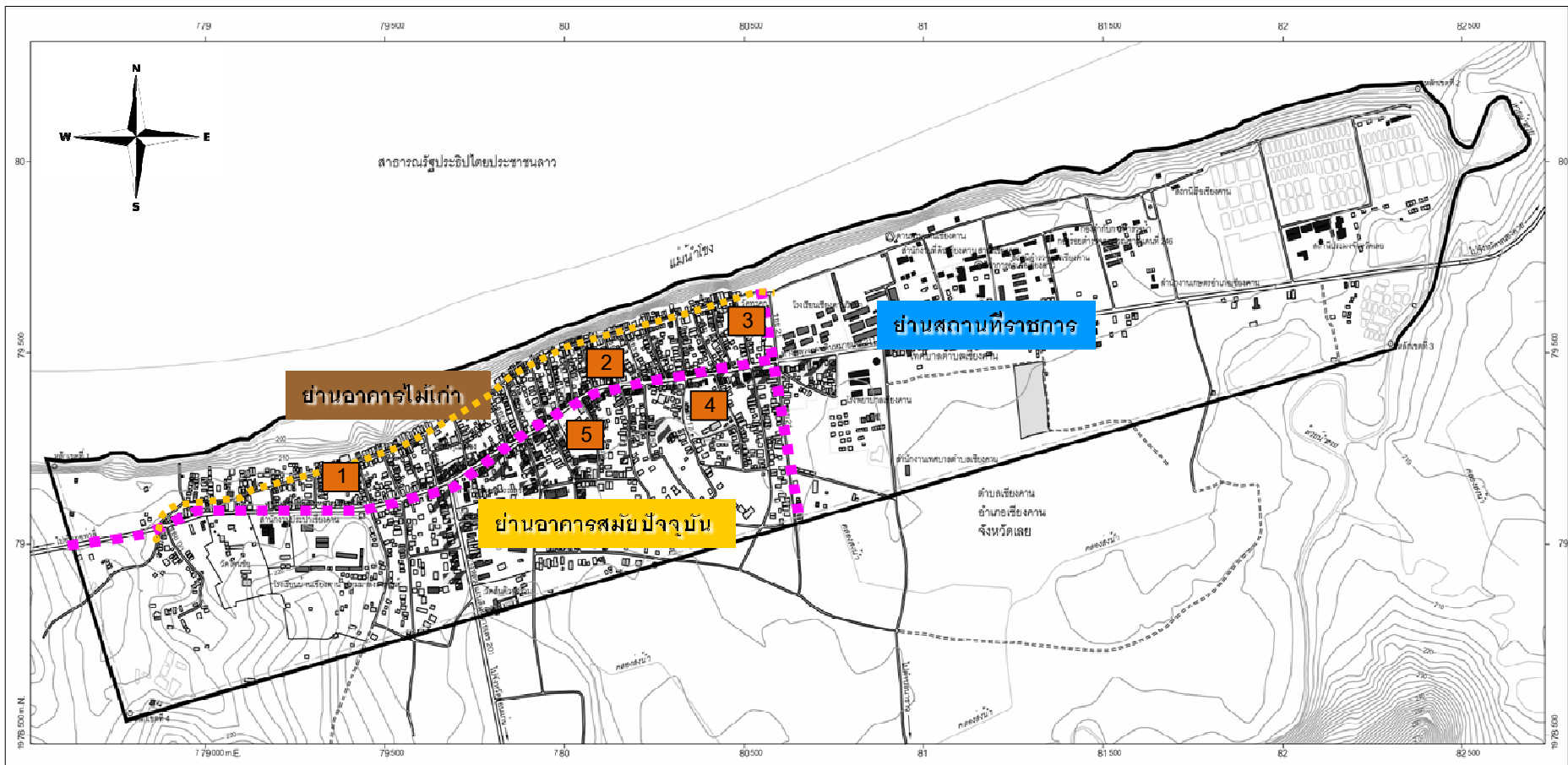

หน้าจั่วรูปพระพรหมทรงหงส์

บานประตูสลักลวดลาย

ภาพที่ 5.6 วัดมัชฌิมาราม (วัดป่ากลาง)

สัญลักษณ์	1	วัดศรีคุณเมือง	4	วัดป่าไผ่	■■■■■	ถนนศรีคุณเมือง
	2	วัดมหาธาตุ	5	วัดมัทฉิมาราม (วัดป่ากลาง)	■■■■■	ถนนชายโขง
	3	วัดท่าคก				

แผนที่ 5.1 แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ของเมืองเชียงคาน

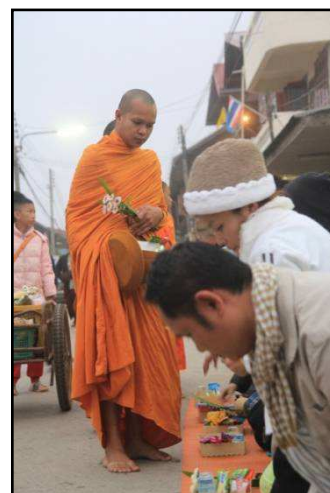
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
 ที่มา : การสำรวจของผัวจัย. 2553

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

1) การตักบาตรข้าวเหนียว

การตักบาตรข้าวเหนียวนับเป็นเสน่ห์ ของอำเภอเชิงคัน เป็นประเพณีที่สืบทอดมาราว 400 ปี ได้รับวัฒนธรรมมาจากทางหลวงพระบางโดยตรง ชาวเชียงคานจะตักบาตรเฉพาะข้าวเหนียวเพียงอย่างเดียว โดยจะมีพระจากวัดต่าง เช่น วัดท่าคก วัดศรีคุณเมือง วัดมหาธาตุ เดินบิณฑบาตตามถนนสายต่างๆ (ดังภาพที่ 5.7) ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ถนนชายโขง ในการใส่บาตรชาวบ้านจะต้องแช่ข้าวเหนียวทิ้งไว้ก่อนนอน เมื่อถึงเวลาตีห้าชาวบ้านก็จะตื่นมาหุงข้าว โดยนำข้าวใส่ในหวดหนึ่งใช้เวลาประมาณ 20 นาที จึงเปิดดูว่าเมล็ดข้าวในหวดหรือยัง ถ้าเมล็ดข้าวสุกใสดีแล้ว จึงทำการชิตข้าว (คือการยกข้าวที่อยู่ด้านล่างให้มาอยู่ข้างบน ข้าวจะได้สุกอย่างทั่วถึง) และเมื่อข้าวสุกได้ที่จะนำข้าวขึ้นมาเทใส่กระด้ง แล้วทำการช่วยข้าว (คือการเอาข้าวเหนียวมาผึ่ง และจึงใช้ไม้กวานข้าวเหนียว) กวนไปกวนมาซักพักเพื่อให้ข้าวสัมผัสอากาศข้าวจะได้แห้งพอดีไม่แฉะเหนียวติดมือ จากนั้นจึงนำข้าวเหนียวใส่กระด้บข้าว พระจะเริ่มออกบิณฑบาตเวลาประมาณ 6.00-7.00 น. เวลาใส่บาตรให้ยกข้าวทูนหัวเพื่ออธิษฐานตั้งจิตถวายข้าวต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ หลังจากใส่บาตรเสร็จแล้วพระจะกลับถึงวัดเวลา 7.00 น. ซึ่งเป็นเวลาฉันจังหัน (เวลาทานอาหารเช้าของพระ) ชาวบ้านในแต่ละคุ้มวัดจะนำอาหารใส่ปั่นโตเดินไปวัดถวายจังหันตามคุ้มวัดของตน เป็นการทำบุญร่วมชาวบ้านจากคุ้มวัดต่างๆ จะได้มาพูดคุย ได้ถามสารทุกข์สุขดิบซึ่งกันและกัน (สัมภาษณ์, 2553)

ภาพที่ 5.7 การตักบาตรข้าวเหนียว

2) ประเพณีออกพรรษา

เทศกาลออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นเทศกาลที่สำคัญของชาวเชียงคาน ในช่วงนี้จะมีประเพณีที่ชาวเชียงคานถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งบางประเพณีได้สูญหายไปแล้ว และได้มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เพื่อสืบทอดต่อกันไป และเพื่อแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวเชียงคาน สำนักท่องเที่ยว (สำเนียง เสียงก้อง, 2552) (ดั่งภาพที่ 5.8) ได้แก่

1. ประเพณีการทำปราสาทผึ้ง เป็นประเพณีที่ทำกันมาแต่โบราณ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และหากเกิดในภพมนุษย์ขอให้มีปราสาทราชมณเฑียรอาศัยอยู่ด้วยความมั่งมีศรีสุข ถ้าเกิดในสวรรค์ขอให้มีปราสาทอันสวยงาม มีนางฟ้าแวดล้อมเป็นบริวารจำนวนมาก เพื่อร่วมพลังสามัคคีทำบุญทำกุศลร่วมกัน พบปะสนทนากันฉันท์พี่น้อง โดยชาวคุ้มวัดต่างๆ ทั้งข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ร่วมมือกันทำปราสาทผึ้ง กำหนดเอาวันเทศกาลออกพรรษาเป็นวันจัดงานแห่ปราสาทผึ้ง และในเวลากลางคืนมีงานมหรสพสมโภช

2. ประเพณีการไหลเรือไฟ หรือภาษาถิ่นเรียกว่า เฮือไฟ จัดขึ้นบริเวณริมแม่น้ำโขง เพื่อสืบสานประเพณีอันดีงามของชาวเชียงคาน ที่ยึดถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมาช้านาน เป็นการบูชารอยพระพุทธรบาท และการระลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา โดยมีความเชื่อว่า ในครั้งที่พญานาคทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าไปแสดงธรรมในพิภพของนาค ก่อนเสด็จกลับ พญานาคได้ทูลขอให้พระองค์ประทับรอยพระบาทไว้ ณ ริมฝั่งแม่น้ำ นัมมทานที เพื่อเป็นที่เคารพของเทวดา มนุษย์ และสรรพสัตว์ทั้งปวง ซึ่งเรือไฟแต่ละลำได้รับการตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจง แสดงถึงความสามารถเชิงช่างของชาวบ้านแต่ละคุ้มวัด และความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ประกอบการตกแต่งเรือไฟ ทำให้มีความสวยงาม เมื่อจุดไฟแล้วก็ปล่อยขบวนเรือไฟลงกลางลำน้ำโขง ไหลเรื่อยไปเป็นแนวจนสุดเขตน่านน้ำเทศบาลเชียงคาน ซึ่งเป็นภาพที่ยิ่งใหญ่ สวยสดงดงาม และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเสมอมา

3. การลอยผาสาตลอยเคราะห์ เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากพระวินัยของพระสงฆ์และผสมผสานกับความเชื่อตามฮินดูสอง คลองสิบสี่ งานประเพณีออกพรรษาที่เชียงคานมีจุดเด่นที่มีผาสาตลอยเคราะห์ ถือเป็นการเสริมดวงชะตา และระลึกถึงพระคุณแม่น้ำโขง (พระเมตตา) ทำจากหยวกกล้วย ลักษณะคล้ายกระทง ตกแต่งด้วยดอกผึ้ง เทียน ดอกไม้ ของควา และของหวาน เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ ที่สืบทอดกันมายาวนาน และนับว่ามีเพียงแห่งเดียวที่อำเภอเชียงคาน

การแห่ปราสาทผึ้ง

การไหลเรือไฟ

การลอยพาสาดลอยเคราะห์

ภาพที่ 5.8 ประเพณีออกพรรษา

3) เทศกาลสงกรานต์

เทศกาลสงกรานต์ของเมืองเชียงคานจะมีประเพณีที่สำคัญ (สำเนียง เสียงก้อง, 2552) ได้แก่

1. การแห่ข้าวพันก้อน มีวัตถุประสงค์เพื่อถวายข้าวเหนียวหนึ่งเป็นพุทธบูชา เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร และเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การถวายข้าวพันก้อน ช่วงระยะเวลา จะจัดในช่วงหลังวันสงกรานต์ประมาณวันที่ 21 เดือนเมษายน โดยชาวบ้านนำข้าวสารเหนียวที่นึ่งสุกแล้วมาปั้นเป็นก้อนกลมเท่าลูกมะนาวให้ครบหนึ่งพันก้อน เย็บกระหวงเป็นรูปจานเพื่อบรรจุก้อนข้าวพร้อมดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องปัจจัยต่างๆ ตามสมควร แล้วร่วมกันแห่ไปบูชาตามวัดต่างๆ

2. การแห่ต้นดอกไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อถวายต้นดอกไม้เป็นพุทธบูชา เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร และเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ระยะเวลาในการจัดงานในช่วงเดือนเมษายนอยู่ระหว่างวันสงกรานต์ ตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ทุกปี จึงเป็นระยะเวลาที่ชาวบ้านได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา เป็นการรวมผู้คนทีว้างจากการงานทำไร่ทำนา และเพื่อเตรียมการฤดูหว่านไถในฤดูกาลต่อไป โดยชาวบ้านใช้ไม้ไผ่เป็นโครงมาสานทำเป็นรูปปราสาทยอดแหลมสูงประมาณ 1 – 2 เมตร ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้สด เช่น ดอกคูณ ดอกฝาง ดอกกรัก เป็นต้น และดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องปัจจัยทียานต่างๆ ตามสมควรแล้วร่วมกันแห่ไปบูชาตามวัดต่างๆ

4) การทำผ้าห่มนวม

การทำผ้าห่มนวม ในสมัยก่อนชาวเชียงคานปลูกฝ้ายเป็นจำนวนมาก จึงนำมาทำเป็นของใช้ภายในบ้านรวมทั้งการทำเป็นผ้าห่มนวมเพื่อใช้ห่มในฤดูหนาว เพราะในฤดูหนาวอำเภอเชียงคานอากาศจะหนาวเย็นมาก เมื่อทำมากก็เหลือใช้จึงนำออกมาขาย และถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำผ้าห่มนวมให้กับลูกหลาน ทำต่อ ๆ กันมาและพัฒนาให้สวยงามคงทนขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่รู้จักของคนทั่วไปว่า “ซื้อผ้าห่มนวมต้องผ้าห่มนวมที่เชียงคาน” สามารถนำไปขายในต่างจังหวัดได้ การทำผ้าห่มนวมจึงเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับชาวเชียงคานอีกอาชีพหนึ่ง (สัมภาษณ์, 2553) (ดังภาพที่ 5.9)

ภาพที่ 5.9 การทำผ้าหม่นวม

5) การทำข้าวหลาม

การทำข้าวหลาม ในสมัยก่อนข้าวเหนียว คือ อาหารหลักของชาวเขียงคาน ประกอบกับอำเภอเขียงคานมีทรัพยากรคือไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก ในการเดินทางไปค้าขาย หรือเดินทางเข้าไปในป่าเพื่อเก็บของมาขายต้องใช้เวลาหลายวัน การที่จะเอาข้าวเหนียวไปนึ่งก็ลำบาก ชาวบ้านจึงใช้ภูมิปัญญาโดยนำข้าวเหนียวมาหลามในกระบอกไม้ไผ่ แล้วนำติดตัวไปเวลาเดินทาง ข้าวเหนียวที่สุกโดยการหลามสามารถเก็บไว้กินได้หลายวัน เวลาจะรับประทานก็นำกระบอกข้าวหลามไปผิงไฟ ข้าวก็จะอ่อนนุ่ม หอม ไม่ต้องยุ่งยากในการนึ่งปัจจุบันคนรุ่นใหม่จากการถ่ายทอดภูมิปัญญา ได้นำมาปรับปรุงโดยการปรุงข้าวเหนียวก่อนที่จะนำไปหลามในกระบอกไม้ไผ่ด้วยการใส่น้ำกะทิ เกลือ น้ำตาล ถั่วดำ เผือก มัน ลงไปด้วย เมื่อข้าวที่หลามสุกก็จะมีรสชาติ หวาน มัน หอม อร่อย จะซื้อรับประทานเองหรือเป็นของฝากก็ได้ เพราะสามารถเก็บได้นานประมาณ 3 วัน และที่เป็นเอกลักษณ์ของข้าวหลามเขียงคานคือ ข้าวหลามจะขาว และปอกเปลือกไม้ไผ่ออกได้อย่างประณีตสวยงาม สะดวกในการปอกทานได้อย่างง่าย การทำข้าวหลามจึงกลายเป็นอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำรายได้ให้ชาวเขียงคานอย่างหนึ่ง (สัมภาษณ์, 2553) (ดังภาพที่ 5.10)

ภาพที่ 5.10 การทำข้าวหลาม

6) การทำมะพร้าวแก้ว

ในสมัยก่อนชาวเขียงคานปลูกมะพร้าวเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีตลาด ส่วนมากปลูกไว้รับประทานเองในครัวเรือนก็รับประทานไม่ทันจึงเหลือเกินความต้องการ เมื่อมะพร้าวแก่ก็จะหล่นเกลื่อนกลาดตามพื้นถนนกลายเป็นขยะ สร้างบรรยากาศไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ชาวเขียงคานจึงใช้ภูมิปัญญา โดยการหาวิธีแปรรูปมะพร้าวในรูปแบบต่างๆ และที่ขึ้นชื่อที่สุดคือ “การทำมะพร้าวแก้ว” ซึ่งแรกเริ่มทำเพื่อกินในครอบครัว ด้วยรสชาติที่อร่อยจึงเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น ชาวบ้านจึงใช้ภูมิปัญญาในการแปรรูปมะพร้าว เป็นมะพร้าวแก้วในรูปแบบต่างๆ เช่น มะพร้าวอ่อนก็ทำเป็นมะพร้าวแก้วแผ่น และมะพร้าวแก่ก็ทำเป็นมะพร้าวแก้วเส้น และเพิ่มรสชาติด้วยการใส่น้ำหวานสีต่างๆ ทำให้มีสีสัน น่ารับประทาน จนกลายเป็นสินค้า OTOP ที่ขึ้นชื่อของชาวเขียงคาน การทำมะพร้าวแก้วจึงเป็นอาชีพจากภูมิปัญญาอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับชาวเขียงคาน (สัมภาษณ์, 2553) (ดังภาพที่ 5.11)

ภาพที่ 5.11 การทำมะพร้าวแก้ว

5.2.3 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเชียงคานแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อยู่บริเวณรอบๆ ที่ใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดความหลากหลาย และนักท่องเที่ยวมีทางเลือกด้านการท่องเที่ยว จึงเป็นศักยภาพที่มีส่วนช่วยเสริมให้การท่องเที่ยวเมืองเชียงคานให้สามารถพัฒนาขึ้นมาได้จนถึงทุกวันนี้ โดยเมืองเชียงคานมีแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง 3 แห่ง (ดังภาพที่ 5.12) ได้แก่

- 1) แก่งคุดคู้ ตั้งอยู่ห่างจากเมืองเชียงคานไปทางทิศตะวันออกประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นแก่งหินในแม่น้ำโขงที่เกิดจากแม่น้ำไหลผ่านเนินสันเขาถัดทะเล จนเป็นแก่งขนาดใหญ่ มีน้ำไหลเซาะมีหาดทราย หาดหินกรวดรูปโค้ง ถูดูแลจะดูสวยงามมาก ลักษณะเด่น คือ เป็นแก่งของแม่น้ำโขงระหว่างสองประเทศ คือ ประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การไปเที่ยวควรจะไประหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมิถุนายน เพราะเป็นช่วงที่น้ำโขงลด จะมองเห็นแก่งโขดหิน และหาดทรายที่สวยงาม นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารพื้นเมือง และร้านขายของฝากที่มีชื่อของอำเภอเชียงคานอีกด้วย

2) ภูทอก ตั้งอยู่ห่างจากเมืองเชียงคานไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร มีถนนลาดยางถึงยอดเขาภูทอก เป็นจุดชมวิวที่มองเห็นทัศนียภาพของเมืองเชียงคานและทัศนียภาพของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และแม่น้ำโขงที่สวยงาม ในฤดูหนาวจะมองเห็นทะเลหมอกและหมอกที่หนาทึบ และยังเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นในตอนเช้าและชมพระอาทิตย์ตกในยามเย็น

3) วัดพระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปทองคำ เป็นรอยพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาภูทอก ตั้งอยู่ระหว่างบ้านผาแบ่นและบ้านอุมง ตำบลนุสม อำเภอเชียงคาน อยู่ห่างจากเมืองเชียงคานไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 9 กิโลเมตร

แก่งคุดคู้

ภูทอก

พระบาทภูทอก

ภาพที่ 5.12 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงเมืองเชียงคาน

5.3 สิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้นำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ เมื่อนักท่องเที่ยวไปถึงยังสถานที่ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยวยามเดินทางห่างไกลจากบ้าน ต้องการสิ่งจำเป็นหลายอย่างในการตอบสนองความต้องการของชีวิต สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยวมี 3 ประเภท ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร และการบริการอื่นๆ การให้บริการดังกล่าวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ สะดวกและอยากมาท่องเที่ยวอีก หรือพักอยู่นานขึ้น ซึ่งศูนย์กลางการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองเชียงคานจะกระจุกตัวตามแนวถนนชายโขง ซึ่งเป็นย่านอาคารไม้เก่า ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

5.3.1 ที่พัก

ที่พักทั้งหมดของเมืองเชียงคานเป็นที่พักขนาดเล็ก คือ มีจำนวนห้องพักเดี่ยวน้อยกว่า 30 ห้อง โดยสามารถจำแนกที่พักได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ และโฮมสเตย์ โดยมีความแตกต่าง คือ โรงแรม เป็นที่พักที่สร้างขึ้นเฉพาะ และแบ่งเป็นห้องพัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง เกสต์เฮาส์ เป็นบ้านที่ดัดแปลงหรือสร้างขึ้น แบ่งที่พักเป็นรายห้อง และเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง และโฮมสเตย์ เป็นบ้านของชาวบ้านที่เพิ่มเติมเครื่องนอน และถ้วยชามเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าของบ้าน และเจ้าของบ้านดำเนินชีวิตตามปกติ โดยเก็บค่าเช่าเป็นรายคน (เพียงเพ็ญ ศรีมูล และคณะ, 2553) (ดังตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 จำแนกประเภทที่พัก ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน

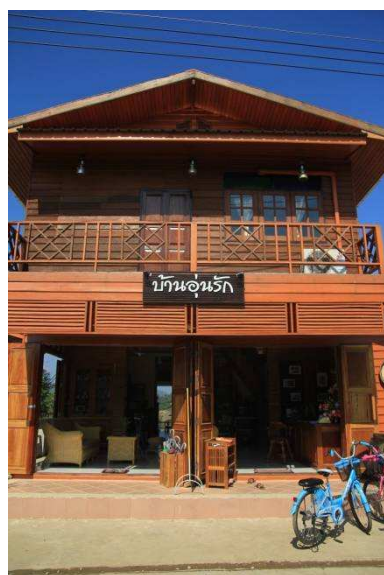
ประเภทที่พัก	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
โรงแรม	4	4.2
เกสต์เฮาส์	20	20.8
โฮมสเตย์	72	75.0
รวม	96	100.0

ที่มา : การสำรวจของผู้วิจัย, 2553

จากตารางที่ 5.1 จะเห็นได้ว่าที่พักประเภทโฮมสเตย์จะมีจำนวนมากที่สุดโดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะเป็นชาวบ้านที่มีบ้านพักอาศัยบริเวณถนนชายโขง โดยบ้านดังกล่าวเคยถูกทิ้งร้างไว้ และเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้นชาวบ้านจึงมาปรับปรุง ทำความสะอาดและเปิดให้บริการเป็นที่พักแก่นักท่องเที่ยว ที่พักที่มีจำนวนรองลงมาได้แก่ เกสต์เฮ้าส์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่พักที่สร้างขึ้นใหม่เป็นอาคารไม้สูง 2 ชั้น มีการแบ่งสัดส่วนเป็นห้องชัดเจน มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน และที่พักที่มีน้อยที่สุด ได้แก่ โรงแรม ส่วนใหญ่จะเป็นโรงแรมเก่าแก่อายุมากกว่า 50 ปี ซึ่งเปิดให้บริการคนเดินทาง และนักท่องเที่ยวต่างชาติในสมัยก่อน และยังคงเปิดให้บริการถึงในปัจจุบัน (ดังภาพที่ 5.13)

โรงแรม

เกสต์เฮ้าส์

โฮมสเตย์

ภาพที่ 5.13 จำแนกลักษณะของที่พัก ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน

5.3.2 ร้านค้า

ร้านค้าในเมืองเชียงคาน สามารถจำแนกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) ร้านอาหารขนาดใหญ่ ซึ่งมีที่นั่งเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก 2) ร้านอาหารขนาดเล็ก ซึ่งเป็นร้านอาหารตามสั่ง และอาหารพื้นเมือง มีที่นั่งรองรับนักท่องเที่ยวน้อยกว่า 15 คน 3) ร้านเครื่องดื่ม และขนม ส่วนใหญ่เป็นประเภทชา กาแฟ และขนมปัง ซึ่งด้านบนของร้านจะเป็นโฮมสเตย์ และด้านล่างจะเปิดเป็นร้านค้า 4) ร้านค้าแผงลอย จะเปิดในช่วงเย็นบริเวณทั้งสองฝั่งของทางเดินริมถนนชายโขง ซึ่งมีจำนวนไม่แน่นอนในแต่ละวัน และยังไม่มีการจัดระเบียบที่เหมาะสม อาหารที่ขายตามร้านค้าแผงลอย เช่น ก๋วยเตี๋ยว มั้ย่าง แป้งจี่ ซาลาเปา ผลไม้ต่างๆ เป็นต้น 5) ร้านขายของชำ เป็นร้านจำหน่ายสินค้าทั่วไป เช่น ของใช้เบ็ดเตล็ด ขนม น้ำดื่ม เป็นต้น และ 6) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เช่น เสื้อยืด กระเป๋า ผ้าห่มผ้าฝ้าย กางเกงผ้าฝ้าย พวงกุญแจ โปสการ์ด เป็นต้น (ดังตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 จำแนกประเภทร้านค้า ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน

ประเภทร้านค้า	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
ร้านอาหารขนาดใหญ่	17	9.6
ร้านอาหารขนาดเล็ก	19	10.7
ร้านเครื่องดื่ม และขนม	36	20.2
ร้านค้าแผงลอย	40	22.5
ร้านขายของชำ	8	4.5
ร้านขายของที่ระลึก	58	32.6
รวม	178	100

ที่มา : การสำรวจของผู้วิจัย, 2553

จากตารางที่ 5.2 จะเห็นว่าร้านค้าที่มีมากที่สุด ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก รองลงมาคือร้านค้าแผงลอย ร้อยละ 32.6 และ 22.5 ตามลำดับ และร้านค้าที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้านขายของชำ ร้อยละ 4.5 โดยลักษณะของร้านค้าที่เป็นร้านอาหารขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารที่มีการสร้างขึ้นใหม่เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ร้านอาหารขนาดเล็ก ร้านเครื่องดื่ม

และขนม และร้านขายของที่ระลึก ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารไม้สองชั้นดั้งเดิม ที่มีการดัดแปลงเพื่อนำพื้นที่ด้านล่างมาใช้เป็นร้าน และด้านเป็น โคมสเตย์ หรือที่พักของเจ้าของร้าน ร้านค้าแผงลอยจะเป็นการนำโต๊ะมาตั้งเพื่อจัดจ้องที่ขายอาหารริมถนนจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และร้านขายของชำจะเป็นร้านค้าที่ด้านบนเป็นที่ย่อยอาศัย และด้านล่างเป็นที่ขายสินค้า (ดังภาพที่ 5.14)

ร้านอาหารขนาดใหญ่

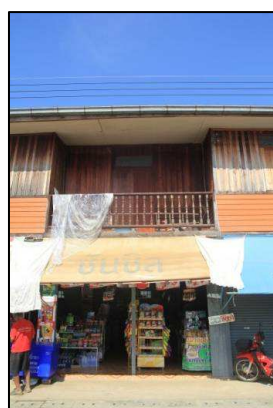
ร้านอาหารขนาดเล็ก

ร้านเครื่องดื่ม และขนม

ร้านค้าแผงลอย

ร้านขายของชำ

ร้านขายของที่ระลึก

ภาพที่ 5-14 จำแนกลักษณะของร้านค้า ย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน

พ.ศ. 2554 แต่เมเดเซบระเขชน และเรมทรดเทวมลง นอกจากนเกสตเฮาสทงทมบทบาทเหมขน ศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว คือ เฮือนไม้ศรีเชียงคาน เกสต์เฮ้าส์ซึ่งจะติดป้าย โปสเตอร์ต่างๆ หน้าเกสต์เฮ้าส์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินผ่านไปมาได้ศึกษาความเป็นมาของเชียงคาน ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ (ดังภาพที่ 5.15) และนอกจากนี้ยังมีร้านค้า และที่พักต่างๆ ในพื้นที่ถนนชายโขง คอยให้คำปรึกษาและบริการข้อมูลการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง จะเห็นได้ว่าการบริการข้อมูลดังกล่าวจะต้องให้นักท่องเที่ยวสอบถามมากกว่าทำให้การให้ข้อมูล อาจจะไม่ทั่วถึง และไม่ถูกต้องแม่นยำนัก ซึ่งอาจมีข้อผิดพลาดด้านการให้บริการ และการท่องเที่ยวได้

ศูนย์บริการข้อมูลที่กำลังก่อสร้าง

เฮือนไม้ศรีเชียงคาน

ภาพที่ 5.15 ศูนย์บริการข้อมูลเมืองเชียงคาน

2) ที่จอดรถ

เมืองเชียงคานไม่มีบริการที่จอดรถสาธารณะของชุมชนเอง เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ในการพัฒนาที่จอดรถเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มีเพียงการขอใช้พื้นที่ของวัด โรงเรียน พื้นที่ริมถนน และพื้นที่ของเอกชน โดยสามารถรองรับปริมาณรถยนต์ได้ดังนี้ 1) พื้นที่จอดรถของเอกชนให้เข้าจำนวน 3 แห่ง กระจายอยู่ตามซอยย่อยต่างๆ ของถนนชายโขง รวมแล้วจอดได้ประมาณ 20-30 คันๆ ละ 50 บาท 2) พื้นที่จอดรถของวัดศรีคุณเมือง วัดมหาธาตุ และวัดท่าคอก รวมแล้วจอดได้ประมาณ 40-50 คัน ไม่เสียค่าใช้จ่าย 3) พื้นที่โรงเรียนวิจิตรเชียงคาน บริเวณซอย 21 จอดได้ประมาณ 40-50 คัน ไม่เสียค่าใช้จ่าย 4) พื้นที่ริมถนนศรีคุณเมือง จอดได้ชั่วคราว ประมาณ 20 คัน (ดังแผนที่ 5.2) อย่างไรก็ตามที่จอดรถบริเวณดังกล่าวยังไม่มีการจัดระเบียบที่ดี เนื่องจากจุดจอดรถส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่ไม่ได้กำหนดเป็นจุดจอดรถอย่างเป็นทางการ และจะเห็นได้ว่าในช่วงวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดเทศกาลต่าง การให้บริการที่จอดรถนั้นมีปริมาณที่ไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวซึ่งสามารถจอดได้ทั้ง 4 พื้นที่เพียง 150 คัน และนักท่องเที่ยวจะไม่ทราบจุดจอดที่แน่นอนและปลอดภัย ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมในส่วนนี้

3) การเดินทาง และการขนส่ง การเดินทางของนักท่องเที่ยวมายังเมืองเชียงคานมีหลายช่องทางได้แก่

- รถยนต์ส่วนตัว จากกรุงเทพมหานคร มี 2 เส้นทาง โดยใช้เส้นทาง ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 201 หรือ 203

- เครื่องบิน สายการบินไทย สายการบินนกแอร์ สายการบินวัน-ทูโก และสายการบินแอร์เอเชีย (บินตรงจาก กรุงเทพฯ - อุดรธานี ทุกวัน) สายการบินสแปปี้แอร์ บินตรงจากกรุงเทพฯ-จังหวัดเลย

- รถทัวร์ รถทัวร์ปรับอากาศ VIP 999 (รถออกเวลา 22.00 น. ทุกวัน) รถทัวร์ปรับอากาศ ป. 1 บริษัท แอร์เมืองเลย จำกัด (รถออกเวลา 07.30 น. และ 19.30 น. ทุกวัน) รถทัวร์ปรับอากาศ ป. 2 บริษัท ขนส่ง จำกัด (รถออกเวลา 18.40 น. ทุกวัน) รถทัวร์ปรับอากาศ ป. 2 บริษัท ภูกระดึงทัวร์ จำกัด (รถออกเวลา 18.00 น. ทุกวัน) และรถทัวร์ปรับอากาศ บริษัท นครชัยขนส่ง จำกัด

- รถสามล้อบริการจากท่ารถมายังถนนชายโขงสามารถใช้บริการรถสามล้อ พีหมาน และรถสามล้อลุงคุณ

- สำหรับการเดินทางในเมืองเชียงคานส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางด้วยรถจักรยาน ซึ่งสามารถเช่าได้จากที่พัก และร้านเช่าจักรยาน

การขนส่งผู้โดยสาร ปัจจุบันเมืองเชียงคาน ส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางโดยทางบก โดยมีเส้นทางคมนาคม ระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในเขตเทศบาลและจากเทศบาลไปยังตำบลต่างๆ

4) เส้นทางสัญจร

สภาพถนนปัจจุบัน เมืองเชียงคาน บริเวณชุมชนมีถนนสายที่สำคัญ (ดังภาพที่ 5.17) คือ

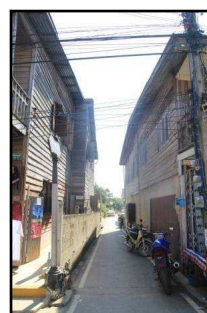
- ถนนศรีเชียงคาน เป็นถนนสายหลักภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน พาดผ่านศูนย์กลางของชุมชนและเชื่อมโยงกับพื้นที่ข้างเคียง สภาพพื้นผิวจราจรเป็นถนนลาดยางมีดี มีท่อระบายน้ำที่เป็นระบบสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นบางช่วง โดยเฉพาะช่วงถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2195 ที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังอำเภอท่าลี่มีสภาพขรุขระ เป็นหลุมเนื่องจากรถบรรทุกทุกขนาดใหญ่สัญจรผ่าน

- ถนนชายโขง เป็นถนนภายในเขตชุมชนรองลงมาจากถนนศรีเชียงคาน สภาพพื้นผิวจราจรมีทั้งคอนกรีตและลาดยาง พื้นผิวจราจรมีสภาพดี มีท่อระบายน้ำที่เป็นระบบ มีความกว้าง 4.7-7.5 เมตร

- ถนนซอยศรีเชียงคาน สภาพถนนโดยส่วนใหญ่พื้นผิวจราจรบนถนนสายหลักซึ่งเป็นถนนลาดยางอยู่ในสภาพดี เป็นถนนคอนกรีตซึ่งมีขนาดเขตทางค้ำแคบ ขนาดความกว้างประมาณ 2.6-8.5 เมตร ไม่มีท่อระบายน้ำเป็นระบบ และถนนบางแห่งมีสภาพผิวจราจรถนนชำรุดทรุดโทรมสมควรได้รับการพัฒนาต่อไป

ถนนชายโขง

ถนนซอยศรีเชียงคาน

ภาพที่ 5.16 เส้นทางสัญจรภายในเมืองเชียงคาน

5) การนำเที่ยว

เมืองเชียงคานมีการนำเที่ยวในระยะใกล้ๆ เพื่อเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ การชมทะเลหมอกที่ภูทอก แก่งคุดคู้ พระบาทภูควายเงิน พระใหญ่บ้านท่าดีหมี การล่องเรือชมแม่น้ำโขง พระอาทิตย์ตก เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการนำเที่ยวจะส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่พัก และเกสต์เฮาส์ต่างๆ มีการรวมกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่มีรถยนต์ส่วนตัวมาเหมารถไปพร้อมกัน โดยคิดค่าบริการประมาณ 800-1,000 บาทต่อคัน สำหรับบริการล่องเรือชมแม่น้ำโขง และพระอาทิตย์ตกดินนั้น เจ้าของกิจการเป็นเรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่แก่งคุดคู้ และมีการจ้างเหมาเรือจากนักท่องเที่ยวเพื่อเที่ยวชมดังกล่าว โดยคิดค่าบริการประมาณ 500-700 บาทต่อลำ

6) บริการสาธารณะอื่นๆ

ห้องน้ำ-สุขา ในส่วนนี้เป็นการให้บริการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ในการพัฒนาเช่นเดียวกับการให้บริการที่จอดรถ มีเพียงการให้บริการห้องน้ำที่อยู่บริเวณที่พัก และวัดซึ่งนักท่องเที่ยวยังสามารถเข้าใช้บริการได้ทุกร้านค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ตู้กดเงินอัตโนมัติ (ATM) มีให้บริการจำนวน 1 ตู้ บริเวณตลาดเทศบาลเมืองเชียงคาน ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากถนนชายโขงที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการใช้บริการมากนัก

บริการอินเทอร์เน็ต เมืองเชียงคานจะมีบริการอินเทอร์เน็ตแบบ wi-fi บริเวณที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่มบางแห่ง เพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าของทางร้าน และนอกจากนี้ยังมีร้านอินเทอร์เน็ตให้บริการจำนวน 2 ร้าน

ที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีให้บริการบริเวณลานโล่งหน้าวัดท่าคก ซึ่งเป็นที่นั่งริมฝั่งแม่น้ำโขง และมีสวนสาธารณะและบริเวณสำหรับออกกำลังกาย ซึ่งสามารถใช้บริการได้ทั้งประชาชนและนักท่องเที่ยว

5.4 การตลาดการท่องเที่ยว

การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น จะต้องมีการตลาดการท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยวซึ่งการตลาดการท่องเที่ยว เป็นความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน และใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น การตลาดการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.4.1 นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองเชียงคานนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่พักรแรม เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีระยะทางไกลจากกรุงเทพมหานคร การเดินทางหลักๆ คือ เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว รongลงมา คือ รถประจำทาง เมืองเชียงคานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจ ความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเมืองเชียงคานมีจุดประสงค์หลากหลายและแตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นเที่ยวชมเมืองโบราณ ทัศนียภาพ ริมแม่น้ำโขง ไหว้พระ หรือแม้กระทั่งมาเพื่อศึกษาดูงาน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเมืองเชียงคานนั้นพบว่า ใน พ.ศ. 2553 มีจำนวน

นักท่องเที่ยวเที่ยวประมาณ 845,707 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 614,643 คน และชาวต่างชาติ 230,073 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553) จะเห็นได้ว่าเมืองเชียงคานมีการเก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวเพียงปีเดียว ดังนั้นควรมีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวต่อเนื่องทุกปีเพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชนที่สามารถนำไปศึกษาในด้านต่างๆ เช่น แนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าท่องเที่ยวเพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว นำไปสู่การวางแผนการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนต่อไป

5.4.2 ราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการท่องเที่ยว

- ด้านที่พัก ราคาที่พักของเมืองเชียงคานมีราคาตั้งแต่ 200-1,500 บาท โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่พักราคา 200-300 บาท จะเป็นราคาต่อคนซึ่งที่พักในราคานี้ จะเป็นโฮมสเตย์ขนาดเล็กของประชาชนในพื้นที่ ไม่มีห้องแยกเป็นสัดส่วน และเป็นห้องน้ำรวม ที่พักราคา 200-700 บาท เป็นราคาที่พักต่อห้องซึ่งที่พักในราคานี้จะเป็นโฮมสเตย์ขนาดใหญ่ หรือเกสต์เฮาส์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ห้องนอนแยกเป็นสัดส่วน และเป็นห้องน้ำรวม และที่พักราคา 700-1,000 บาทขึ้นไป เป็นที่พักประเภทโรงแรม และเกสต์เฮาส์ขนาดใหญ่ ห้องนอนแยกเป็นสัดส่วน มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ ห้องน้ำในตัว เป็นต้น (ดังตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 ระดับราคาที่พักย่านอาคารไม้เก่าเมืองเชียงคาน แบ่งตามเกณฑ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ระดับราคาที่พัก	ราคา (บาท)	จำนวน (แห่ง)
ระดับ 1	200	4
ระดับ 2	200-400	27
ระดับ 3	400-700	32
ระดับ 4	700-1,000	25
ระดับ 5	1,000 บาทขึ้นไป	8
จำนวนรวม (แห่ง)		96

- ด้านอาหาร และเครื่องดื่ม ราคาของอาหารและเครื่องดื่มมีหลากหลายขึ้นอยู่กับชนิดของอาหาร ได้แก่ ร้านอาหารขนาดใหญ่ริมแม่น้ำโขง ราคาจะค่อนข้างสูง ร้านอาหารขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะขายอาหารท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวปุ้นน้ำแจ่ว ส้มตำต้องแฉัง แกงเส้น เป็นต้น ซึ่งเป็นอาหาร

พื้นเมือง ราคาอาหารจะไม่สูงมากนัก ส่วนร้านขายเครื่องคัมส่วนใหญ่จะราคาประมาณแก้วละ 30-60 บาท

- ด้านของที่ระลึก ราคาของที่ระลึกจะมีหลากหลายขึ้นอยู่กับการออกแบบ คุณภาพ และ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้า นั้น ของที่ระลึกที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่ ได้แก่ เสื้อยืด พวงกุญแจ แผ่นแม่เหล็ก สินค้าที่ผลิตจากผ้าฝ้าย เช่น ผ้าขาว เสื้อ กางเกง เป็นต้น

- ด้านการขนส่ง การขนส่งภายในเมืองเชียงคานมีหลายประเภท ได้แก่ การใช้บริการรถสามล้อเครื่อง ราคาประมาณ 20-100 บาท ขึ้นอยู่กับระยะทางและจำนวนนักท่องเที่ยว การเช่าจักรยาน ค่าเช่าวันละ 50 บาท การเช่ารถจักรยานยนต์ ค่าเช่าวันละ 200 บาท

- การบริการนำเที่ยว เป็นบริการเสริมของที่พักบางแห่ง โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถทำเที่ยว ซึ่งราคาเป็นราคาจ้างเหมา ประมาณ 500-1,500 บาทต่อวัน โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ให้ล่วงหน้า

5.4.3 การโฆษณา และประชาสัมพันธ์

เมืองเชียงคานมีการส่งเสริมทางด้านการตลาดหลากหลายรูปแบบ โดยความช่วยเหลือหลักของเทศบาลตำบลเชียงคาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชน ทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการจัดกิจกรรมเสริมต่างๆ ภายในเมืองเชียงคาน ดังนี้

การประชาสัมพันธ์จะเป็นการประชาสัมพันธ์ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและผู้สนับสนุนการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น เทศบาลตำบลเชียงคาน กศน.เชียงคาน ททท.จังหวัดเลย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย ได้เห็นความสำคัญของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน และใกล้เคียงเพื่อส่งเสริมข่าวสารและเผยแพร่กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวใน อำเภอเชียงคาน ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการให้บริการต่างๆ ด้าน อาทิ ที่พัก การเดินทาง อาหาร ของที่ระลึก และการบริการอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะอยู่ในเว็บไซต์ ได้แก่ <http://www.chiangkhan.com/>

เทศบาลตำบลเชียงคาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชนร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน โดยการนำเอาเอกลักษณ์เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตเมืองเชียงคาน มาใช้ในการจัดกิจกรรมภายใต้ชื่อว่า “100 ปีเชียงคานเมืองโบราณริมฝั่งโขง” โดยจัดขึ้นเมื่อวันที่ 4-6 ธันวาคม 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมฉลองครบ 100 ปี เมืองเชียงคาน เพื่อการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเชียงคาน และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งกิจกรรมภายในงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน เช่น พิธีบวงสรวงหลักเมือง

นิทรรศการประวัติเมืองเชียงคาน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองเชียงคาน การสาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน การแสดงภาษาพูดท้องถิ่นเชียง ประเพณีการตักบาตรข้าวเหนียว ลอยพาสาดลอยเคราะห์ เป็นต้น (สัมภาษณ์ นพพล ยิ่งสุข, 2553) ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดไปอีกทางหนึ่งซึ่งการจัดงานดังกล่าวได้รับการตอบรับจากคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ทำให้เมืองเชียงคานเป็นที่รู้จักและนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวในเมืองเชียงคาน (ดังภาพที่ 5.18)

พิธีบวงสรวงหลักเมือง

สาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน

ผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าที่ระลึก

ใส่บาตรข้าวเหนียวถนนชายโขง

ภาพที่ 5.17 กิจกรรม 100 ปี เชียงคาน เมืองโบราณริมฝั่งโขง

5.5 สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

เนื่องจากเมืองเชียงคานเป็นเมืองที่เก่าแก่ ในอดีตเคยเป็นเมืองที่ปกครองด้วยตนเอง จึงมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งมีสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ หลากหลาย และมีความงดงามที่สามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี โดยจะมีกิจกรรมประเพณีต่างๆ อย่างต่อเนื่อง มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญา อีกทั้งมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และความมีน้ำใจ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวทั้งทางด้านการคมนาคม การขนส่งผู้โดยสาร การสาธารณูปโภค การประปา การไฟฟ้า การสื่อสาร และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เมืองเชียงคานมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาท่องเที่ยวตลอดปี แต่ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ที่จอดรถไม่เพียงพอ ไม่มีที่จอดรถสาธารณะต้องใช้พื้นที่ของวัด และโรงเรียนเป็นที่จอดรถ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มั่นใจในความปลอดภัยของรถ ปัญหาการจราจร การจราจรที่ติดขัดในช่วงวันหยุด และหยุด ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น แต่จำนวนรอบในการเก็บเท่าเดิม ทำให้ปริมาณขยะล้นถังขยะ เกิดกลิ่นเหม็น และเป็นที่สะสมของเชื้อโรค มีการรื้อบ้านไม้เก่าเพื่อสร้างโรงแรม และเกสต์เฮาส์ขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากๆ มีการปรับปรุงบ้านเรือนให้มีสีสันดูสะอาด โดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์ และสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงคาน ไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า และแผงลอย ทำให้มีร้านค้าที่ขายสินค้าชนิดซ้ำๆ กันจำนวนมาก มีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณถนนชายโขงซึ่งเป็นถนนสาวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ร้านค้าต่างๆ ตั้งร้านล้ำพื้นที่สาธารณะทำให้เกิดขวางทางเดินของนักท่องเที่ยว ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานในปัจจุบันที่ขาดการประสานงานที่ดี ทำให้การขึ้นตอนการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวยังขาดประสิทธิภาพ และขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานได้

บทที่ 6

การจัดการการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน

การศึกษากิจการการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ในบทนี้จะศึกษาในส่วนของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้ศึกษา 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน ส่วนที่ 2 นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม และส่วนที่ 5 การวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

ปัจจุบันเมืองเชียงคานมีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยหลักๆ จะเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคุ้มวัดต่างๆ เทศบาล และกลุ่มผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นแกนหลักในการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานให้ไปได้อย่างมีระบบ และสามารถทำงานได้อย่างมีแบบแผน และมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนประกอบที่มีความสำคัญอยู่ 5 องค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) การจัดการองค์การ บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การดำเนินงาน 4) การประสานงาน และ 5) การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (จากตารางที่ 2-1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว) ซึ่งกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีกระบวนการจัดการ (สัมภาษณ์, 2553) ดังนี้

1) การวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดภารกิจของแต่ละบุคคล รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานของการจัดการ กำหนดเวลาของกิจกรรม และแผนต่างๆ ให้มีความชัดเจน สำหรับการวางแผนกลยุทธ์ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน พบว่า เทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคาน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ในระดับท้องถิ่น โดยได้มีการกำหนดนโยบาย แผนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานไว้ และโครงการบางส่วนจะมาจากความต้องการของแต่ละกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คุ้มวัดต่างๆ ความต้องการจะมาจากความ

คิดเห็นของประชาชนในแต่ละคุ้มวัด กลุ่มผู้ประกอบการความต้องการจะมาจากความคิดเห็นของผู้ประกอบการ กลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ได้แก่ กลุ่มรักรักษ์เชียงคาน และกลุ่มถนนมไ้ว ณ เชียงคาน ซึ่งในการวางแผน และการประชุมต่างๆ จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายของชุมชน เพื่อให้ประชาชนชาวเชียงคานได้รับรู้

2) การจัดการองค์กร บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การจัดการองค์กร บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการแบ่งงาน และอำนาจการบริหารจัดการให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงหน้าที่บทบาทของตนเอง เพื่อที่จะทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งควรจะมีการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม โดยมีการทำงานในลักษณะเชื่อมโยงกัน มีเครือข่ายจัดการที่เหมาะสม สำหรับในการจัดการองค์กร บุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้นพบว่า ทางเทศบาลได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่หลักในการจัดการการท่องเที่ยวตามแผนที่วางไว้ โดยมีคุ้มวัดต่างๆ และองค์กรชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เช่น ในการจัดงานลอยกระทงลอยเคราะห์ เพื่อเป็นการฟื้นฟูประเพณีที่สูญหายไปของชาวเชียงคาน และเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มั่งคั่ง และซึมซับวัฒนธรรมของชาวเชียงคาน โดยจะมีเทศบาลเมืองเชียงคานเป็นเจ้าภาพหลักในจัดเตรียมพื้นที่ และกิจกรรมต่างๆ ภายในงาน และมีการกระจายความรับผิดชอบ ซึ่งคุ้มวัดต่างๆ จะต้องทำหน้าที่ในการสืบค้นความเป็นมา และลำดับขั้นตอนในการจัดประเพณี โดยมีองค์กรชุมชน และผู้ประกอบการต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดนักท่องเที่ยวมากที่สุด เป็นผู้ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดความเป็นมา และความสำคัญของประเพณี นอกจากนี้จะต้องมีการดำเนินการจัดการเรื่องสภาพแวดล้อม การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย (การสังเกตของผู้วิจัย, 2553)

3) การดำเนินงาน

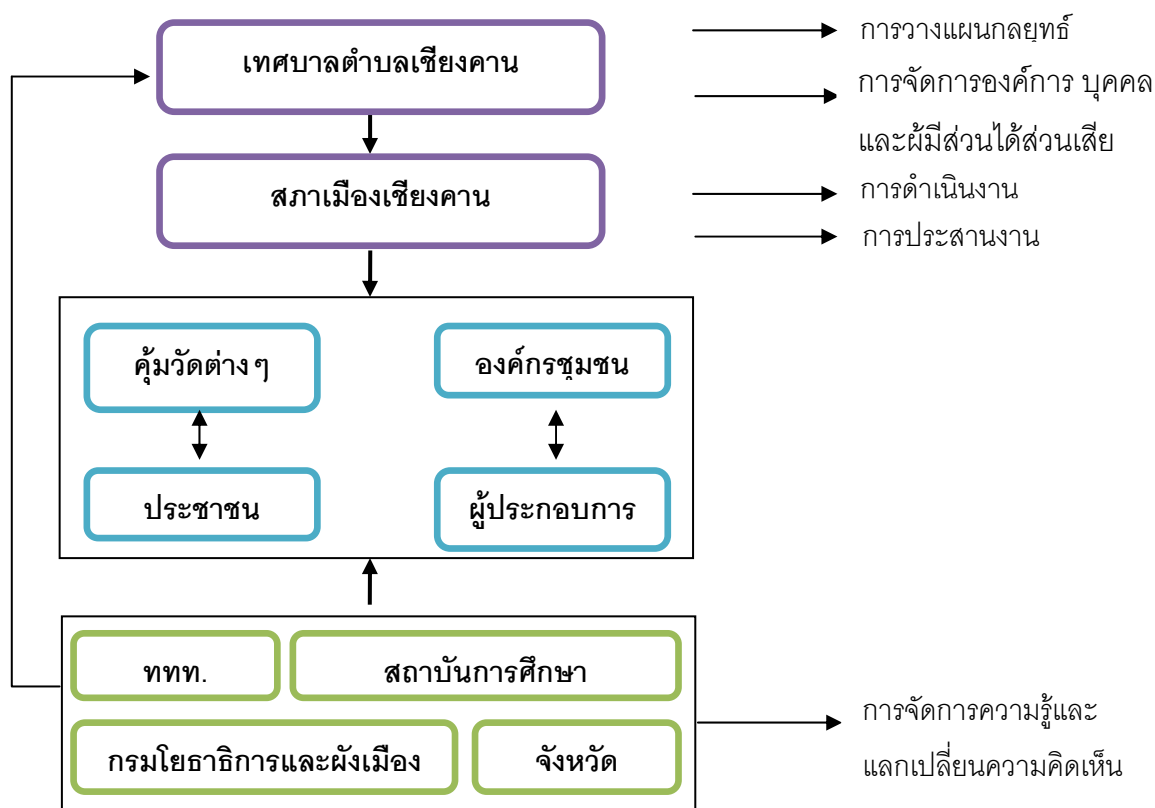
การจัดการการท่องเที่ยวในเมืองเชียงคานมีกลุ่มหลักในการดำเนินงาน ได้แก่ คุ้มวัดต่างๆ มีการดำเนินงานโดยภาคประชาชน และองค์กรชุมชนมีการดำเนินงานโดยผู้ประกอบการ ซึ่งมีการดำเนินการตามแผนการจัดการการท่องเที่ยว และบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทางเทศบาลมีการเน้นย้ำเรื่องของการให้บริการด้านคุณภาพและความสะอาดของที่พัก สินค้า ความมีอัธยาศัยที่ดี มิมิตรไมตรีแก่คนในชุมชนด้วยกันและนักท่องเที่ยว การปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ รวมถึงประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆ เช่น งานเทศกาล ประเพณีที่สำคัญ การศึกษาดูงานของสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน การให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่นักเรียนนักศึกษาที่เข้ามาหาความรู้ในพื้นที่ เป็นต้น

4) การประสานงาน

เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ ซึ่งต้องใช้เทคนิคต่างๆ ในการสื่อสารการกำหนดระเบียบแบบแผนในการทำงาน การประสานงานของเมืองเชียงคานจะมีการประสานงานกันในกลุ่มเฉพาะของคุ้มวัด และกลุ่มผู้ประกอบการ ทำให้การประสานงานไม่มีประสิทธิภาพ ต่างคนต่างทำ และเกิดการซ้อนทับกันของหน้าที่ นอกจากนี้ยังขาดบุคคลกลางในการทำหน้าที่ประสานงานกันทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ เช่น ผู้ประกอบการนำโคมลอยมาขายทำให้กลุ่มชาวบ้านไม่พอใจเนื่องจาก การปล่อยโคมลอยไม่ใช่วัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน และอาจทำให้เกิดอัคคีภัยได้ จึงรวมตัวกันเพื่อทำป้ายต่อต้านโคมลอยหน้าบ้าน ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความไม่พอใจ จนกระทั่งขัดแย้งกับชาวบ้านในที่สุด ในกรณีดังกล่าวถ้าผู้ประกอบการ และชาวบ้านมีการประสานงานกัน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ปัญหาดังกล่าวก็จะไม่เกิดขึ้น

5) การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการแบ่งปัน การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้ซึ่งนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด ซึ่งจะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้นำข้อมูลต่างๆ มาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีหน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย โรงเรียนเชียงคาน และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการต่างๆ เช่น การฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม การอบรมผู้ประกอบการ การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม เป็นต้น ให้แก่เทศบาล คุ้มวัดต่างๆ ประชาชน ผู้ประกอบการ ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ภาพที่ 6.1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานนั้น เทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคาน เป็นผู้วางแผนเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเป็นการจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้สัมพันธ์กับองค์กร บุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินงาน และการประสานงานขององค์กร บุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังขาดการจัดการที่เหมาะสมทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และไม่สามารถใช้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงคานได้อย่างเต็มที่ โดยขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน คือ ขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ และขั้นตอนการจัดการองค์การ บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นในการศึกษารายละเอียดของขั้นตอนดังกล่าว เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน เพื่อให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และเกิดความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานข้างต้น สามารถแบ่งประเภทการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการตลาดการท่องเที่ยว สรุปได้ดังตาราง 6.1

ตารางที่ 6.1 การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน

เรื่อง	การจัดการ
1. การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว/สภาพแวดล้อม	
1.1 การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลเมืองเชียงคาน และกรมโยธาธิการ และผังเมืองได้มีบทบาทในการจัดทำเทศบัญญัติเทศบาลตำบลเชียงคานเรื่อง กำหนดประเภท ลักษณะ แบบ รูปทรง ระยะเวลาหรือระดับของอาคาร และบริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พ.ศ. 2553 เพื่อเป็นการอนุรักษ์บ้านไม้เก่า - มีความร่วมมือระหว่าง วัดศรีคุณเมือง วัดท่าคก และสถาบันการศึกษา ในการรวมกลุ่มชาวบ้าน และนักเรียน เพื่อสืบสานการจัดกิจกรรมด้านประเพณี วัฒนธรรม เช่น ประเพณีแห่ข้าวพันก้อน การแห่ต้นดอกไม้ การลอยผาสดลอยเคราะห์ เป็นต้น โดยร่วมกันสืบค้นความเป็นมา วิธีการปฏิบัติ และจัดงานประเพณี เพื่อเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป - มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการผลิตเป็นสินค้าเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว เช่น การทำผ้าห่มนวม การทำข้าวหลาม การทำมะพร้าวแก้ว เป็นต้น รวมทั้งยังมีการแสดงดนตรีพื้นบ้านโดยการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุ ทำการฝึกซ้อม และเล่นดนตรีพื้นบ้านแสดงให้นักท่องเที่ยวชม และเป็นกลุ่มที่สอนการเล่นดนตรีแก่เด็ก และเยาวชนในพื้นที่โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอีกด้วย - ผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มกันเพื่อรณรงค์ในการรักษาวิถีชีวิตของชาวบ้านให้คงอยู่ เช่น การตัดบาตรข้าวเหนียว การไม่ตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์บริเวณถนนคนเดิน การไม่ปล่อยโคลนลอย เป็นต้น โดยอธิบายถึงวิธีการที่ถูกต้องให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

ตารางที่ 6.1 การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน (ต่อ)

เรื่อง	การจัดการ
<p>1.2 การจัดการด้านสภาพแวดล้อม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดการพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณหน้าวัดท่าคก โดยมี การตั้งเวทีการแสดงศิลปวัฒนธรรมจากนักเรียน และการเปิดร้านขายสินค้าของชาวบ้าน และผู้ประกอบการ ในวันสำคัญๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานลอยกระทง เป็นต้น - ทางเทศบาลมีการจัดระเบียบทางเดินบริเวณริมแม่น้ำโขง ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร โดยมีการปูอิฐตัวหนอนเป็นทางเดินเท้า และทางจักรยาน และมีการควบคุมไม่ให้มีการตั้งร้านค้า หรือร้านอาหารล้นออกมาบริเวณทางเดินเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินชมบรรยากาศความสวยงามของแม่น้ำโขงได้คลอเคล้าเส้นทาง - การจัดการเรื่องขยะและของเสีย ทางเทศบาลกำหนดให้มีการเก็บขยะโดยรถเก็บขนขยะวันละ 1 รอบ เวลา 04:00 น. ของทุกวัน และมีการตั้งถังขยะบริเวณซอย และทางแยกต่างๆ ของถนนชายโขง และเริ่มมีการตั้งถังขยะที่หล่อเป็นรูปขอนไม้เพื่อให้กลมกลืนกับบ้านไม้เก่า แต่ยังไม่เพียงพอ ทำให้มีขยะล้นออกมานอกถังในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก
<p>2. การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว</p>	
<p>2.1 การจัดการร้านค้า ของที่ระลึก อาหารและเครื่องดื่ม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า และผู้ประกอบการ การตั้งร้านค้าแผงลอยล้นที่มาบริเวณถนน และเกิดความไม่เป็นระเบียบ สินค้าที่ขายมีหลากหลาย แต่ขายสินค้าที่คล้ายคลึงกัน ในหลายๆ ร้าน ทำให้มีคู่แข่ง และมีการแย่งลูกค้ากัน ภายในร้านค้ามีการตกแต่งทาสี ด้วยสีฉูดฉาด หลากหลายสี
<p>2.1 การจัดการที่พัก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดการควบคุมมาตรฐานที่พัก ผู้ประกอบการจะมีการกันห้อง และต่อเติมบ้านโดยที่ไม่ได้ขออนุญาต จากเทศบาล ทำให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัย และที่พักจำนวนมากที่ชาวบ้านทำเป็นโฮมสเตย์ แต่ยังไม่มีความมาตรฐานด้านการให้บริการ และความสะอาด ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกพักที่อื่น ชาวบ้านที่ลงทุนไปเกิดความขาดทุนไม่สามารถหานักท่องเที่ยวมาพักได้

ตารางที่ 6.1 การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน (ต่อ)

เรื่อง	การจัดการ
2.3 การจัดการด้านการบริการข้อมูล	<p>- มีการจัดการด้านการบริการข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองเชียงคาน และแหล่งท่องเที่ยวโดยเกษตรเข้าสู่ต่างๆ วัดศรีคุณเมือง และวัดท่าคก จะมีการจัดนิทรรศการ แผ่นพับ ใบปลิว แนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวเชียงคานแก่นักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลยังไม่มีการทำเป็นมาตรฐาน ทำให้ข้อมูลบางประเด็นมีความคลาดเคลื่อน</p>
2.4 การให้บริการเรื่องที่พัก/ จราจร	<p>- มีการจัดการเรื่องที่พักโดยเทศบาลตำบลเชียงคานติดต่อประสานงานกับวัด และโรงเรียนในเขตเมืองเชียงคานให้เปิดพื้นที่ว่างรอบวัด และโรงเรียนเป็นที่จอดรถชั่วคราวให้นักท่องเที่ยวจอดฟรี ซึ่งไม่มีการตีเส้นช่องจอดรถ ทำให้มีการจอดรถที่ไม่เป็นระเบียบ และไม่มีเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวังรถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความกังวลในการจอดรถทิ้งไว้ในระยะเวลาาน นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านที่มีพื้นที่ว่างเปิดเป็นที่จอดรถแก่นักท่องเที่ยวโดยคิดอัตราค่าที่จอดรถ คันละ 30-50 บาท ต่อคืนอีกด้วย</p> <p>- การจัดการจราจรของเมืองเชียงคานจะมีถนนเส้นหลัก 2 สาย ได้แก่ ถนนศรีเชียงคาน และถนนชายโขง ซึ่งการจราจรบริเวณถนนศรีเชียงคานจะเป็นการเดินทางสวนทางกัน และมีไฟสัญญาณจราจรบริเวณสี่แยก ซึ่งในช่วงเทศกาลจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และการจราจรบริเวณถนนชายโขงจะมีการเดินทางเดียว และในช่วงเย็นเทศบาลตำบลเชียงคานจะมีการปิดถนนเพื่อเปิดเป็นถนนคนเดิน แต่อย่างไรก็ตามยังมีรถยนต์บางส่วนที่ขับรถเข้ามาบริเวณถนนคนเดิน โดยเข้ามาจากซอยต่างๆ ทำให้เกิดการจราจรติดขัด และนักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการเดินเที่ยว</p>

ตารางที่ 6.1 การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน (ต่อ)

เรื่อง	การจัดการ
2.5 การจัดการการนำเที่ยว	- มีผู้ประกอบการบริการนักท่องเที่ยวโดยการนำเที่ยวภายในเมืองเชียงคาน และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ชมทะเลหมอกภูทอก นั่งเรือชมพระอาทิตย์ตกดิน นำเที่ยวแก่งคุดคู้ เป็นต้น โดยการนำเที่ยวจะเป็นการนำเที่ยวในระยะเวลาสั้นๆ ช่วงเช้า และช่วงเย็น ซึ่งยังไม่มี การควบคุมราคาค่าบริการ ทำให้มีราคาสูง จึงไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมที่จักรยานเที่ยวชมเมืองมากกว่าใช้บริการนำเที่ยว
3. การประชาสัมพันธ์/ การตลาด	- การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์จะเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและผู้สนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น เทศบาลตำบลเชียงคาน ททท.จังหวัดเลย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย เพื่อส่งเสริมข่าวสารและเผยแพร่กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน และได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก การเดินทาง อาหาร ของที่ระลึก และการบริการอื่น ๆ ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบเว็บไซต์ ได้แก่ http://www.chiangkhan.com/

ที่มา : จากการสังเกต และจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการจำแนกข้อมูลและการจัดหมวดหมู่ข้อมูลในการวิเคราะห์, 2553

โดยสรุปการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานได้ 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการในบางเรื่องยังคงเป็นการจัดการที่ยังขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ และเป็นการจัดการเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และในบางเรื่องยังขาดการจัดการที่เหมาะสมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า ทำให้เกิดปัญหาการตั้งร้านค้าแผงลอยล้าที่มาบริเวณถนน การไม่ควบคุมมาตรฐานที่พัก ทำให้เกิดปัญหาการขาดทุน และการกระจายรายได้สู่ชาวบ้าน การจัดการเรื่องขยะและของเสียที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นถึงส่งกลิ่นเน่าเหม็น เป็นต้น

6.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน

ความหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรสถาบัน หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการท่องเที่ยว หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบาย และโครงการในการจัดการการท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความต้องการ ความสนใจ และผลกระทบ เกิดขึ้นจากนโยบาย และกระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น โดยจากการศึกษา และการสัมภาษณ์สามารถจำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

6.2.1 ภาครัฐบาล

มีบทบาทหน้าที่หลักในการรับผิดชอบดูแลพื้นที่ตามภารกิจที่แตกต่างกันไปตามโครงสร้างของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเชียงคานมีดังนี้

1. เทศบาลตำบลเชียงคาน

เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบ ปกครอง ดูแล บริหาร พัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว และสนับสนุนงบประมาณ นอกจากนี้ยังมีนโยบายในด้านการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน โดยได้กำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเชียงคาน 3 ปี พ.ศ. 2554-2556 (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2553) ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากร ซึ่งเทศบาลตำบลเชียงคานได้กำหนดแนวทางในการพัฒนา คือ การยกระดับให้เมืองเชียงคานเป็นเมืองท่องเที่ยวส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรต่างๆ ในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ตลอดจนฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพพอที่สามารถจะรองรับการท่องเที่ยวได้ โดยจัดระเบียบชุมชน ปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตเทศบาล โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาถนนชายโขง ถนนตามแนวเขื่อนริมฝั่งแม่น้ำโขงเป็นถนนวัฒนธรรม จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาหารพื้นบ้าน ตลอดจนจัดสร้างสัญลักษณ์สุดเขตประเทศไทย ซึ่งมีโครงการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ของดีเมืองเชียงคาน งบประมาณ 9,000,000 บาท
- 2) โครงการรวบรวมของดีเมืองเชียงคาน งบประมาณ 1,500,000 บาท
- 3) โครงการฟื้นฟูบูรณะชุมชนบ้านไม้ งบประมาณ 300,000 บาท
- 4) โครงการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น งบประมาณ 300,000 บาท
- 5) โครงการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว งบประมาณ 90,000 บาท

6) โครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน งบประมาณ 150,000 บาท

7) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมแม่น้ำโขง งบประมาณ 9,000,000 บาท

8) โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น งบประมาณ 300,000 บาท

9) โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตเมืองเชียงคาน งบประมาณ 60,000 บาท

10) โครงการเสริมทักษะและอาชีพในชุมชนเมืองเชียงคาน งบประมาณ 600,000 บาท

ซึ่งแผนการพัฒนาดังกล่าว นอกจากจะเป็นโครงการที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในเชิงกายภาพ ยังมีการเพิ่มเติมในส่วนของยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนและสังคมไว้ในแผนพัฒนาอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของการเสริมทักษะและอาชีพ การส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การฟื้นฟูวิถีชีวิตเมืองเชียงคาน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งนับเป็นประเด็นสำคัญ เมื่อยุทธศาสตร์พื้นฐานของการพัฒนาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงไม่เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติ แต่สามารถพัฒนาให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกเสียจากว่าเทศบาลหรือชุมชนไม่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างจริงจัง

2. สำนักงานจังหวัดเลย

ยุทธศาสตร์กลุ่มท่องเที่ยวเลียบบึงแม่น้ำโขง การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2552-2555 (จังหวัดเลย หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี) (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1, 2554) มีแนวคิดกลุ่มคลัสเตอร์ด้านการท่องเที่ยว คือ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับแม่น้ำโขงเพื่อรองรับการขยายตัวบริเวณพรมแดน เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของประเทศไทย – ลาว จังหวัดเลยจึงกำหนดเป้าหมายจากแผนยุทธศาสตร์ครั้งนี้ให้จังหวัดมีการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงาน สร้างรายได้สู่ชุมชน โดยมี

กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางเชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการบริการ พัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามตลอดจนพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้สามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวก ปลอดภัย และรวดเร็ว ผนวกรวมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย การพัฒนาและจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ตลอดจนจัดให้มีสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกและสินค้า

พื้นเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรต่างๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีงบประมาณสนับสนุน ในส่วนของเมืองเชียงคาน มี 2 โครงการได้แก่

- 1) โครงการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ของดีเมืองเชียงคาน งบประมาณ 3,000,000 บาท
- 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนชายโขงและริมเขื่อนป้องกันตลิ่ง งบประมาณ 2,000,000 บาท

ซึ่งเป็นโครงการที่นำเสนอโดยชุมชนแทบทั้งสิ้น ส่วนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดเลยได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดเลย, 2554) ที่ต้องการให้จังหวัดเป็นเมืองน่าอยู่ เมืองแห่งการท่องเที่ยวและการลงทุน ภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน มียุทธศาสตร์หลัก คือ การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ให้ซึ่งมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) ด้านการพัฒนาบริการ ได้แก่
 - โครงการพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเลยอย่างยั่งยืน งบประมาณ 1,500,000 บาท
 - โครงการอบรมผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเลย งบประมาณ 500,000 บาท
 - โครงการอบรมมาตรฐานโฮมสเตย์จังหวัดเลย งบประมาณ 500,000 บาท
 - โครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดเลย งบประมาณ 1,400,000 บาท
- 2) ด้านการพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์
 - โครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว งบประมาณ 500,000 บาท
 - โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดเลย งบประมาณ 1,000,000 บาท

3. กรมโยธาธิการ และผังเมือง

กรมโยธาธิการ และผังเมือง ได้มีการจัดทำโครงการพัฒนาเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีการจัดทำนโยบายการอนุรักษ์ พื้นฟู หรือพัฒนาพื้นที่เพื่อนำไปสู่การดำรงรักษาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ รวมทั้งวิถีชีวิตชุมชน เสนอแนะรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของพื้นที่ และทิศทางในการพัฒนาพื้นที่เมืองเชียงคานให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นเมืองที่น่าอยู่ และน่าเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดทำเทศบัญญัติเทศบาลตำบลเชียงคาน เรื่อง กำหนดประเภท ลักษณะแบบ รูปทรง ระยะเวลาหรือระดับของอาคาร และบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พ.ศ. 2553 ซึ่งครอบคลุมประเด็นเนื้อหาที่สามารถบังคับปฏิบัติในเรื่องการอนุรักษ์บ้านไม้เก่าและโบราณสถานให้คงอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1) กำหนดให้พื้นที่บางส่วนในท้องที่เทศบาลตำบลเชียงคาน เป็นบริเวณห้ามก่อสร้างอาคารบางชนิดและประเภทภายในบริเวณถนนชายโขง ห้ามมิให้บุคคลใดก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน ๒ ชั้นหรือ ๑๐ เมตร มีอาคารที่มีพื้นที่อาคารรวมกันเกิน ๒๐๐ ตารางเมตร ห้ามตั้งร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีที่นั่งสำหรับลูกค้า และโรงมหรสพ

2) กำหนดลักษณะอาคารที่ก่อสร้างหรือดัดแปลงภายในบริเวณบริเวณถนนชายโขงให้ เป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

- สีหลังคา กำหนดให้เป็นโทนสีน้ำตาล เทา ขาว หรือสีของวัสดุธรรมชาติ หากใช้สีอื่นนอกเหนือจากที่กำหนด อนุญาตให้ใช้ได้ไม่เกิน ร้อยละ ๒๐

- สีภายนอกอาคาร กำหนดให้เป็นโทนสีธรรมชาติตามวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น สีอิฐ สีน้ำตาล สีครีม สีไข่ไก่ สีขาว หรือสีของวัสดุธรรมชาติอื่นๆ หากใช้สีอื่นนอกเหนือจากที่กำหนด อนุญาตให้ใช้ได้ไม่เกิน ร้อยละ ๒๐

- วัสดุประกอบอาคาร กำหนดให้วัสดุก่อสร้างสำหรับงานภายนอกอาคารเป็นไม้ หรือวัสดุทดแทนไม้ หรือวัสดุทนไฟที่มีพื้นผิวคล้ายไม้ กรณีก่อสร้างด้วยวัสดุถาวร ต้องมีวัสดุที่ใช้ตกแต่งปิดผิวผนังภายนอกอาคารเป็นไม้ หรือวัสดุที่มีลักษณะคล้ายไม้ ห้ามมิให้ใช้วัสดุที่มีพื้นผิวมันวาวหรือสะท้อนแสง

- ลักษณะ แบบ รูปทรง ของอาคาร ให้มีลักษณะเป็นแบบหนึ่งแบบใดตามหนังสือแนะนำของเทศบาลตำบลเชียงคาน

- องค์ประกอบและส่วนประดับทางสถาปัตยกรรม กำหนดให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับอาคารไม้เก่าที่เป็นเอกลักษณ์อาคารพื้นถิ่นดั้งเดิม และคงเหลืออยู่ในบริเวณนี้

- อาคารที่มีระเบียงหรือส่วนของระเบียง วัสดุที่ใช้ทำราวกันตกต้องเป็นไม้ หรือวัสดุทดแทนไม้หรือวัสดุทนไฟที่มีพื้นผิวคล้ายไม้

4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการดำเนินโครงการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามกรอบแนวคิด 7 Greens “ท่องเที่ยวสดใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เมืองเชียงคาน จังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เมืองเชียงคานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รักษาสีเขียวและวัฒนธรรม โดยได้กำหนดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในพื้นที่ชุมชนเชียงคาน เรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เมืองเชียงคานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รักษา

สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ในแต่ละเทศกาลของเมืองเชียงคานอีกด้วย

5. สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในการให้ความรู้ในจัดการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน ได้แก่ โรงเรียนวิจิตรเชียงคาน และสถาบันราชภัฏจังหวัดเลย โดยมีการศึกษาประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงคาน ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ และที่เริ่มเลือนหายไปเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้คงอยู่ มีการให้ความรู้ผู้ประกอบการและประชาชนในการประกอบธุรกิจ การต้อนรับลูกค้า เป็นต้น นอกจากนี้ในโรงเรียนของเมืองเชียงคานยังมีเปิดสอนวิชาท้องถิ่นศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง และกระตุ้นเด็กนักเรียนมีความรักและหวงแหนในเมืองเชียงคาน

6.2.2 ภาคเอกชน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคเอกชน จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนเชียงคานดั้งเดิม ที่เข้ามาประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก และร้านอาหาร ผู้ประกอบการอีกกลุ่มหนึ่ง คือผู้ประกอบการนอกพื้นที่ จะเป็นผู้ประกอบการที่เข้ามาเช่าบ้านไม้เก่าถนนชายโขงเพื่อประกอบธุรกิจ หรือซื้อที่ดินอย่างถาวร โดยผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของเมืองเชียงคานให้คงอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน กลุ่มใส่บาตรข้าวเหนียว เป็นต้น

6.2.3 ภาคประชาชน

1. ประชาชนที่อาศัยและทำมาหากินในเมืองเชียงคาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเจ้าของพื้นที่ เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวทั้ง เช่น ลูกจ้างในเกสเฮ้าส์ พนักงานทำความสะอาด ชาวสวน ชาวประมงที่มีอาชีพประจำ และสามารถนำผลผลิตมาขายแก่นักท่องเที่ยวได้ ร้านอาหารของชำ ร้านอาหารอาหาร ที่รองรับคนในชุมชน อาชีพรับจ้าง แม่ค้าในตลาด เป็นต้น

2. คຸ້ມວັດສີຄຸນເມືອງ

คຸ້ມວັດສີຄຸນເມືອງ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของเมืองเชียงคาน และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน โดยคຸ້ມວັດສີຄຸນເມືອງได้จัดทำโครงการ และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัดศรีคຸນເມືອງ โดยความร่วมมือของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย สภาวัฒนธรรมจังหวัด

สภาวัฒนธรรมอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ชุมชน ร่วมกันดำเนินโครงการนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเชียงคาน เกิดเครือข่ายสายใยชุมชน มีส่วนร่วมในการผลักดันวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมการบริหารจัดการด้านองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรม เพิ่มคุณค่าทางสังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (พระครูสิริปัญญาวิสุทธิ, 2553) โดยมีองค์ประกอบสำคัญของโครงการ ได้แก่

- กลุ่มคลังสมอง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสาน การตัดกระดาษ การชูดเรือ ต่อเรือ การบายศรีสู่ขวัญ พิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพด้านศิลปะ และวัฒนธรรม เช่น กลุ่มนวดแผนโบราณ กลุ่มร้านค้า ร้านอาหารพื้นเมือง กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มผลิตอาหารแปรรูป กลุ่มเรือยนต์นำเที่ยว เป็นต้น
- กลุ่มส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น บุญประจำปีต่างๆ ประเพณีวันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา บุญแห่ข้าวพันก้อน ไหลเรือไฟ การแห่ปราสาทผึ้ง การจัดอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เป็นต้น
- กลุ่มส่งเสริมการจัดทำลานวัฒนธรรม และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การทำผ้าห่ม นวมด้วยผ้าฝ้าย การร่ำวงพื้นบ้าน การเล่นลูกสะบ้า เป็นต้น

6.2.4 องค์การชุมชน

1. สภาเมืองเชียงคาน

สภาเมืองเชียงคานจัดตั้งขึ้นจากผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และหน่วยงานราชการอื่นๆ ซึ่งเห็นว่า การจะพัฒนาเมืองเชียงคานให้เกิดความยั่งยืนนั้น ต้องดำเนินการจัดการเมืองเชียงคาน ให้เป็นไปตามรูปแบบเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิต และจากมติของภาคประชาชน เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2554 ณ ศาลาวัดท่าคก อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีความเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ว่า ในการพัฒนาเมืองเชียงคานนั้น ภาคประชาชนกับภาครัฐ ต้องให้ความร่วมมือและประสานประโยชน์กันอย่างจริงจัง จึงเห็นควรแต่งตั้งกรรมการสภาเมืองเชียงคานขึ้น ซึ่งมีบทบาทในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงคานให้ยั่งยืน โดย

ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน (สุเทพ ทิพรส, 2553) ซึ่งมีคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการจัดการ และแก้ปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้

- คณะอนุกรรมการที่พัก โรงแรม โฮมสเตย์
- คณะอนุกรรมการร้านอาหาร และของที่ระลึก
- คณะอนุกรรมการการคมนาคม

- คณะอนุกรรมการสิ่งอำนวยความสะดวก
- คณะอนุกรรมการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- คณะอนุกรรมการองค์กรอิสระ
- คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์

2. ชมรมถนนอมไว้ ณ เชียงคาน

ชมรม ถนนอมไว้ ณ เชียงคานก่อตั้งจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านของที่ระลึก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ที่พักต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความสามัคคีในชุมชน รักษาประเพณี วัฒนธรรม วิถีท้องถิ่นของเมืองเชียงคานเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีบทบาทที่สำคัญในด้านการส่งเสริม และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ บริเวณพื้นที่ถนนคนเดิน การรับเรื่องร้องเรียนปัญหาต่างๆ ของผู้ประกอบการที่เกิดจากการท่องเที่ยว และแจ้งให้เทศบาลทราบเพื่อดำเนินการแก้ปัญหา (จักรพงษ์ ชุมทรัพย์, 2553)

จากบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนข้างต้น สามารถสรุปบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานสามารถได้เป็น 7 รูปแบบ ตามลักษณะของผลงาน และการปฏิบัติ ได้แก่

- 1) การหาแนวทางแก้ไขปัญหา
- 2) การวางแผนพัฒนาต่างๆ
- 3) การประสานงานกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 4) การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 5) การลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
- 6) การโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
- 7) การมีรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

6.3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน คือ การจัดการองค์กร บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการแสวงหาและประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนต่างๆ ในการผลักดันการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน จากตารางที่ 6.4 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน เพื่อให้เห็นลำดับความสำคัญของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวด้านต่างๆ และเห็นลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วม

6.3.1 ความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูล การสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วน โดยใช้เทคนิค AHP โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแผนภูมิลำดับชั้นจากข้อมูล เพื่อเป็นแบบจำลองในการตัดสินใจของการจัดลำดับความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน ซึ่งเป็นเป้าหมายในการวิเคราะห์ และเกณฑ์ในการตัดสินใจคือ ลักษณะของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนที่มีความแตกต่างกันไป สามารถสรุปได้ 7 รูปแบบ ได้แก่ บทบาทในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาต่างๆ การประสานงานกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และการมีรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว 4 กลุ่ม คือ 1) ภาครัฐบาล ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน สำนักงานจังหวัดเลย สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง 2) ภาคประชาชน 3) ผู้ประกอบการ ได้แก่ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และผู้ประกอบการนอกพื้นที่ 4) องค์กรชุมชน ได้แก่ สภาเมืองเชียงคาน และกลุ่มชมรมต่างๆ โดยมีรายละเอียดภาพที่ 6.2

2. ให้นำหนักความสำคัญของแต่ละบทบาทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากแต่ละบทบาทมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่เราจะต้องหาน้ำหนัก ความสำคัญ ของแต่ละบทบาทก่อนที่จะทำการ

ประเมินทางเลือก โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ดังหัวข้อ 6.2 เพื่อเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้ตารางเมตริกซ์เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่ๆ ดังภาคผนวก ง

ตารางที่ 6.2 ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเมืองเชียงคาน

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมินบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3 ** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในด้านต่างๆ	
บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยว	1) การหาแนวทางแก้ไขปัญหา	เทศบาล	1
		จังหวัด	4
		ททท.	4
		สถาบันการศึกษา	4
		กรมโยธาธิการ	1
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
		ภาคประชาชน	2
		สภาเมืองเชียงคาน	1
		ชมรมต่างๆ	3

ตารางที่ 6.2 ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเมืองเชียงใหม่ (ต่อ)

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการ ตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมิน บทบาทของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3 ** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทใน ด้านต่างๆ	
บทบาทของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในการจัดการ การท่องเที่ยว	2) การวางแผนพัฒนาต่างๆ	เทศบาล	1
		จังหวัด	2
		ททท.	2
		สถาบันการศึกษา	5
		กรมโยธาธิการ	1
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	4
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	4
		ภาคประชาชน	4
		สภาเมืองเชียงใหม่	2
		ชมรมต่างๆ	3
	3) การประสานงานกับกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	2
		จังหวัด	4
		ททท.	4
		สถาบันการศึกษา	5
		กรมโยธาธิการ	3
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
		ภาคประชาชน	3
		สภาเมืองเชียงใหม่	1
		ชมรมต่างๆ	1

ตารางที่ 6.2 ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเมืองเชียงใหม่ (ต่อ)

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการ ตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมิน บทบาทของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3 ** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทใน ด้านต่างๆ	
บทบาทของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในการจัดการ การท่องเที่ยว	4) การให้ความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	เทศบาล	2
		จังหวัด	2
		ททท.	2
		สถาบันการศึกษา	1
		กรมโยธาธิการ	1
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	4
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	4
		ภาคประชาชน	4
		สภาเมืองเชียงใหม่	3
		ชมรมต่างๆ	3
	5) การลงทุนในด้าน โครงสร้างพื้นฐานและสิ่ง อำนวยความสะดวกต่างๆ	เทศบาล	1
		จังหวัด	1
		ททท.	3
		สถาบันการศึกษา	3
		กรมโยธาธิการ	3
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
		ภาคประชาชน	2
		สภาเมืองเชียงใหม่	4
ชมรมต่างๆ	4		

ตารางที่ 6.2 ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเมืองเชียงใหม่ (ต่อ)

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการ ตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมิน บทบาทของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทใน ด้านต่างๆ	
บทบาทของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในการจัดการ การท่องเที่ยว	6) การโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยว	เทศบาล	2
		จังหวัด	1
		ททท.	1
		สถาบันการศึกษา	4
		กรมโยธาธิการ	4
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
		ภาคประชาชน	3
		สภาเมืองเชียงใหม่	3
	ชมรมต่างๆ	3	
	7) การมีรายได้และ ผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว	เทศบาล	2
		จังหวัด	2
		ททท.	3
		สถาบันการศึกษา	4
		กรมโยธาธิการ	4
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
		ภาคประชาชน	1
		สภาเมืองเชียงใหม่	2
ชมรมต่างๆ	2		

หมายเหตุ * ค่าถ่วงน้ำหนัก

** ค่าลำดับความสำคัญจากการประเมิน

ตารางที่ 6.3 บทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

บทบาทในการมีส่วนได้ส่วนเสีย (เปอร์เซ็นต์)	การหาแนว ทางแก้ไข ปัญหา	การวางแผนพัฒนา	การ ประสานงาน	การให้ความรู้	การลงทุน	การ ประชาสัมพันธ์	การมีรายได้
		31.76	31.76	9.44	2.57	16.75	5.15
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย							
- เทศบาลตำบลเชียงคาน	20.51	23.76	11.22	11.67	21.02	10.78	8.21
- สำนักงานจังหวัดเลย	2.22	13.21	3.17	13.30	20.14	26.44	8.21
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	2.22	11.55	2.63	11.67	4.54	23.04	3.87
- สถาบันการศึกษา	2.22	1.56	1.54	22.03	4.54	2.13	2.02
- กรมโยธาธิการ	20.51	23.76	5.13	22.03	4.54	2.13	2.02
- ผู้ประกอบการท้องถิ่น	9.41	2.89	11.22	2.41	9.95	10.78	19.75
- ผู้ประกอบการนอกพื้นที่	9.41	2.89	11.22	2.41	21.02	10.78	19.75
- ภาคประชาชน	8.41	2.89	6.28	2.41	9.95	4.64	19.75
- สภาเมืองเชียงคาน	18.51	11.55	23.80	6.03	2.16	4.64	8.21
- ชมรมต่างๆ	6.60	5.95	23.80	6.03	2.16	4.64	8.21

ที่มา : การวิเคราะห์แบบประเมิน ภาคผนวก ง

จากตารางที่ 6.3 พบว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานคือ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน กรมโยธาธิการและผังเมือง และสภาเมืองเชียงคาน บทบาทที่สำคัญรองลงมา คือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย และผู้ประกอบการนอกพื้นที่ สำหรับบทบาทด้านการประสานงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทสูงสุดคือ สภาเมืองเชียงคาน และชมรมต่างๆ บทบาทด้านการให้ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทสูงสุดคือ สถาบันการศึกษา และกรมโยธาธิการและผังเมือง บทบาทด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทสูงสุด คือ จังหวัดเลย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และบทบาทด้านการมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจากการหาประโยชน์ด้านการค้าและบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทสูงสุด คือ ผู้ประกอบการและภาคประชาชน กล่าวโดยสรุปความสำคัญของแต่ละบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถจัดลำดับความสำคัญได้ดังตารางที่ 6.4

ตารางที่ 6.4 ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	บทบาท (เปอร์เซ็นต์)
- เทศบาล	19.70
- จังหวัด	10.49
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	6.97
- สถาบันการศึกษา	2.83
- กรมโยธาธิการ	16.03
- ผู้ประกอบการท้องถิ่น	7.75
- ผู้ประกอบการนอกพื้นที่	9.61
- ภาคประชาชน	6.66
- สภาเมืองเชียงคาน	12.76
- ชมรมต่างๆ	7.20
รวม	100.00

ที่มา : การวิเคราะห์แบบประเมิน ภาคผนวก ง

จากตารางที่ 6.4 พบว่า ลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน กรมโยธาธิการและผังเมือง และสภาเมืองเชียงคาน ตามลำดับ

6.3.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ การท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ของเมืองเชียงคาน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานโดยใช้เทคนิค AHP (ดัง ตารางที่ 6.5)

จากการศึกษาข้อมูล การสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ผู้วิจัย และดร. พต. ญัฐพล ตันมิ่ง ได้ทำการวิเคราะห์ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมือง เชียงคาน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วน โดยใช้เทคนิค AHP โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแผนภูมิลำดับชั้นจากข้อมูล เพื่อเป็นแบบจำลองในการตัดสินใจของการจัดลำดับ ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน ซึ่งเป็น เป้าหมายในการวิเคราะห์ และเกณฑ์ในการตัดสินใจคือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ รัชฎา ศษแสงสันต์ (2543) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาของท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและ ดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงาน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน การขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งทำ ให้การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวไม่ประสบความสำเร็จได้ โดยมีเกณฑ์ในการจัดลำดับ ความของการมีส่วนร่วมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม คือ 1) ภาครัฐบาล ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียง คาน สำนักงานจังหวัดเลย สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมโยธาธิการและผัง เมือง 2) ภาคประชาชน 3) ผู้ประกอบการ ได้แก่ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และผู้ประกอบการนอก พื้นที่ 4) องค์กรชุมชน ได้แก่ สภาเมืองเชียงคาน และกลุ่มชมรมต่างๆ โดยมีรายละเอียดภาพที่ 6.3

2. ให้นำน้ำหนักความสำคัญของแต่ละผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีความสำคัญต่อขั้นตอนการมี ส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่เราจะต้องหาน้ำหนัก ความสำคัญ ของแต่ละ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผู้วิจัย และดร. พต. ญัฐพล ตันมิ่ง ทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ดังหัวข้อ 6.2 เพื่อเป็นเกณฑ์ในการ

จัดลำดับความสำคัญโดยใช้ตารางเมตริกซ์เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่ๆ ดัง
ภาคผนวก ง

ตารางที่ 6.5 ระดับชั้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการ ตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมินการ มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วม ด้านต่างๆ	
การมีส่วนร่วมของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียในการ จัดการการท่องเที่ยว	1) การมีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาของท้องถิ่น	เทศบาล	2
		จังหวัด	3
		ททท.	4
		สถาบันการศึกษา	4
		กรมโยธาธิการ	3
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
		ภาคประชาชน	1
		สภาเมืองเชียงคาน	2
		ชมรมต่างๆ	2

ตารางที่ 6.5 ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเมืองเชียงใหม่ (ต่อ)

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการ ตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมินการ มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วม ด้านต่างๆ		
การมีส่วนร่วมของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียในการ จัดการการท่องเที่ยว	2) การมีส่วนร่วมในการ วางแผนดำเนินการ	เทศบาล	1	
	จังหวัด	4		
ททท.	5	สถาบันการศึกษา	2	
กรมโยธาธิการ	1	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	3	
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	3	ภาคประชาชน	3	
สภาเมืองเชียงใหม่	2	ชมรมต่างๆ	2	
3) การมีส่วนร่วมในการ ลงทุนและดำเนินงาน	เทศบาล	2	จังหวัด	3
	ททท.	3	สถาบันการศึกษา	4
	กรมโยธาธิการ	3	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1
	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1	ภาคประชาชน	2
	สภาเมืองเชียงใหม่	3	ชมรมต่างๆ	2

ตารางที่ 6.5 ระดับชั้นความสำคัญของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเมืองเชียงใหม่ (ต่อ)

ระดับชั้นที่ 1 เป้าหมายของการ ตัดสินใจ	ระดับชั้นที่ 2* เกณฑ์ในการประเมินการ มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ระดับชั้นที่ 3** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วม ด้านต่างๆ	
การมีส่วนร่วมของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียในการ จัดการการท่องเที่ยว	4) การมีส่วนร่วมในการ ติดตามประเมินผลงาน	เทศบาล	1
		จังหวัด	4
		ททท.	4
		สถาบันการศึกษา	5
		กรมโยธาธิการ	3
		ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
		ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
		ภาคประชาชน	3
		สภาเมืองเชียงใหม่	1
		ชมรมต่างๆ	2

หมายเหตุ * ค่าถ่วงน้ำหนัก

** ค่าลำดับความสำคัญจากการประเมิน

ตารางที่ 6.6 ลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (เปอร์เซ็นต์)	ค้นหาปัญหา และสาเหตุ	วางแผน ดำเนินการ	การลงทุน และดำเนินงาน	ติดตาม ประเมินผล
	25.00	25.00	25.00	25.00
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย				
- เทศบาล	8.95	23.84	10.87	24.01
- จังหวัด	4.16	2.06	4.39	2.72
- ททท.	2.08	2.15	4.39	2.72
- สถาบันการศึกษา	2.08	11.08	2.10	1.55
- กรมโยธาธิการ	4.16	23.84	4.39	5.45
- ผู้ประกอบการท้องถิ่น	20.22	4.95	23.85	11.37
- ผู้ประกอบการนอกพื้นที่	20.22	4.95	23.85	11.37
- ภาคประชาชน	20.22	4.95	10.87	5.45
- สภาเมืองเชียงคาน	8.95	11.08	4.39	24.01
- ชมรมต่างๆ	8.95	11.08	10.87	11.37

ที่มา : การวิเคราะห์แบบประเมิน ภาคผนวก ง

จากตารางที่ 6.5 พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน 2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนดำเนินการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ เทศบาล และกรมโยธาธิการ และผังเมือง 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการลงทุนและดำเนินงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ผู้ประกอบการ เทศบาล ภาคประชาชน และชมรมต่างๆ และ 4) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามประเมินผล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ เทศบาล และสภาเมืองเชียงคาน

จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียข้างต้น พบว่า ในปัจจุบันบทบาทที่สำคัญที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน คือ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน กรมโยธาธิการและผังเมือง และสภาเมืองเชียงคาน บทบาทที่สำคัญรองลงมา คือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย และผู้ประกอบการนอกพื้นที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะพบว่า ผู้ประกอบการต่างๆ ที่มีบทบาทในการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงนั้น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมในขั้นตอนการค้นหาปัญหา และการดำเนินการเท่านั้น จะทำให้การดำเนินงานของผู้ประกอบการไม่สอดคล้องกับการวางแผนดำเนินการโดยเทศบาลและสภาเมืองเชียงคานเป็นหลัก ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

6.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มาพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในเมืองเชียงคานว่ามีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนครบถ้วน สมบูรณ์หรือไม่ โดยพิจารณาองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวใน 3 ด้าน 14 องค์ประกอบ สามารถสรุปดังนี้

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์พื้นที่ การบริการและสาธารณูปโภค กิจกรรมการท่องเที่ยว องค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

3) ด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ การติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 6.6 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมใน
เมืองเชียงคาน

ลำดับ	องค์ประกอบ	เมืองเชียงคาน
1. ด้านกายภาพ		
1	การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	มีการอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดเทศบัญญัติเทศบาลตำบลเชียงคาน เพื่อควบคุมประเภท ลักษณะ แบบ รูปทรง และ สีของอาคาร มีการฟื้นฟูวัดคูบ้านคูเมืองที่สำคัญ และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2	การใช้ประโยชน์พื้นที่	มีการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีการใช้พื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงเพื่อทำเป็นทางเดินริมแม่น้ำ และพื้นที่ว่างหน้าวัดท่าคอกในการเป็นลานจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ
3	การบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว	มีการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยวเพียงพอต่อความต้องการ แต่ในช่วงวันหยุด นักชัตตฤกษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้การบริการบางอย่างไม่เพียงพอ และนักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวก
4	กิจกรรมการท่องเที่ยว	มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม
5	การบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	มีการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะเทศบาลตำบลเชียงคานซึ่งมีการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ในการดำเนินงาน ยังไม่มีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของแต่ละกลุ่ม ทำให้มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน

ตารางที่ 6.6 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมใน
เมืองเชียงคาน (ต่อ)

ลำดับ	องค์ประกอบ	เมืองเชียงคาน
6	การจัดของเสียในแหล่งท่องเที่ยว	มี การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการบริการเก็บขยะวันละ 1 ครั้ง และมีถังขยะไว้รองรับขยะจากนักท่องเที่ยว แต่ ในช่วงวันหยุดยังมีปัญหาขยะล้นถัง และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่รับผิดชอบในการเก็บขยะบริเวณริมตลิ่งที่นักท่องเที่ยวโยนทิ้งลงไปใต้น้ำ นอกจากนี้ยังไม่มียุทธศาสตร์จัดการน้ำเสีย
7	ความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว	ไม่มี มาตรการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากชาวเชียงคานมีความมั่นใจว่าจะไม่เกิดปัญหาด้านความปลอดภัย เพราะลักษณะนิสัยที่อ่อนโยนและโอบอ้อมอารีของชาวเชียงคาน
2. ด้านเศรษฐกิจ		
8	ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	มี รายได้จากการบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายของชำ ร้านขายของที่ระลึก การเช่ารถจักรยาน การขนส่งต่างๆ เป็นต้น
9	การเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์	มี การเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการแปรรูปต่างๆ เช่น การทำมะพร้าวแก้ว การทำมะขามกวน ผ้าหม่นนม เป็นต้น มีการจำหน่ายอาหารพื้นเมือง แต่ ไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับนักท่องเที่ยว
10	การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว	มี การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยผ่านสื่อของหน่วยงานต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย ทางอินเตอร์เน็ต หนังสือท่องเที่ยว เป็นต้น

ตารางที่ 6.6 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมใน
เมืองเชียงคาน (ต่อ)

ลำดับ	องค์ประกอบ	เมืองเชียงคาน
3. ด้านสังคม และวัฒนธรรม		
11	การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	มี การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่โดยความร่วมมือของเทศบาลตำบลเชียงคานสถาบันการศึกษา และคุ้มวัดต่างๆ แก่ชุมชน และผู้ประกอบการ แต่ ยังไม่มีการสร้างจิตสำนึกระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน
12	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	ชุมชนท้องถิ่น มี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในบางขั้นตอน เช่น การค้นหาปัญหา การลงทุนในการค้า และบริการ ซึ่งในด้านการวางแผน และการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการเป็นหน้าที่ของเทศบาล
13	การติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง	ไม่มี การติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่มีหน่วยงานโดยตรงที่ประเมินการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาด้านการท่องเที่ยวตามมา
14	การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี การสร้างเครือข่ายสนับสนุนการท่องเที่ยวในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

จากตารางที่ 6.6 จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน มีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ ซึ่งยังขาดองค์ประกอบบางประการทำให้เกิดข้อจำกัดในการในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของเมืองเชียงคานที่มีพร้อมอยู่แล้ว จำนวน 7 องค์ประกอบได้แก่ การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์พื้นที่ การบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว และองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคานมี แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สมบูรณ์ มี 4 องค์ประกอบได้แก่ การบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดของเสียในแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคานยังไม่มีดำเนินการ จำนวน 3 องค์ประกอบได้แก่ มาตรการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว การติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าว สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของเมืองเชียงคานเมืองเชียงคานต่อไป

6.5 วิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน

6.5.1 จุดแข็ง (Strength)

จากผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) เทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคานมีความสนใจการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการวางแผนกลยุทธ์ และการกำหนดบทบาทหน้าที่หลักในการจัดการท่องเที่ยวตามแผนที่วางไว้

2) กลุ่มวัดต่างๆ มีการประสานงานกับประชาชนในชุมชนในการช่วยกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามประเพณีต่างๆ ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี และยังมี การจัดตั้งองค์กรชุมชนซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้ประกอบต่างๆ ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

3) มีสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ หลากหลาย และมีความงดงามที่สามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น งานสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีความ

หลากหลาย เป็นการรวมงานช่างของคนหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็น รูปแบบโบสถ์ และพระประธานแบบหลวงพระบาง แบบญวน แบบไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังมีอาคารไม้แถวเก่าแก่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากจีนมีบานประตูเพี้ยมด้านหน้าเพื่อเปิดทำการค้าขาย เป็นต้น

4) มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี โดยจะมีกิจกรรมประเพณีต่างๆ อย่างต่อเนื่องเช่น วันออกพรรษา วันสงกรานต์ การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะจัดกันเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าไม่ได้มีนักท่องเที่ยวมา แต่อย่างไรก็ตามประเพณีบางอย่างที่เริ่มสูญหายไปก็ได้มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยว และอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมไว้ เช่น การแห้วพันท่อน การแห้วต้นดอกไม้ การลอยผาสดลอยเคราะห์ เป็นต้น

5) มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญา ความแตกต่างของวิถีชีวิตจากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต เช่น การตักบาตรข้าวเหนียว การแต่งกายไปวัด ลักษณะที่อยู่อาศัย เอกลักษณ์ด้านภูมิปัญญา เช่น อาหารพื้นถิ่น การทำผ้าหม่นวม การทำข้าวหลาม การทำมะพร้าวแก้ว เป็นต้น ซึ่งชาวเชียงคานมีความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลง ประยุกต์ตามกาลเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางกลุ่มในชุมชนที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่อย่างเห็นได้ชัด

6) เมืองเชียงคานมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศ และสุนทรียภาพในการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน คือ แม่น้ำโขงที่มีการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในทุกช่วงฤดูกาล และยังมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอื่นๆ เช่น ภูทอก แก่งคุดคุ้ เป็นต้น

7) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน สภาวัฒนธรรมตำบลเชียงคาน และโรงเรียนรวมทั้งภาคเอกชน ภาคประชาชน และวัดต่างๆ ของเมืองเชียงคานมีความเข้มแข็ง และความร่วมมือร่วมใจในการจัดกิจกรรมการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ความคงไว้ซึ่งวิถีชีวิต และภูมิปัญญา เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ของเมืองเชียงคาน

8) โครงสร้างพื้นฐานของเมืองเชียงคานในปัจจุบัน สามารถเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวของเมืองในปัจจุบัน โดยมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านการคมนาคม การขนส่งผู้โดยสาร การสาธารณูปโภค การประปา การไฟฟ้า การสื่อสาร

6.5.2 จุดอ่อน (Weakness)

จากผลการศึกษากำหนดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน สามารถสรุปประเด็นสำคัญของปัญหา และข้อจำกัดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ ดังนี้

- เทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคานเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนกลยุทธ์ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนเป็นเพียงผู้ดำเนินการตามแผน ซึ่งแผนดังกล่าวอาจจะไม่ใช่ปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ ทำให้การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามแผนกลยุทธ์

- การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวของคุ้มวัดต่างๆ องค์กรชุมชน และเทศบาลยังขาดการประสานงานที่ดี ทำให้การจัดการเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ มีการซ้อนทับกันของหน้าที่และความรับผิดชอบทำให้เกิดความขัดแย้งในที่สุด

- การจัดการในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการตลาดการท่องเที่ยว ยังคงเป็นการจัดการที่ยังขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ และเป็นการจัดการเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และในบางเรื่องยังขาดการจัดการที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ

- ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว คือ มีการบริการการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่น รองลงมาได้แก่ การมีความสนใจของผู้ประกอบการนอกพื้นที่ในการเปิดร้านขายสินค้า และบริการต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการแย่งนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการท้องถิ่น และมีการนำวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามา เช่น การดื่มสุรา การปล่อยโคมลอย การตกแต่งร้านค้าด้วยสีฉูดฉาด เป็นต้น

2) ด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม สามารถสรุปได้ ดังนี้

- มีการรื้อบ้านไม้เก่าเพื่อสร้างโรงแรม และเกสต์เฮาส์ขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากๆ เพื่อเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการนอกพื้นที่ที่เข้ามาซื้อบ้านเก่าของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงบ้านเรือนให้มีสีสันฉูดฉาด โดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์และสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงคาน

- การจัดการเรื่องวัด วัดขาดการดูแลรักษา เช่น วัดมหาธาตุซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ แต่ขาดบุคคลากรในการดูแลจัดการ

- การจัดการด้านประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีถ่ายทอดความเป็นมา และประเพณีที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เช่น วิธีการตักบาตรข้าวเหนียว เป็นต้น

- การจัดการพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณหน้าวัดท่าคอก และทางเดินริมแม่น้ำโขงไม่สะอาดและสวยงาม มีจำนวนร้านค้าแผงลอยมากเกินไป

- การจัดการเรื่องขยะและของเสีย มีการวางถังขยะสีสันทัดตาริมถนนชายโขง และจำนวนรอบในการเก็บขยะน้อยเกินไปทำให้มีขยะตกค้าง และไม่มีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำโขง

3) ด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถสรุปได้ ดังนี้

- การจัดการที่พัก ไม่มีการกำหนดขนาดที่พักรักษาที่พักรักษาบางแห่งสร้างใหม่ด้วยปูนมีขนาดใหญ่เกินไป

- การจัดการร้านค้า อาหารและเครื่องดื่ม มีการตั้งร้านค้าในพื้นที่ที่กำหนด ในช่วงเทศกาลลูกค้าต้องคอยนาน ร้านอาหาร และเครื่องดื่มไม่เพียงพอ และราคาร้านค้า อาหารและเครื่องดื่มไม่มีมาตรฐาน

- การจัดการของที่ระลึก ของที่ระลึกไม่โดนใจนักท่องเที่ยว และมีราคาแพง สินค้ามีไม่หลากหลายซ้ำซ้อนกันในหลายๆ ร้าน

- การจัดการด้านการบริการข้อมูล ไม่มีศูนย์บริการ ข้อมูลข่าวสารให้แก่นักท่องเที่ยว

- การให้บริการเรื่องรถจักรยาน/จักรยานระบบขนส่ง ไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ที่จอดรถหายาก และไม่เพียงพอ ระบบขนส่งบางชนิดมีราคาสูง และไม่มีราคามาตรฐานกำหนด

- การให้บริการเรื่องห้องน้ำ ไม่มีห้องน้ำสาธารณะบริเวณถนนคนเดิน นักท่องเที่ยวต้องขอใช้บริการตามบ้านเรือนและร้านค้าต่างๆ

4) ด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ ดังนี้

- การประชาสัมพันธ์ ขาดบุคคลากรที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูล การประชาสัมพันธ์มักปฏิบัติในช่วงเทศกาลเท่านั้น และมีป้ายบอกทาง และแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน

- ที่พัก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และร้านขายของที่ระลึกไม่มีการกำหนดราคามาตรฐานตามคุณภาพของสินค้า ทำให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย และไม่มีป้ายบอกราคาสินค้าที่ชัดเจน

- ไม่มีการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ เช่น การรับรองมาตรฐานทางด้านคุณภาพและความสะอาดของอาหาร โดยกระทรวงสาธารณสุข การรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การพัฒนา

ผลิตภัณฑ์หรือการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า (Brand) โดยศูนย์ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวและยกระดับการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีคุณภาพที่ดีทั้งเรื่องของสินค้า บริการ และแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

- มีการเก็บข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวเพียงปีเดียว จึงทำให้ไม่สามารถคาดการณ์แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ผลกระทบด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน สภาพแวดล้อม ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจชุมชนได้

6.5.3 โอกาส (Opportunity)

1) เมืองเชียงคานมีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางมีความปลอดภัย ไม่คดเคี้ยวและลาดชัน ถนนสายหลักคือถนนศรีเชียงคานสามารถเดินได้ 2 ทาง และสามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง มีทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหลักได้สะดวกด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล และรถขนาดใหญ่ เช่น รถโดยสารหรือรถทัศนาวจร

2) มีการส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์จากบุคคล และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เช่น การท่องเที่ยวจังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เว็บไซต์การท่องเที่ยว หนังสือท่องเที่ยว การถ่ายทอดประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มายังเมืองเชียงคาน และเกิดความประทับใจ ทำให้เมืองเชียงคานมีชื่อเสียง และเป็นที่ยู่อักมากขึ้น

3) มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ที่ให้จังหวัดเลยเป็นหนึ่งในเมืองท่องเที่ยวตามกลุ่มคลัสเตอร์จังหวัดริมแม่น้ำโขง มีนโยบายและแผนงานต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งสิ้น ให้ความสำคัญกับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การได้รับรางวัลด้านวัฒนธรรม จากองค์กรต่างๆ เช่น รางวัลอนุรักษ์บ้านเก่า รางวัลวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนดีเด่น จากกระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น

5) มีหน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษา มาอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน และมีการอบรมการบริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังช่วยฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ให้แก่เทศบาล ประชาชน และผู้ประกอบการ

6) มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน และเส้นทางเชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการบริการ พัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนอีกด้วย

6.5.4 สภาวะคุกคาม (Threat)

1) โครงการสร้างเขื่อนบริเวณแม่น้ำโขงตอนบนของประเทศจีน ส่งผลกระทบต่อระดับการไหลของแม่น้ำโขงตอนล่างในหน้าแล้งเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวงจรธรรมชาติของแม่น้ำโขง ส่งผลต่อการล่องเรือท่องเที่ยวชมทัศนียภาพของแม่น้ำโขง และทำให้จำนวนปลาในแม่น้ำโขง ราคาของปลาแม่น้ำโขงของเมืองเชียงคานที่มีราคาสูงขึ้น

2) ถนนสายเชียงคาน-ท่าลี่ ซึ่งเป็นถนนหนึ่งในสามสายที่สามารถเข้าถึงเมืองเชียงคานได้ มีสภาพชำรุด เนื่องจากรถชนทรายที่มีน้ำหนักเกินที่กฎหมายกำหนดวิ่งบนถนนสายนี้ ทำให้การเดินทางมาเชียงคานจากเส้นทางดังกล่าวยากลำบาก

3) ประชาชนในพื้นที่มีการขายบ้านไม้เก่าให้แก่นายทุนที่มาลงทุนแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่ ทำให้มีการรื้อถอนตัดแปลงบ้านไม้เก่าให้เป็นโรงแรมขนาดใหญ่ มีการสร้างอาคารพาณิชย์ มีการต่อเติมตกแต่งบ้านเก่าให้มีสีสันดูดี เพื่อที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และในการก่อสร้างมีการใช้วัสดุก่อสร้างที่เป็นปูน หรือวัสดุอื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ ทำให้เอกลักษณ์ วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของเมืองเชียงคานเริ่มเลือนหายไป

4) เมืองเชียงคานมีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล และในช่วงฤดูหนาว ทำให้เกินกว่าความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของเมือง ดังจะเห็นได้จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่นความแออัดของนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และที่พักไม่เพียงพอ การจราจรติดขัด ที่จอดรถไม่เพียงพอ ปัญหาขยะมูลฝอย เป็นต้น

6.6 สรุปการจัดการการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน

โดยสรุปการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคานพบว่า

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีศักยภาพ ได้แก่

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง และโอกาสของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน พบว่าเมืองเชียงคานมีศักยภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

1) มีนโยบาย และแผนงานต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยนโยบายให้ความสำคัญกับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคานมีความสนใจการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการวางแผนกลยุทธ์ และการกำหนดบทบาทหน้าที่หลักในการจัดการการท่องเที่ยวตามแผนที่วางไว้

2) มีการประสานงานกับประชาชนในชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี และยังมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้ประกอบต่างๆ ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทำให้ได้รับรางวัลด้านวัฒนธรรม จากองค์กรต่างๆ

3) เมืองเชียงคานมีความพร้อมในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วนทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศ และสุนทรียภาพในการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้รับการพัฒนาการบริการมีหน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษา มาอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียง และมีการส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์จากบุคคล และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนทำให้เมืองเชียงคานมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

4) เมืองเชียงคานมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวของเมือง โดยมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านการคมนาคม การขนส่งผู้โดยสาร การสาธารณูปโภค การประปา การไฟฟ้า การสื่อสาร อีกทั้งมีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางมีความปลอดภัย ไม่คดเคี้ยวและลาดชัน

2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีปัญหา ได้แก่

จากการวิเคราะห์จุดอ่อน และอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน พบว่าเมืองเชียงคานมีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนเป็นเพียงผู้ดำเนินการตามแผน เทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคานเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนกลยุทธ์ทำให้ขาดการประสานงานที่ดี และขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ และเป็นการจัดการเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นอกจากนี้บทบาทผู้ประกอบการนอกพื้นที่ในการเปิดร้านขายสินค้า และบริการต่างๆ จะทำให้เกิดการแย่งนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการท้องถิ่น และมีการนำวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามา

2) ปัญหาด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม เมืองเชียงคานมีการรื้อบ้านไม้เก่า และมีการขายบ้านไม้เก่าให้แก่นายทุนที่มาลงทุนแสวงหาผลประโยชน์เพื่อสร้างโรงแรม และเกสต์เฮาส์ขนาดใหญ่ เพื่อที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และในการก่อสร้างมีการใช้วัสดุก่อสร้างที่เป็นปูน หรือวัสดุอื่นๆ โดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์ และสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงคาน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจอื่นๆ เช่น วัดบาง

แห่งชาติการดูแลรักษา ไม่มีถ่ายถอดความเป็นมา และประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการจัดการเรื่องขยะและของเสีย

3) ปัญหาด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่มีการจัดระเบียบ และควบคุมมาตรฐานของที่พักร้านค้า อาหารและเครื่องดื่ม และของที่ระลึก ไม่มีศูนย์บริการ ข้อมูลข่าวสารให้แก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการให้บริการเรื่องที่พัก/จราจร/ระบบขนส่ง และการให้บริการห้องน้ำสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวหลัก

4) ปัญหาด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว เมืองเชียงคานขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูล มีป้ายบอกทาง และแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน ไม่มีการควบคุมราคาที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และร้านขายของที่ระลึก ขาดการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ และการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า (Brand) เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวและยกระดับการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีคุณภาพที่ดี นอกจากนี้ในด้านข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวมีเพียงปีเดียว จึงทำให้ไม่สามารถคาดการณ์แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ผลกระทบด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน สภาพแวดล้อม ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจชุมชนได้

จากศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานต่อไปได้ และจากปัญหาดังกล่าว ทำให้สามารถนำมาพิจารณา ปรับปรุง และหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เมืองเชียงคานเกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ของเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ ศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน ในปัจจุบัน วิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน และเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งเป็นข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่แล้วและได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม (literature review) และการวิจัยภาคสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ที่ได้จากการลงพื้นที่ โดยการสำรวจภาคสนามด้านกายภาพ (physical survey) การสังเกตการณ์ (observation) การสนทนา (dialog) และการสัมภาษณ์ (interview) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-random method) แบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (key-informant) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมี 4 ประเภท คือ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน ผู้ประกอบการ และองค์กรชุมชน สามารถสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

7.1 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน การทัศนศึกษา การสร้างสรรค์ และเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว ธุรกิจบริการต่างๆ และประชาชนในท้องถิ่น ตามความหมายของมูทิตา ปีนสุนทร (2542) และแมค อินทอช (Mc Intosh) (ศมา ณ ระนอง, 2542 อ้างอิงมาจาก Mc Intosh, 1995) โดยเมืองที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2542) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2546) เห็นควรว่าจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน 3 ประการ ได้แก่

1) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ได้แก่ ย่านอาคารไม้เก่า วัดศรีคุณเมือง วัดท่าคก

วัดป่าใต้ วัดป่ากลาง การตัดบาตรข้าวเหนียว เทศกาลออกพรรษา เทศกาลสงกรานต์ การทำผ้าห่มนวม การทำข้าวหลาม การทำมะพร้าวแก้ว และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ แก่งคุดคู้ ภูทอก และวัดพระพุทธรูปทองคำเงิน

2) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ และโฮมสเตย์ ค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของที่ระลึก การเดินทางของนักท่องเที่ยวมายังเมืองเชียงคานมีหลายช่องทาง ได้แก่ รถยนต์ส่วนตัว เครื่องบิน รถทัวร์ การเดินทางในเมืองเชียงคานส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางด้วยรถจักรยาน สภาพถนนโดยส่วนใหญ่พื้นผิวจราจรบนเป็นถนนลาดยางอยู่ในสภาพดี และมีการนำเที่ยวในระยะใกล้ๆ เพื่อเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ การชมทะเลหมอกที่ภูทอก แก่งคุดคู้ พระบาททองคำเงิน พระใหญ่บ้านท่าดีหมี การล่องเรือชมแม่น้ำโขง พระอาทิตย์ตก เป็นต้น

3) องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่พักรวม มีการส่งเสริมทางการตลาดหลากหลายรูปแบบ โดยความช่วยเหลือหลักของเทศบาลตำบลเชียงคาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชน โดยการนำเอาเอกลักษณ์เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตเมืองเชียงคาน มาใช้ในการส่งเสริมทางการตลาดอีกด้วย

ตามองค์ประกอบดังกล่าวพบว่า เมืองเชียงคานมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่เป็นเมืองท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน กล่าวคือ จากองค์ประกอบการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานข้างต้นพบว่าเมืองเชียงคานมีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529) ซึ่งมี 2 ส่วน ได้แก่ 1) มีสิ่งดึงดูดใจประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าที่เกิดจากความเข้าใจในความเป็นมา และเป็นไปของอาคาร สถานที่ มีคุณค่าทางศิลปะ โบราณวัตถุ และงานสถาปัตยกรรม และมีคุณค่าทางสังคม-วัฒนธรรมที่มีความต่อเนื่องของสังคม และ 2) มีความพร้อมทางการท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ซึ่งความพร้อมในการท่องเที่ยวนี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

จากองค์ประกอบการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานข้างต้นพบว่า สิ่งดึงดูดใจของเมืองเชียงคานที่มีความสำคัญ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต เช่น ย่านอาคารไม้เก่า วัดศรีคุณเมือง การตัดบาตรข้าวเหนียว เทศกาลออกพรรษา การทำผ้าห่มนวม แก่งคุดคู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม

ประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม หรือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนนั้นรับมาใหม่ และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ตามแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) และ ICOMOS (2553) ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า เมืองเชียงคานมีองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอันประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ หัตถกรรม ประติมากรรมดนตรี ภาษา วิถีชีวิต การทำอาหาร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาลต่างๆ มีองค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการให้บริการทางการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม เมืองเชียงคานยังขาดการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ ในการแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเมืองเชียงคานมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยชาวบ้าน และผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือจัดการการท่องเที่ยวบางขั้นตอนไม่เต็มรูปแบบ

7.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเมืองเชียงคาน

7.2.1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานตามทฤษฎีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของ Gulick, ศาสตราจารย์ M. Adhikary และ UNESCO ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้บุคคลทำงานร่วมกัน มีการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีการวางแผน และการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการองค์การ บุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การดำเนินงาน การประสานงาน การจัดการความรู้ ซึ่งกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานนั้น การดำเนินงานส่วนใหญ่จะขึ้นตรงกับเทศบาลตำบลเชียงคาน และสภาเมืองเชียงคาน เป็นผู้วางแผนเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเป็นการจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้สัมพันธ์กับองค์กร บุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินงาน และการประสานงานขององค์กร บุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังขาดการจัดการที่เหมาะสมทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และไม่สามารถใช้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงคานได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น

ควรต้องมีการควบคุมมาตรฐานของการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานมีระบบ และเกิดความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่

1) การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ได้แก่ เทศบาลเมืองเชียงคานได้มีการจัดทำเทศบัญญัติเทศบาลตำบลเชียงคาน มีความร่วมมือระหว่าง วัดศรีคุณเมือง วัดท่าคก และสถาบันการศึกษาในเมืองเชียงคาน จัดงานด้านประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญ มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ และมีการผลิตเป็นสินค้าเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มกันเพื่อรณรงค์ในการรักษาวิถีชีวิตของชาวบ้านให้คงอยู่

2) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด มีการจัดการพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณหน้าวัดท่าคก โดยมีการตั้งเวทีการแสดงศิลปวัฒนธรรมจากนักเรียน เทศบาลมีการจัดระเบียบทางเดินบริเวณริมแม่น้ำโขง ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร โดยมีการปูอิฐตัวหนอนเป็นทางเดินเท้า และทางจักรยาน การจัดการเรื่องขยะและของเสีย ทางเทศบาลกำหนดให้มีการเก็บขยะโดยรถเก็บขนขยะวันละ 1 รอบ เวลา 04:00 น. ของทุกวัน มีการจัดการด้านการบริการข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน และแหล่งท่องเที่ยวโดยเกสต์เฮาส์ต่างๆ วัดศรีคุณเมือง และวัดท่าคก จะมีการจัดนิทรรศการ แผ่นพับ โบปลิว แนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวเชียงคานแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดการเรื่องจราจรโดยเทศบาลตำบลเชียงคานติดต่อประสานงานกับวัด และโรงเรียนในเขตเมืองเชียงคานให้เปิดพื้นที่ว่างรอบวัด และโรงเรียนเป็นที่จอดรถชั่วคราวให้นักท่องเที่ยวจอดรถฟรี

3) การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์จะเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและผู้สนับสนุนการท่องเที่ยว ส่งเสริมข่าวสารและเผยแพร่กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน และได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ในรูปแบบเว็บไซต์ คือ <http://www.chiangkhan.com/>

แต่อย่างไรก็ตามการจัดการในบางเรื่องยังคงเป็นการจัดการที่ยังขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ และในบางเรื่องยังขาดการจัดการที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า ทำให้เกิดปัญหาการตั้งร้านค้าแผงลอยล้าที่มาบริเวณถนน การไม่ควบคุมมาตรฐานที่พัก ทำให้เกิดปัญหาการขาดทุน และการกระจายรายได้สู่ชาวบ้าน การจัดการเรื่องขยะและของเสียที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นถึงส่งกลิ่นเน่าเหม็น เป็นต้น

7.2.2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามทฤษฎีแนวทางในการวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยว ของรองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ วัฒนา (2550) คือ ต้องระบุตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทำการวิเคราะห์บทบาท ทักษะของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมี 4 ประเภท คือ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน ผู้ประกอบการ และองค์กรชุมชน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนจะมีความสำคัญในแต่ละบทบาทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งบทบาทที่สำคัญที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานคือ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน กรมโยธาธิการและผังเมือง และสภาเมืองเชียงคาน บทบาทที่สำคัญรองลงมา คือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย และผู้ประกอบการนอกพื้นที่

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานนั้น มีหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาท พบว่าทุกภาคส่วนล้วนมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน โดยสามารถสรุปบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ เป็นผู้ประเมิน/ผู้อนุมัติ เป็นผู้ให้ และเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ ดังนี้

1) ผู้ประเมิน/ผู้อนุมัติ ทำหน้าที่การวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไข การออกกฎระเบียบข้อบังคับ โครงการพัฒนาต่างๆ การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ การจัดสรรงบประมาณ และดำเนินการวางแผน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทด้านนี้ ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน สภาเมืองเชียงคาน

2) ผู้ให้ เป็นการให้ปัจจัย และทรัพยากรต่างๆ สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน เช่น การลงทุน ข้อมูล ความรู้ บริการต่างๆ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทด้านนี้ ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน การท่องเที่ยวจังหวัดเลย สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการต่างๆ องค์กรชุมชน และกรมโยธาธิการและผังเมือง

3) ผู้ที่ได้รับผล เป็นกลุ่มบุคคล หรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบ ทั้งเชิงบวกและลบ จากการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทด้านนี้ ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน ผู้ประกอบการต่างๆ องค์กรชุมชน ภาคประชาชน

จากบทบาทข้างต้นจะเห็นได้ว่าเทศบาลเชียงคานเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน และเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของเมือง

เชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ในแต่ละขั้นตอน ตามทฤษฎีขั้นตอนการมีส่วนร่วมของ รัชฎา คชแสงสันต์ (2543) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนดำเนินการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ เทศบาล และกรมโยธาธิการ และผังเมือง
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการลงทุนและดำเนินงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ผู้ประกอบการ เทศบาล ภาคประชาชน และชมรมต่างๆ
- 4) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามประเมินผลงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ เทศบาล และสภาเมืองเชียงใหม่

แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมของในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2538) ในรูปแบบที่ 2 การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง ซึ่งรูปแบบนี้ รัฐบาลและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แม้ว่าในความจริงการริเริ่มโครงการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วม ตัดสินใจเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบนี้ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูงและมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองให้มากที่สุด

7.2.3 องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม

การศึกษาองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน โดยวิเคราะห์เกณฑ์ในการประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2553) ICOMOS (2553) บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) และพจนานุกรม (2546) โดยพิจารณาองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวใน 3 ด้าน 14 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์พื้นที่ การบริการและสาธารณูปโภค กิจกรรมการท่องเที่ยว องค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ด้านกายภาพมี

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังไม่สมบูรณ์ มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดของเสียในแหล่งท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคานยังไม่มี การดำเนินการ จำนวน 1 องค์ประกอบ ได้แก่ มาตรการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ด้านเศรษฐกิจ มีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังไม่สมบูรณ์ มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์

3) ด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ การติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ด้านสังคม และวัฒนธรรมมีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังไม่สมบูรณ์ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เมืองเชียงคานยังไม่มี การดำเนินการ จำนวน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว

จากองค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมที่ไม่ครบถ้วนสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง

2) ด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดของเสียในแหล่งท่องเที่ยว มาตรการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

3) ด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์

ซึ่งองค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่ครบถ้วนดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของเมืองเชียงคานต่อไป

7.2.4 ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

ในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน พบว่ามีศักยภาพในด้านต่างๆ 4 ด้าน ได้แก่

- 1) มีนโยบาย และแผนงานต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น
- 2) มีการประสานงานกับประชาชนในชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 3) เมืองเชียงคานมีความพร้อมในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วนทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ที่มีคุณค่ารวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม
- 4) เมืองเชียงคานมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวของเมือง โดยมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และมีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จากศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน มีความสอดคล้องกับเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529) ได้แก่

1. มีคุณค่า และความประทับใจของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานตามพิจารณาแนวความคิดลักษณะของเมือง (Character of town) พบว่ามีคุณค่าในการอนุรักษ์ว่ามี 4 ประเภท คือ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปะ คุณค่าทางสังคม-วัฒนธรรม และคุณค่าทางนิเวศวิทยา

2. มีความพร้อมทางการท่องเที่ยว เมืองเชียงคานมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ครบครัน และมีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีนโยบาย และแผนงานต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยมีการประสานงานกับประชาชนในชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน ยังมีปัญหาในหลายๆ ด้าน ได้แก่

- 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการประสานงานที่ดี และขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ
- 2) ปัญหาด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม มีการรื้อ และขายบ้านไม้เก่าให้แก่นายทุน วัดบางแห่งขาดการดูแลรักษา ไม่มีถ่ายทอดความเป็นมา และประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการจัดการเรื่องขยะและของเสีย

3) ปัญหาด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่มีการจัดระเบียบ และควบคุมมาตรฐานของที่พักร้านค้า อาหารและเครื่องดื่ม และของที่ระลึก ไม่มีศูนย์บริการข้อมูล ปัญหาการให้บริการเรื่องที่จอดรถ/จราจร/ระบบขนส่ง และการให้บริการห้องน้ำสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวหลัก

4) ปัญหาด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว เมืองเชียงคานขาดบุคลากรประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูล ป้ายบอกทางและแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน ไม่มีการควบคุมราคาที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และร้านขายของที่ระลึก ขาดการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า

จากปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานทำให้สามารถนำมาพิจารณา ปรับปรุง และหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เมืองเชียงคานเกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไป

7.3 เสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของเมืองเชียงคาน

จากปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันเมืองเชียงคานมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังไม่เหมาะสม กล่าวคือ จากองค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมที่ไม่ครบถ้วน และมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม ปัญหาด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอยู่ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบกับการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมโดยการดำเนินการ ดังนี้

7.3.1 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

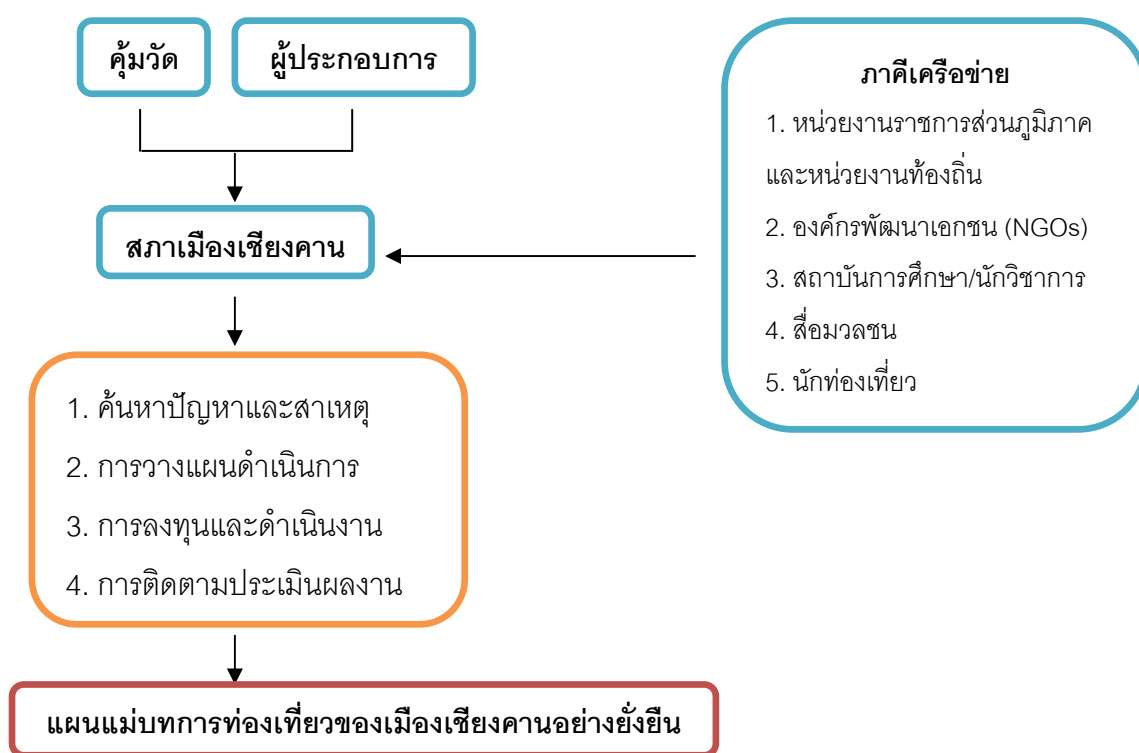
เนื่องจากปัญหาที่สำคัญด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน คือ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดการประสานงานที่ดี และขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการปัญหาต่างๆ ตามแนวคิดของ สุตารา วรพล (2540) Coltman (อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญา นูวัฒน์, 2542) และในการประชุม International Conference on Tourism and Heritage Management (2540) ที่กล่าวว่า หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประชาชนในท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น และแจ้งถึงระดับความต้องการในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่น และเอกชน

ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการ เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป แนวทางการพัฒนาโดยการใช้โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีพัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community Based Sustainable Tourism – CBST) (พจนา สนวนศรี, 2546) เพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้ในการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทิศทาง ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิต มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์สิทธิ์ของความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ, 2540)

โดยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานชุมชน และผู้ประกอบการจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน ได้แก่ ค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินการ การลงทุนและดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลงาน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันระหว่างชุมชน 9 คุ่มวัด และผู้ประกอบการ มีการจัดการสภาเมืองเชียงคานจะมีการเลือกตั้งตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบดูแลการจัดการในด้านต่างๆ ได้แก่ ที่พัก โรงแรม โฮมสเตย์, ร้านอาหาร และของที่ระลึก, การคมนาคม, สิ่งอำนวยความสะดวก, กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, องค์กรอิสระ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน โดยมีภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้แก่

1. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค และหน่วยงานท้องถิ่น ให้ความสนับสนุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่างๆ และงบประมาณ
2. องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs, Non Governmental Organizations) ให้ความสนับสนุนด้านการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านสังคมต่างๆ อันเกิดจากผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ ให้ความสนับสนุนด้านการให้ความรู้ การอบรม และการให้ความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามหลักวิชาการ
4. สื่อมวลชน ให้ความสนับสนุนด้านการเป็นกระบอกเสียงประชาสัมพันธ์แนวคิดการท่องเที่ยวของเมืองเชียงคาน
5. นักท่องเที่ยว ให้ความสนับสนุนด้านการเรียนรู้ และการอุดหนุนชุมชน

ในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาเมืองเชียงคาน และกลุ่มภาคีเครือข่ายจะมีการจัดการประชุม จัดตั้งเวทีประชาคมร่วมกันทั้งสองฝ่าย เพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้ การไปศึกษาดูงาน เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองเชียงคาน นอกจากนี้ สภาเมืองเชียงคานจะต้องมีการพัฒนาและยกระดับตนเองไปสู่การมีองค์กรพัฒนาท่องเที่ยวที่มีรายได้เป็นของตัวเอง โดยพึ่งพางบประมาณของรัฐบาลให้น้อยที่สุด หรือไม่ต้องพึ่งพาเลย เช่น การจัดตั้งสหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนสามัญ วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

ภาพที่ 7.1 โมเดลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในเมืองเชียงคาน

7.3.2 ด้านการจัดการสิ่งดึงดูดใจ และสภาพแวดล้อม

1) การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคานเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ต้องการ สมบูรณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในเมืองเชียงคาน และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการประสานงาน กับกลุ่มผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยว โดยงบประมาณมาจากเทศบาลตำบลเชียงคาน บริเวณที่เหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน คือบริเวณลานโล่งหน้าวัดท่าคก ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง (ดังภาพที่ 7.1) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวจะพบ

ก่อนที่เข้ามาสู่ถนนชายโขง โดยมีการขออนุญาตใช้พื้นที่จากเทศบาลตำบลเชียงคาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ และในด้านการออกแบบควรมีการจัดประกวดการออกแบบศูนย์บริการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และกลมกลืนกับบรรยากาศเมืองเชียงคาน ในด้านการจัดการภายในศูนย์บริการการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสภาเมืองเชียงคาน ในการ ดำเนินงาน และการดูแลรักษา ควรจัดให้มีแผ่นพับ นามบัตร และเอกสารข้อมูลต่างๆ สำหรับแจกนักท่องเที่ยว มีหนังสือและโปสเตอร์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของเมืองเชียงคาน และพื้นที่ใกล้เคียงจำหน่าย มีการให้บริการจองห้องพัก เรือนำเที่ยว เช่ารถจักรยาน และจักรยานยนต์ และมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำเที่ยวเพื่อให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และแนะนำวัดต่างๆ เพื่อเล่าประวัติความเป็นมาเพื่อความน่าสนใจมากขึ้น ควรเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวกราบไหว้พระ และมีดอกไม้ ธูป เทียน ให้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีบอร์ดนิทรรศการแนะนำเส้นทาง ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่สำคัญในพื้นที่

2) การจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม/พิพิธภัณฑ์ชุมชน

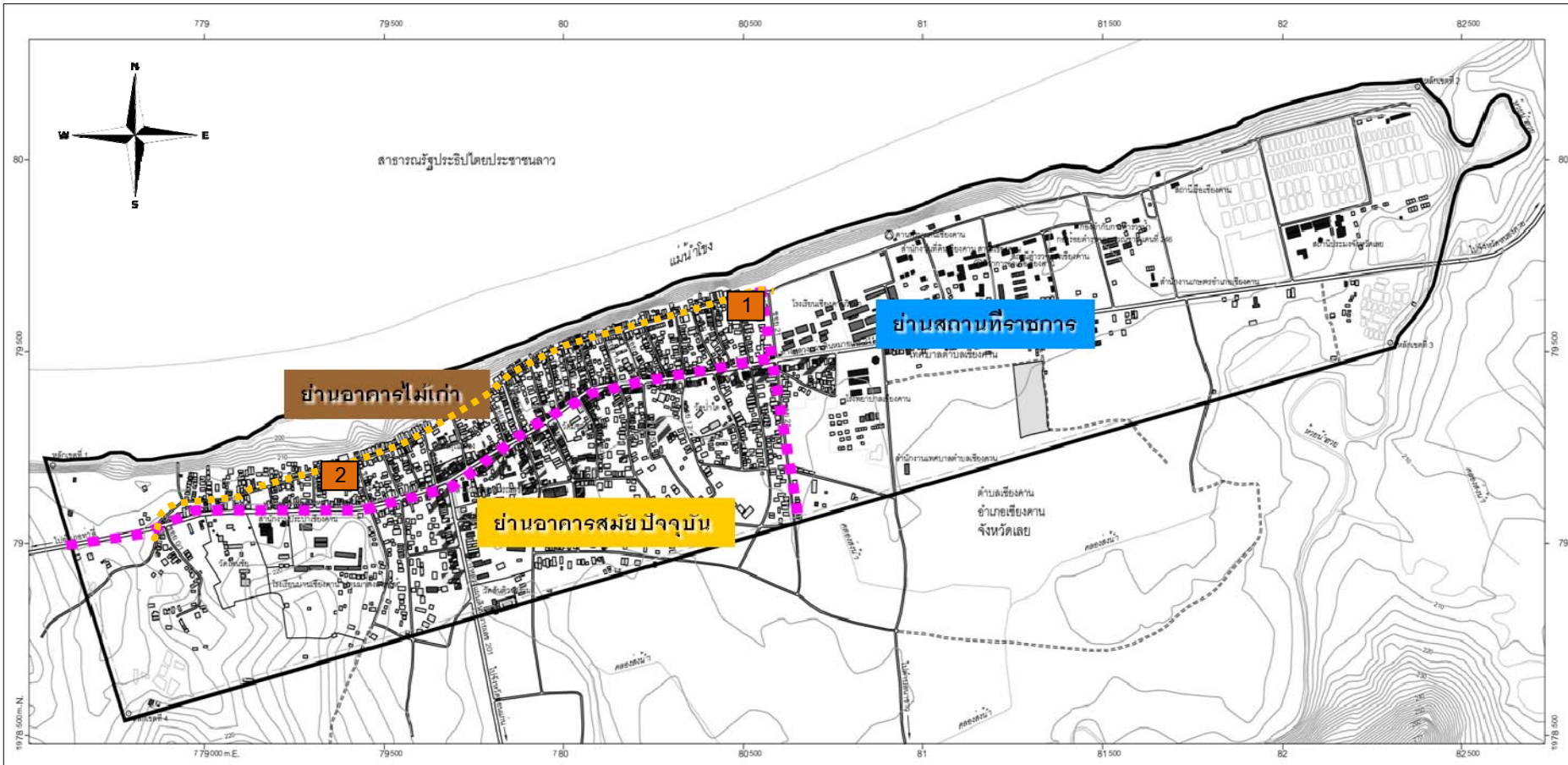
การจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม/พิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของเมืองเชียงคาน โดยเฉพาะกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีวันสำคัญทางศาสนา และงานประเพณีต่างๆ เช่น การตักบาตรข้าวเหนียว วันออกพรรษา มีการทำปราสาทผึ้ง การไหลเรือไฟ การลอยผาสาดลอยเคราะห์ ในเทศกาลสงกรานต์ มีการแห่ข้าวพันก้อน การแห่ต้นดอกไม้ เป็นต้น และที่สูญหายไปซึ่งควรได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมา นอกจากนี้ในเมืองเชียงคานยังมีวัตถุโบราณที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น พระพุทธรูป ข้าวของเครื่องใช้โบราณ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเชียงคาน ซึ่งถูกเก็บไว้โดยชาวบ้าน และวัด โดยไม่มีการรวบรวม และการจัดเก็บที่เป็นระบบ และถูกต้อง ทำให้วัตถุเหล่านั้นเริ่มเสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา ซึ่งการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม/พิพิธภัณฑ์ชุมชนงบประมาณมาจากเทศบาลตำบลเชียงคาน บริเวณที่เหมาะสมในการจัดตั้ง คือ บริเวณวัดศรีคุณเมือง (ดังภาพที่ 7.1) เนื่องจากเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองเก่าแก่ และท่านเจ้าอาวาสของวัดมีการทำอาคารเพื่อเก็บวัตถุโบราณต่างๆ อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ มีแนวทางในการจัดตั้ง ได้แก่

- เทศบาลตำบลเชียงคานเข้ามาปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ของวัดศรีคุณเมือง และขอรับบริจาครวบรวมของเก่าแก่ของเมืองเชียงคาน โดยมีการจัดเก็บ และการรักษาที่เป็นระบบ และถูกต้องโดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา และนักวิชาการที่มีความรู้

- สภาเมืองเชียงคานสนับสนุนโรงเรียน วัด และชุมชน ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นทั้งที่มีอยู่เดิมและกิจกรรมใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์และวิถี ชีวิตของชุมชน

- สภาเมืองเชียงคานจัดทำปฏิทินกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีในรอบปี และ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ

- สภาเมืองเชียงคานจัดทำโครงการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เพื่อปลูกฝัง เยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และยังทำ ให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนอีกด้วย

สัญลักษณ์ 1 ศูนย์บริการการท่องเที่ยว 2 ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถาน	■■■■■ ถนนศรีคูเมือง ■■■■■ ถนนชายโขง
--	--

แผนที่ 7.1 แสดงที่ตั้งของศูนย์บริการการท่องเที่ยวเมือง และศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม/พิพิธภัณฑสถาน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
 ที่มา : การสำรวจของผู้วิจัย, 2553

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.3.3 ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดโครงการท่องเที่ยวปลอดภัย

เมืองเชียงคานยังขาดมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัยที่ดีแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากชาวเชียงคานมีความมั่นใจในความซื่อสัตย์ สุจริต และความมีน้ำใจของชาวเชียงคาน จึงมองข้ามปัญหาเรื่องความปลอดภัยไป แต่อย่างไรก็ตามการขยายตัวทางการท่องเที่ยวที่รวดเร็วอาจจะทำให้มีกลุ่มมิจฉาชีพแฝงตัวเข้ามาสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้เมืองเชียงคานยังมีความเสี่ยงในการเกิดอัคคีภัยบริเวณบ้านไม้เก่า เนื่องจากถนนบริเวณดังกล่าวแคบ ทำให้รถดับเพลิงเข้าไม่ถึง ดังนั้น สภาเมืองเชียงคาน และเทศบาลตำบลเชียงคานควรประสานความร่วมมือ ในการกำหนดมาตรการจัดการด้านความปลอดภัยเพิ่มขึ้น ดังนี้

- ประชาชนควรร่วมกันสอดส่องดูแล และสังเกตนักท่องเที่ยว หรือชาวบ้านที่มีพฤติกรรมน่าสงสัย อาจเป็นมิจฉาชีพที่เข้ามาก่อเหตุในพื้นที่

- เทศบาลตำบลเชียงคานควรมีการจัดหาที่จอดรถที่เหมาะสม และมีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่คอยดูแลรถของนักท่องเที่ยว โดยการติดต่อใช้พื้นที่ของวัด และโรงเรียน ในการทำที่จอดรถ มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกบริการดูแลการจอดรถ และการรักษาความปลอดภัยแก่รถนักท่องเที่ยว และมีค่าใช้จ่ายในการบำรุงสถานที่ คันละ 20 บาท

- เทศบาลตำบลเชียงคานควรมีการจัดระเบียบการเดินรถใหม่ มีป้ายบอกทาง และป้ายปิดถนนที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้มีรถของนักท่องเที่ยวเข้ามาในถนนคนเดิน ซึ่งอาจเกิดปัญหาการจราจรติดขัด และนักท่องเที่ยวที่เดินอยู่ถูกรถเฉี่ยวชนได้

- สภาเมืองเชียงคาน และเทศบาลตำบลเชียงคานควรกำหนดมาตรการป้องกันอัคคีภัย เช่น การวางโถงน้ำ หรือทรายไว้หน้าบ้านเพื่อเป็นอุปกรณ์ระงับเหตุอัคคีภัย และเพื่อเตือนใจให้ชาวบ้าน และผู้ประกอบการได้เกิดความตระหนัก และระมัดระวังการเกิดอัคคีภัย นอกจากนี้ควรมีเรือดับเพลิงซึ่งสามารถเข้าถึงด้านหลังของบ้านไม้เก่าได้สะดวก และนอกจากนี้ควรประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวไม่ปล่อยคอมลอยในเมืองเชียงคาน เพราะคอมลอยอาจตกบนหลังคาบ้านเป็นสาเหตุให้เกิดอัคคีภัยได้

7.3.4 ด้านการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว

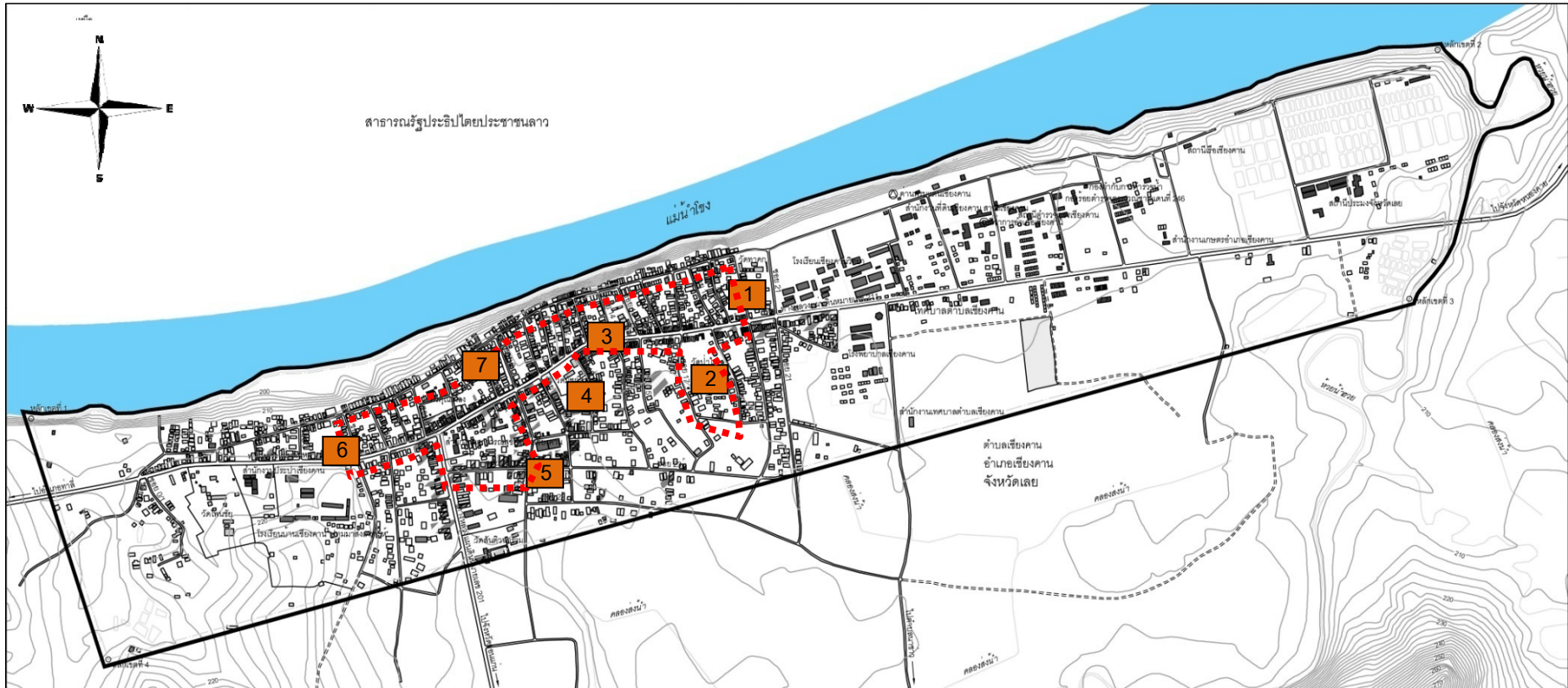
1) การจัดเส้นทางท่องเที่ยว

ปัจจุบันยังไม่มี การจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถสื่อความหมายและสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งในเมืองเชียงคานไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชม ทำให้ถูกละเลยในการบำรุงรักษา นอกจากนี้ก็ไม่มี การจัดระเบียบและระบบการสัญจรที่เหมาะสม ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าและจักรยาน การจัดเส้นทางท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งควรดำเนินการดังนี้

- เทศบาลตำบลเชียงคานจัดทำป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยว และสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าใจง่าย ติดตั้งในตำแหน่งที่เหมาะสม โดยออกแบบให้มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

- สภาเมืองเชียงคานจัดทำโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยว โดยผสมผสานการท่องเที่ยวแบบเดินเท้าและการใช้จักรยานเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเมืองเชียงคาน และพื้นที่โดยรอบ เน้นเส้นทางท่องเที่ยวแบบวงบรรจบ (Loop) (ดังภาพที่ 7.2) โดยมีรายละเอียด ได้แก่

- 1) วัดท่าคก
- 2) วัดป่าไ้
- 3) วัดมหาธาตุ
- 4) วัดมณีมาราม (วัดป่ากลาง)
- 5) ตลาดสดเทศบาล
- 6) วัดศรีคุณเมือง
- 7) บ้านไม้เก่า

สัญลักษณ์	1 วัดท่าดอก	4 วัดมชฌิมาราม (วัดป่ากลาง)	7 บ้านไม้เก่า
	2 วัดป่าไถ่	5 ตลาดสดเทศบาล เส้นทางจักรยาน
	3 วัดมหาราตุ	6 วัดศรีคุณเมือง	

แผนที่ 7.2 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวแบบวงบรรจบ (Loop) ของเมืองเชียงใหม่

<p>การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่</p> <p>ที่มา : การสำรวจของผู้วิจัย, 2553</p>	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง</p> <p>คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
--	--

3) การจัดทำโครงการการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

ในปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวในเมืองเชียงคานักท่องเที่ยวใช้เวลาเดินทางไปกับการเข้าชม และถ่ายภาพตามสถานที่ที่น่าสนใจ และมีความสำคัญในทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้ความสนใจกับการเยี่ยมชมสิ่งก่อสร้าง มรดกวัฒนธรรม และธรรมชาติ แต่ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่ง ดร. มุทริกา พฤษภาพงษ์ (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นวิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะในเรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปะหัตถกรรมและอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชน และผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ผ่านการพูดคุยสนทนา และผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำอาหาร ทำศิลปะหัตถกรรม หรือใช้ชีวิตตามอย่างผู้คนในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจในวัฒนธรรมของผู้คน และสถานที่นั้นๆ ผ่านประสบการณ์ตรง ในภาพรวมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเลื่อนไปจากเดิม คือ จากวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ไปสู่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวหันไปให้ความสนใจกับภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์และสื่อ ให้ความสนใจกับวิถีชีวิตสามัญ เพิ่มมากขึ้น เช่น ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชน ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบ และมีส่วนร่วม

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างจิตสำนึกของชุมชนร่วมกันในการรักษาสมดุลของชุมชน ที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ สร้างกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เมื่อมีการจัดการอย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จแล้ว ยังสามารถขยายผลไปในพื้นที่ข้างเคียงและพื้นที่อื่นๆ ได้ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย จนกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

7.4 ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของเมืองเชียงคานเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการควบคุม และคาดการณ์ จำนวนนักท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน สภาพแวดล้อมได้

2) ควรมีการศึกษาระดับของคุณค่า และความประทับใจของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากประเภทของแหล่งท่องเที่ยว หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ พิจารณาจากระดับคุณค่าท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นต้น หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พิจารณาจากความสวยงามของธรรมชาติ เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการพิจารณาการกำหนดแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3) ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้ง ตีงใจ ในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมากขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วม และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนต่อไป

4) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และใช้การจัดเวทีสาธารณะแทนใช้การสัมภาษณ์บุคคลเพียงบางส่วน เพื่อระดมความคิดเห็น และการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงที่สุด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านวังน้ำหมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การวางแผนโครงการ แม่ฮ่องสอน : การสำรวจศักยภาพเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เอกสารประกอบการอบรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับการส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546
- โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: Mild Graphic, 2540.
- ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ. การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาภูผายนต์ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- ณัฐพล ตันมิ่ง. ประวัติศาสตร์และต้นตระกูลเมืองเชียงคาน. เลย : เมืองเลยการพิมพ์, 2552.
- ดนุพล ไชยสินธุ์. จารึกจังหวัดเลย. เลย : โรงพิมพ์รุ่งแสง, 2533.
- ดร.ชวี เอมพันธ์. การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมสัมมนาความคิดเห็น “ขบวนการแก้ไขพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน”. ม.ป.ท., 2544.
- ดร.ชวี เอมพันธ์. ศึกษาความสามารถในการรองรับได้นั้นนันทนาการ. เอกสารประกอบการสอน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- เดชา ไต้สูงเนิน. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษา บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

- ดำรงค์ วัฒนา, ชายน่า ภาววิมล และชัยรัตน์ อุดมเดช. คู่มือการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของ
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการ
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. การบริหารการพัฒนารัฐบาล ความหมาย แนวทางและปัญหา. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. แผนชุมชน ชุมชนวัดท่าคอก. เลย : ม.ป.ท., 2554.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. แผนชุมชน ชุมชนวัดป่ากลาง. เลย : ม.ป.ท., 2554.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. แผนชุมชน ชุมชนวัดป่าใต้. เลย : ม.ป.ท., 2554.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. แผนชุมชน ชุมชนวัดมหาธาตุ. เลย : ม.ป.ท., 2554.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. แผนชุมชน ชุมชนวัดศรีคุณเมือง. เลย : ม.ป.ท., 2554.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน, แผนพัฒนาตำบลเชียงคาน 3 ปี (พ.ศ. 2554-2556), เลย : เทศบาล
ตำบลเชียงคาน, 2553.
- ทิพย์ ศิริภานุมาศ. รูปแบบการบริหารจัดการสำนักงานสาธารณสุขเขตตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหารระดับนโยบายและระดับอำนวยการ กระทรวงสาธารณสุข. ปรินญาหมหาบัณฑิต
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
- ธงชัย สันติวงศ์. การบริหารสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : ประชุมช่าง, 2545.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry). กรุงเทพฯ :
เพรส แอนด์ ดีไซน์, 2548.
- พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. มูลนิธิพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว, กาญจนบุรี : ม.ป.ท.,
2538.
- พจนา ชัชวาล. การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์.
วิทยานิพนธ์ปรินญาหมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- พจนา สอนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
และธรรมชาติ, 2546.
- เพียงเพ็ญ ศรีมูล และคณะ. การท่องเที่ยวและการเลือกสถานที่พักแรมที่พักรีสอร์ท. หลักสูตร
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ : (อัดสำเนา), 2553.

- ภักดี รัตนผล. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. โครงการลงทุนเพื่อสังคม โดยสถาบัน
 ราชภัฏเชียงใหม่. เชียงราย : สถาบันราชภัฏ, 2544.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. โครงการศึกษาแนวทางและจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ
องค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,
 2541.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว (TOURISM RESOURCE
MANAGEMENT). พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.
- มาริสา สุจิตติจิตร. คริสเตียนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาคริสเตียน
ในคริสตจักรที่สังกัดสภาคริสตจักรในประเทศไทย เขตกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539 มีงสรรพ ชาวสอาด. รูปแบบ
กลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ
ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ
พันธุ์พืช, 2550.
- มณฑาวดี พูลเกิด. การพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน. ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ, 2552.
- .ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548. คู่มือการมี
ส่วนร่วมของประชาชน. มูลนิธิปริญญาโท นักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2548.
- รัชฎา คชแสงสันต์. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวประเภท
เกาะ กรณีศึกษาเกาะลิบ๊ะ จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- รัฐทิติยา หิรัณยหาด. แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว :
กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระ
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- รัตนา บุญมัธยะ. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชาวบ้าน : ประสบการณ์การทำงานใน 10 ปี
องค์กรชาวบ้านเพื่อพัฒนาภาคอีสาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
- วรรณพร วณิชชานุกร. นิเวศน์ท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : กองวิชาการและ
ฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

- วรรณศิลป์ พีรพันธ์. การท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม : ผลกระทบและแนวทางพัฒนา. วารสารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ฉบับพิเศษครบรอบ 60 ปี พฤษภาคม, 2536.
- วิฑูรย์ ตันศิริคงค. AHP กระบวนการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : กราฟฟิค แอนด์ ปริ้นติ้ง, 2553.
- ศมา ณ ระนอง. การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส, 2543.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. คู่มือประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ : โครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร, 2553.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานฉบับสุดท้ายส่วนที่ 1 รายงานหลักการศึกษเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล. เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โครงการการพัฒนาปรับปรุงมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งตรวจประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2550.
- สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. รายงานหลักการศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547.
- สำเนียง เสียงก้อง. แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น. โรงเรียนเชียงคาน : ม.ป.ท., 2552.
- สัมฤทธิ์ สุภามาและคณะ. เอกสารวัฒนธรรมจังหวัดเลย. ม.ป.ท., 2550.
- สาร สาระทัศนานันท์. ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ. เลย : โรงพิมพ์รุ่งแสง, 2549.

- สุดาพร วรพล. การจัดการการท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรมของชาติ. จุลสารการท่องเที่ยว.
2 (เมษายน-มิถุนายน 2540) : 23-25.
- สุเทพ ทิพรส. เอกสารต้นตระกูลทิพรส. เลย : โรงพิมพ์รุ่งแสง, 2535.
- สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็น
ศูนย์กลางกรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต,
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.
- เสรี วังสีไพจิตร. การเดินทางท่องเที่ยวทางกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในการส่งเสริมและเผยแพร่
วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย : การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ
: ม.ป.ท., 2530.
- อนุสรณ์ สุวรรณสทิศ. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ ภาสช. ปี 2528
อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

ภาษาอังกฤษ

- Andrew, J. Dubrain. Essentials of Management. 3rd ed. Ohio : South-Western, 1994.
- Collier, Alan and Harraway. Sue. The New Zealand Tourism Industry. Auckland :
Longman, 1997.
- Eric Laws. Tourist Destination Management. Great Britain : Biddles, 1995. Erwin,
William. Participation Management : Concept Theory and Implementation. Atlanta,
Ga : Georgia State University, 1976.
- UNESCO. IMPACT: The Effects of Tourism on Culture and the Environment in Asia and
the Pacific : Tourism and Heritage Site Management in Luang Prabang, Lao PDR.
Bangkok : 2004.
- WHO. Tourist Carrying Capacity, Industrial and Environmental. UNEP. Jan-Mar 1984 : 7.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่ให้สัมภาษณ์
ภาครัฐบาล		
นายกมล คงปิ่น	นายกเทศมนตรี	24 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายนาวา คงปิ่น	รองนายกเทศมนตรี	26 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายทองใส โยวะ	ผู้อำนวยการกองการศึกษา	23 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นางสาวรัตติกาล สิทธิแก้ว	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	27 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายนิติธร รักประทุม	นิติกร	27 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นางอินทิรา วงศ์มาลาฉนิช	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลเชียงคาน	28 ธันวาคม พ.ศ. 2553
ภาคประชาชน		
นางทองดี อินอร	ประชาชน	25 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายเสปียง พาก้อง	ประชาชน	25 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายกรรองพรณ สุบรรณสิงห์	ประชาชน	20 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายสมบัติ สิทธิโชติ	ประชาชน	20 ธันวาคม พ.ศ. 2553
พระครูสิริปัญญาวิสุทธิ	เจ้าอาวาสวัดศรีคุณเมือง	17 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายสำเนียง เสี่ยงก้อน	ครูชำนาญการพิเศษ	28 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นางสุมัทยา ไสววรรณ	ครูชำนาญการพิเศษ	29 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นางวีรวรรณ ทิพรส	ครูชำนาญการพิเศษ	29 ธันวาคม พ.ศ. 2553
พ.ต. อนุรักษ์พล ตันมิ่ง	ครูชำนาญการพิเศษ	21 ธันวาคม พ.ศ. 2553
ภาคเอกชน		
นายสรศักดิ์ ไสววรรณ	ผู้ประกอบการที่พัก	18 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นางอินทิรา วงศ์มาลาฉนิช	ผู้ประกอบการที่พัก	28 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายวิเชียร พฤษ์วัฒนาชัย	ผู้ประกอบการที่พัก	21 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายจรงรัก ทิพรส	ผู้ประกอบการที่พัก	15 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายนำพล ด้านผ่องศรี	ผู้ประกอบการที่พัก	30 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นางสลิด ผาลี	ผู้ประกอบการค้าขาย	30 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายนพพล ยิ่งสุข	ผู้ประกอบการค้าขาย	31 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายฤทธินันท์ บุญวานิช	ผู้ประกอบการค้าขาย	22 ธันวาคม พ.ศ. 2553
องค์กรชุมชน		
นายจักรพงษ์ ชุมทรัพย์	ประธานชมรมถนนมไฉ่ ณ เชียงคาน	14 ธันวาคม พ.ศ. 2553
นายเศกสิทธิ์ สอนสิงห์	ประธานชมรมคนรัก เชียงคาน	14 ธันวาคม พ.ศ. 2553

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสำรวจ

แบบสำรวจเพื่อการวิจัย เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : สิ่งดึงดูดใจ

วันที่..... ผู้สำรวจ.....

สิ่งดึงดูดใจ	จุดเด่น	สภาพปัจจุบัน	การให้ความรู้	การประชาสัมพันธ์	ปัญหา
1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์					
1) ย่านอาคารไม้เก่า					
2) วัดศรีคุณเมือง					
3) วัดมหาธาตุ					
4) วัดท่าคก					
5) วัดป่าไผ่					
6) วัดมิ่งมิคาราม (วัดป่ากลาง)					
2. วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต					
1) การตักบาตรข้าวเหนียว					
2) ประเพณีออกพรรษา					
3) เทศกาลสงกรานต์					
4) การทำผ้าหม่นวม					
5) การทำข้าวหลาม					
6) การทำมะพร้าวแก้ว					
3. แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง					
1) แก่งคุดคู้					
2) ภูทอก					
3) วัดพระพุทธรูปทองคำเงิน					

หมายเหตุ

ราคา ได้แก่ ช่วงวันธรรมดา วันหยุด วันเทศกาล

ช่วงให้บริการ ได้แก่ จำนวนวันที่นักท่องเที่ยวพัก และ ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาก และน้อย

จำนวนหน่วย คือ จำนวนห้องที่มี

จำนวนนักท่องเที่ยว คือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่ที่พักสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

กิจกรรม คือ กิจกรรมเสริมของที่พัก เช่น นำเที่ยว ตักบาตร รถเช่า ร้านอาหาร

ช่องทางการจัดจำหน่าย ได้แก่ ทางตรง ผ่านบุคคลที่สาม ทางโทรศัพท์ ทางอินเทอร์เน็ต

การให้ข้อมูล คือ การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับทางการท่องเที่ยว

การโฆษณา คือ การประชาสัมพันธ์ที่พักแก่นักท่องเที่ยว

หมายเหตุ

ประเภท คือประเภทของร้านค้าและบริการ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านไอศกรีม ร้านขายของที่ระลึก นวด สปา ร้านทำผม ร้านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ราคา ได้แก่ ช่วงวันธรรมดา วันหยุด วันเทศกาล

ช่วงให้บริการ ได้แก่ ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาก และน้อย

จำนวนนักท่องเที่ยว คือ จำนวนนักท่องเที่ยวการค้าและบริการสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

ช่องทางการจัดจำหน่าย ได้แก่ ทางตรง ผ่านบุคคลที่สาม ทางโทรศัพท์ ทางอินเทอร์เน็ต

การให้ข้อมูล คือ การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับทางการท่องเที่ยว

การโฆษณา คือ การประชาสัมพันธ์ร้านค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว

แบบสำรวจเพื่อการวิจัย เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : สิ่งอำนวยความสะดวก (การขนส่ง น้ำเที่ยว) และการตลาดการท่องเที่ยว

วันที่..... ผู้สำรวจ.....

รายชื่อการบริการขนส่ง น้ำเที่ยว	ราคา	ช่วงให้บริการ	จำนวนหน่วย	จำนวนนักท่องเที่ยว	กิจกรรมเชื่อมโยง	ช่องทางการจำหน่าย	การให้ข้อมูล	การโฆษณา	ปัญหา
1) รถโดยสารปรับอากาศ									
2) บริการรถสามล้อ									
3) บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง									
4) บริการเช่ารถจักรยาน									
5) บริการเช่ารถจักรยานยนต์									
6) บริการรถโดยสารระหว่างจังหวัด									
7) บริการรถโดยสารระหว่างอำเภอ									
8) เรือโดยสาร									

หมายเหตุ

ราคา ได้แก่ ช่วงวันธรรมดา วันหยุด วันเทศกาล

ช่วงให้บริการ ได้แก่ ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาก และน้อย

จำนวนหน่วย คือ จำนวนรถที่บริการ

จำนวนนักท่องเที่ยว คือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้

กิจกรรมเชื่อมโยง คือ กิจกรรมเสริมของการขนส่ง และนำเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับที่พัก ร้านอาหาร

ช่องทางการจัดจำหน่าย ได้แก่ ทางตรง ผ่านบุคคลที่สาม ทางโทรศัพท์ ทางอินเทอร์เน็ต

การให้ข้อมูล คือ การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับทางการท่องเที่ยว

การโฆษณา คือ การประชาสัมพันธ์ที่พักแก่นักท่องเที่ยว

ภาคผนวก ข
แบบสังเกต

แบบสังเกต เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : สิ่งดึงดูดใจ (วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต)

วันที่..... ผู้สังเกต.....

องค์ประกอบในการสังเกต	ผลการสังเกต
ช่วงวันหยุด และวันธรรมดา	
วิถีชีวิตความเป็นอยู่	
ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	
การต้อนรับนักท่องเที่ยว	
วัฒนธรรม	
การมีส่วนร่วม	
ช่วงวันเทศกาล	
วิถีชีวิตความเป็นอยู่	
ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	
การต้อนรับนักท่องเที่ยว	
วัฒนธรรม	
งานเทศกาล	
การมีส่วนร่วม	

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน
อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ ตามความเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 4 ข้อมูลข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งปัจจุบัน..... อายุ.....

อาชีพหลัก.....อาชีพเสริม.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ.เวลา.....ถึง รวมเวลา.....

สถานที่สัมภาษณ์.....อุปกรณ์การสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. ประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงคาน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน มีความเป็นมาอย่างไร

2. สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีอะไรบ้าง มีลักษณะอย่างไร

3. มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุมชนในการท่องเที่ยวอย่างไร

4. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างไร

5. ประเพณี และวัฒนธรรมพื้นบ้านมีอะไรบ้าง มีความเป็นมาอย่างไร

6. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีอะไรบ้าง

7. ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกมีเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร
8. มีการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างไร
9. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริมในพื้นที่เมืองเชียงคานหรือไม่
ลักษณะใด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันของเมืองเชียงคานเป็นอย่างไร

การจัดการด้าน	การจัดการในปัจจุบัน	ประเด็นปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม			
- แหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถี ชีวิต			
- แหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์			
- แหล่งท่องเที่ยว ใกล้เคียง			
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
- ร้านค้า			
- ที่พัก			
- ที่จอดรถ			
- การนำเที่ยว			
- ศูนย์บริการข้อมูล			
- การขนส่ง			
- ความปลอดภัย			
- บริการอื่นๆ			

การจัดการด้าน	การจัดการในปัจจุบัน	ประเด็นปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3. ด้านการตลาดการท่องเที่ยว			
- ราคาสินค้าและบริการ			
- ช่องทางการจัดจำหน่าย			
- การโฆษณาและประชาสัมพันธ์			
4. ด้านอื่นๆ			

2. เหตุผลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว คืออะไร
3. บทบาท และหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. มีการประสานงานของแต่ละผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร
5. ผู้ให้สัมภาษณ์มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานอย่างไร

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ลักษณะการมีส่วนร่วม
1. การค้นหาปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว	
2. การวางแผน และดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยว	
3. การลงทุน และการดำเนินงานในการจัดการท่องเที่ยว	
4. การติดตามประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว	

ส่วนที่ 4 ข้อมูลข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบประเมินความสำคัญของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

แบบประเมินความสำคัญของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบประเมิน ตามความเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

2. แบบประเมินชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมิน

ส่วนที่ 2 การจัดลำดับปัจจัยในการเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ส่วนที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละปัจจัย

ส่วนที่ 4 การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมิน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งปัจจุบัน..... อายุ..... อาชีพ.....

ประสบการณ์การทำงานด้านการจัดการการท่องเที่ยว.....

ประเมินเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ..... เวลา.....ถึง..... รวมเวลา.....

สถานที่ประเมิน..... อุปกรณ์การประเมิน.....

ส่วนที่ 2 การจัดลำดับปัจจัยในการเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ปัจจัยในการเข้ามามีบทบาท	คะแนนการประเมิน
1) การมีอำนาจในการตัดสินใจ การสั่งการ และการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน	
2) การมีเงินทุนในการลงทุนด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ	
3) การมีความสนใจในการแก้ปัญหา และพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานให้มีความยั่งยืน	
4) การมีบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ การขายอาหาร ร้านขาย สินค้า ตลาด รถรับจ้าง การนำเที่ยว	
5) การมีความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถ พัฒนา และถ่ายทอดความรู้เพื่อปรับปรุงพัฒนาการ ท่องเที่ยว	

ส่วนที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยว
ในแต่ละปัจจัย

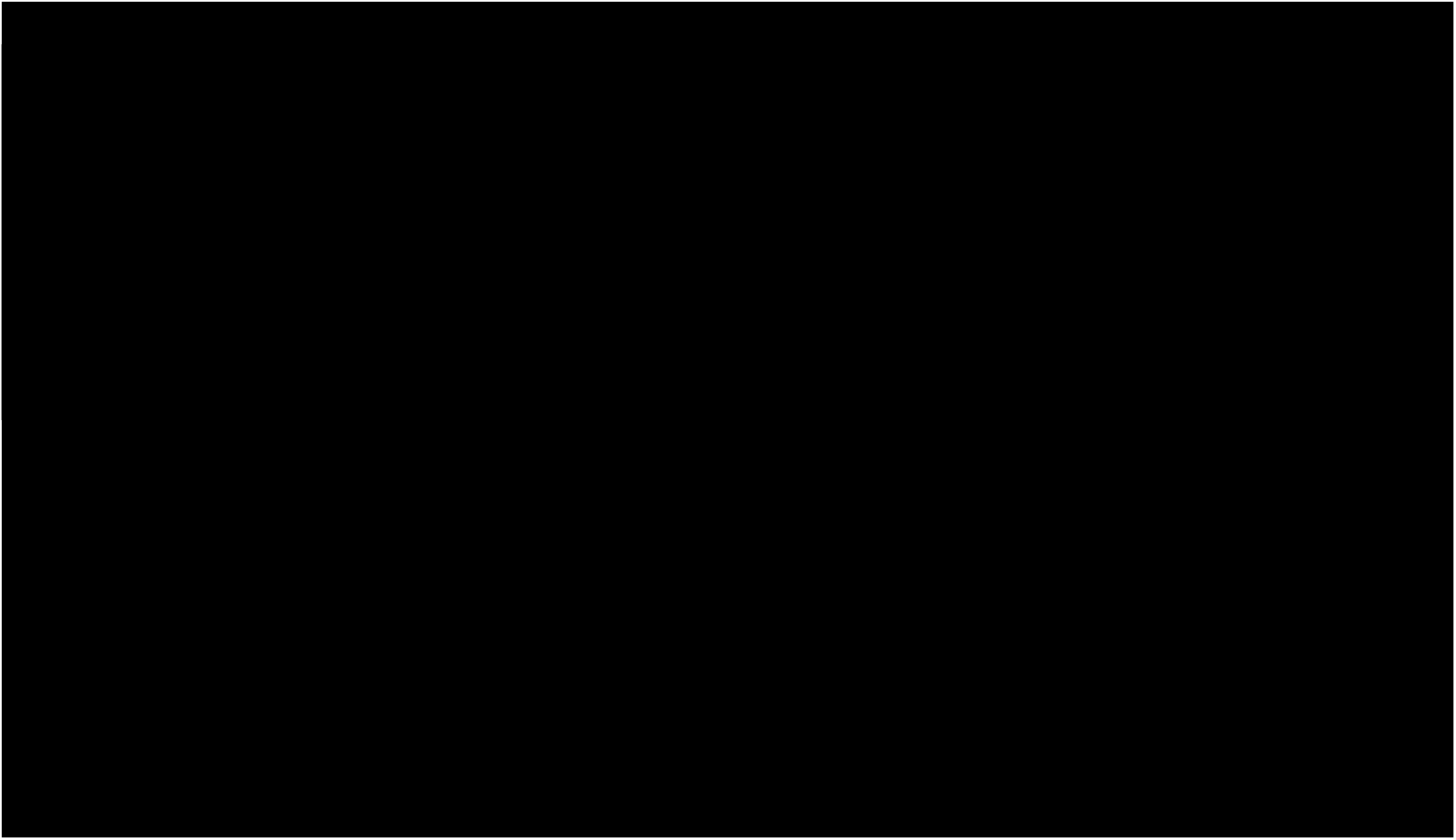
ปัจจัยในการมีส่วนได้ส่วนเสีย	มีอำนาจ	มีเงินทุน	มีความสนใจ	มีการปฏิบัติ	มีความรู้
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย					
- เทศบาล					
- จังหวัด					
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย					
- สถาบันการศึกษา					
- กรมโยธาธิการ					
- ผู้ประกอบการท้องถิ่น					
- ผู้ประกอบการต่างถิ่น					
- ภาคประชาชน					
- สภาเมืองเชียงคาน					
- ชมรมต่างๆ					

ส่วนที่ 4 การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม
ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ค้นหาปัญหา และสาเหตุ	วางแผน ดำเนินการ	การลงทุน และดำเนินงาน	ติดตาม ประเมินผล
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย				
- เทศบาล				
- จังหวัด				
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย				
- สถาบันการศึกษา				
- กรมโยธาธิการ				
- ผู้ประกอบการท้องถิ่น				
- ผู้ประกอบการต่างถิ่น				
- ภาคประชาชน				
- สภาเมืองเชียงคาน				
- ชมรมต่างๆ				

ส่วนที่ 5 ข้อมูลข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การหาแนวทางแก้ไขปัญห

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	7.00	7.00	7.00	1.00	3.00	3.00	3.00	1.00	5.00	เทศบาล	1
จังหวัด	0.14	1.00	1.00	1.00	0.14	0.20	0.20	0.20	0.14	0.33	จังหวัด	4
ททท.	0.14	1.00	1.00	1.00	0.14	0.20	0.20	0.20	0.14	0.33	ททท.	4
สถาบันการศึกษา	0.14	1.00	1.00	1.00	0.14	0.20	0.20	0.20	0.14	0.33	สถาบันการศึกษา	4
กรมโยธาธิการ	1.00	7.00	7.00	7.00	1.00	3.00	3.00	3.00	1.00	5.00	กรมโยธาธิการ	1
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.33	5.00	5.00	5.00	0.33	1.00	1.00	1.00	0.33	3.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.33	5.00	5.00	5.00	0.33	1.00	1.00	1.00	0.33	3.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
ภาคประชาชน	0.33	5.00	5.00	5.00	0.33	1.00	1.00	1.00	0.33	1.00	ภาคประชาชน	2
สภาเมืองเชียงคาน	1.00	7.00	7.00	7.00	1.00	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	สภาเมืองเชียงคาน	1
ชมรมต่างๆ	0.20	3.00	3.00	3.00	0.20	0.33	0.33	1.00	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	3
รวม	4.63	42.00	42.00	42.00	4.63	12.93	12.93	13.60	5.43	20.00		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.22	0.17	0.17	0.17	0.22	0.23	0.23	0.22	0.18	0.25	เทศบาล	20.51
จังหวัด	0.03	0.02	0.02	0.02	0.03	0.02	0.02	0.01	0.03	0.02	จังหวัด	2.22
ททท.	0.03	0.02	0.02	0.02	0.03	0.02	0.02	0.01	0.03	0.02	ททท.	2.22
สถาบันการศึกษา	0.03	0.02	0.02	0.02	0.03	0.02	0.02	0.01	0.03	0.02	สถาบันการศึกษา	2.22
กรมโยธาธิการ	0.22	0.17	0.17	0.17	0.22	0.23	0.23	0.22	0.18	0.25	กรมโยธาธิการ	20.51
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.07	0.12	0.12	0.12	0.07	0.08	0.08	0.07	0.06	0.15	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	9.41
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.07	0.12	0.12	0.12	0.07	0.08	0.08	0.07	0.06	0.15	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	9.41
ภาคประชาชน	0.07	0.12	0.12	0.12	0.07	0.08	0.08	0.07	0.06	0.05	ภาคประชาชน	8.41
สภาเมืองเชียงคาน	0.22	0.17	0.17	0.17	0.22	0.23	0.23	0.22	0.18	0.05	สภาเมืองเชียงคาน	18.51
ชมรมต่างๆ	0.04	0.07	0.07	0.07	0.04	0.03	0.03	0.07	0.18	0.05	ชมรมต่างๆ	6.60
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การวางแผนพัฒนา

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	3.00	3.00	9.00	1.00	7.00	7.00	7.00	3.00	5.00	เทศบาล	1
จังหวัด	0.33	1.00	3.00	7.00	0.33	5.00	5.00	5.00	1.00	3.00	จังหวัด	2
ททท.	0.33	1.00	1.00	7.00	0.33	5.00	5.00	5.00	1.00	3.00	ททท.	2
สถาบันการศึกษา	0.11	0.14	0.14	1.00	0.11	0.33	0.33	0.33	0.14	0.20	สถาบันการศึกษา	5
กรมโยธาธิการ	1.00	3.00	3.00	9.00	1.00	7.00	7.00	7.00	3.00	5.00	กรมโยธาธิการ	1
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.14	0.20	0.20	3.00	0.14	1.00	1.00	1.00	0.20	0.33	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	4
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.14	0.20	0.20	3.00	0.14	1.00	1.00	1.00	0.20	0.33	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	4
ภาคประชาชน	0.14	0.20	0.20	3.00	0.14	1.00	1.00	1.00	0.20	0.33	ภาคประชาชน	4
สภาเมืองเชียงใหม่	0.33	1.00	1.00	7.00	0.33	5.00	5.00	5.00	1.00	3.00	สภาเมืองเชียงใหม่	2
ชมรมต่างๆ	0.20	0.33	0.33	5.00	0.20	3.00	3.00	3.00	0.33	1.00	ชมรมต่างๆ	3
รวม	3.74	10.08	12.08	54.00	3.74	35.33	35.33	35.33	10.08	21.20		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.27	0.30	0.25	0.17	0.27	0.20	0.20	0.20	0.30	0.24	เทศบาล	23.76
จังหวัด	0.09	0.10	0.25	0.13	0.09	0.14	0.14	0.14	0.10	0.14	จังหวัด	13.21
ททท.	0.09	0.10	0.08	0.13	0.09	0.14	0.14	0.14	0.10	0.14	ททท.	11.55
สถาบันการศึกษา	0.03	0.01	0.01	0.02	0.03	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	สถาบันการศึกษา	1.56
กรมโยธาธิการ	0.27	0.30	0.25	0.17	0.27	0.20	0.20	0.20	0.30	0.24	กรมโยธาธิการ	23.76
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.04	0.02	0.02	0.06	0.04	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2.89
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.04	0.02	0.02	0.06	0.04	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2.89
ภาคประชาชน	0.04	0.02	0.02	0.06	0.04	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ภาคประชาชน	2.89
สภาเมืองเชียงใหม่	0.09	0.10	0.08	0.13	0.09	0.14	0.14	0.14	0.10	0.14	สภาเมืองเชียงใหม่	11.55
ชมรมต่างๆ	0.05	0.03	0.03	0.09	0.05	0.08	0.08	0.08	0.03	0.05	ชมรมต่างๆ	5.95
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การประสานงาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างชาติ	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	5.00	5.00	7.00	3.00	1.00	1.00	3.00	0.33	0.33	เทศบาล	2
จังหวัด	0.20	1.00	3.00	3.00	0.33	0.20	0.20	0.33	0.14	0.14	จังหวัด	4
ททท.	0.20	1.00	1.00	3.00	0.33	0.20	0.20	0.20	0.14	0.14	ททท.	4
สถาบันการศึกษา	0.14	0.33	0.33	1.00	0.20	0.14	0.14	0.20	0.11	0.11	สถาบันการศึกษา	5
กรมโยธาธิการ	0.33	3.00	3.00	5.00	1.00	0.33	0.33	0.50	0.20	0.20	กรมโยธาธิการ	3
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1.00	5.00	5.00	7.00	3.00	1.00	1.00	3.00	0.33	0.33	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
ผู้ประกอบการต่างชาติ	1.00	5.00	5.00	7.00	3.00	1.00	1.00	3.00	0.33	0.33	ผู้ประกอบการต่างชาติ	2
ภาคประชาชน	0.33	3.00	5.00	5.00	2.00	0.33	0.33	1.00	0.20	0.20	ภาคประชาชน	3
สภาเมืองเชียงใหม่	3.00	7.00	7.00	9.00	5.00	3.00	3.00	5.00	1.00	1.00	สภาเมืองเชียงใหม่	1
ชมรมต่างๆ	3.00	7.00	7.00	9.00	5.00	3.00	3.00	5.00	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	1
รวม	10.21	37.33	41.33	56.00	22.87	10.21	10.21	21.23	3.80	3.80		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างชาติ	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.10	0.13	0.12	0.13	0.13	0.10	0.10	0.14	0.09	0.09	เทศบาล	11.22
จังหวัด	0.02	0.03	0.07	0.05	0.01	0.02	0.02	0.02	0.04	0.04	จังหวัด	3.17
ททท.	0.02	0.03	0.02	0.05	0.01	0.02	0.02	0.01	0.04	0.04	ททท.	2.63
สถาบันการศึกษา	0.01	0.01	0.01	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.03	0.03	สถาบันการศึกษา	1.54
กรมโยธาธิการ	0.03	0.08	0.07	0.09	0.04	0.03	0.03	0.02	0.05	0.05	กรมโยธาธิการ	5.13
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.10	0.13	0.12	0.13	0.13	0.10	0.10	0.14	0.09	0.09	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	11.22
ผู้ประกอบการต่างชาติ	0.10	0.13	0.12	0.13	0.13	0.10	0.10	0.14	0.09	0.09	ผู้ประกอบการต่างชาติ	11.22
ภาคประชาชน	0.03	0.08	0.12	0.09	0.09	0.03	0.03	0.05	0.05	0.05	ภาคประชาชน	6.28
สภาเมืองเชียงใหม่	0.29	0.19	0.17	0.16	0.22	0.29	0.29	0.24	0.26	0.26	สภาเมืองเชียงใหม่	23.80
ชมรมต่างๆ	0.29	0.19	0.17	0.16	0.22	0.29	0.29	0.24	0.26	0.26	ชมรมต่างๆ	23.80
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การให้ความรู้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	5.00	5.00	5.00	3.00	3.00	เทศบาล	2
จังหวัด	1.00	1.00	3.00	0.33	0.33	5.00	5.00	5.00	3.00	3.00	จังหวัด	2
ททท.	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	5.00	5.00	5.00	3.00	3.00	ททท.	2
สถาบันการศึกษา	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	7.00	7.00	7.00	3.00	3.00	สถาบันการศึกษา	1
กรมโยธาธิการ	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	7.00	7.00	7.00	3.00	3.00	กรมโยธาธิการ	1
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.20	0.20	0.20	0.14	0.14	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	4
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.20	0.20	0.20	0.14	0.14	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	4
ภาคประชาชน	0.20	0.20	0.20	0.14	0.14	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	ภาคประชาชน	4
สภาเมืองเชียงใหม่	0.33	0.33	0.33	0.33	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	สภาเมืองเชียงใหม่	3
ชมรมต่างๆ	0.33	0.33	0.33	0.33	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	3
รวม	10.27	10.27	12.27	4.10	4.10	38.00	38.00	38.00	18.00	18.00		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.10	0.10	0.08	0.08	0.08	0.13	0.13	0.13	0.17	0.17	เทศบาล	11.67
จังหวัด	0.10	0.10	0.24	0.08	0.08	0.13	0.13	0.13	0.17	0.17	จังหวัด	13.30
ททท.	0.10	0.10	0.08	0.08	0.08	0.13	0.13	0.13	0.17	0.17	ททท.	11.67
สถาบันการศึกษา	0.29	0.29	0.24	0.24	0.24	0.18	0.18	0.18	0.17	0.17	สถาบันการศึกษา	22.03
กรมโยธาธิการ	0.29	0.29	0.24	0.24	0.24	0.18	0.18	0.18	0.17	0.17	กรมโยธาธิการ	22.03
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2.41
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2.41
ภาคประชาชน	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ภาคประชาชน	2.41
สภาเมืองเชียงใหม่	0.03	0.03	0.03	0.08	0.08	0.08	0.08	0.08	0.06	0.06	สภาเมืองเชียงใหม่	6.03
ชมรมต่างๆ	0.03	0.03	0.03	0.08	0.08	0.08	0.08	0.08	0.06	0.06	ชมรมต่างๆ	6.03
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การลงทุน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	1.00	5.00	5.00	5.00	3.00	1.00	3.00	7.00	7.00	เทศบาล	1
จังหวัด	1.00	1.00	3.00	5.00	5.00	3.00	1.00	3.00	7.00	7.00	จังหวัด	1
ททท.	0.20	0.20	1.00	1.00	1.00	0.33	0.20	0.33	3.00	3.00	ททท.	3
สถาบันการศึกษา	0.20	0.20	1.00	1.00	1.00	0.33	0.20	0.33	3.00	3.00	สถาบันการศึกษา	3
กรมโยธาธิการ	0.20	0.20	1.00	1.00	1.00	0.33	0.20	0.33	3.00	3.00	กรมโยธาธิการ	3
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.33	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	0.33	1.00	5.00	5.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1.00	1.00	5.00	5.00	5.00	3.00	1.00	3.00	7.00	7.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
ภาคประชาชน	0.33	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	0.33	1.00	5.00	5.00	ภาคประชาชน	2
สภาเมืองเชียงใหม่	0.14	0.14	0.33	0.33	0.33	0.20	0.14	0.20	1.00	1.00	สภาเมืองเชียงใหม่	4
ชมรมต่างๆ	0.14	0.14	0.33	0.33	0.33	0.20	0.14	0.20	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	4
รวม	4.55	4.55	22.67	24.67	24.67	12.40	4.55	12.40	42.00	42.00		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.22	0.22	0.22	0.20	0.20	0.24	0.22	0.24	0.17	0.17	เทศบาล	21.02
จังหวัด	0.22	0.22	0.13	0.20	0.20	0.24	0.22	0.24	0.17	0.17	จังหวัด	20.14
ททท.	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.04	0.03	0.07	0.07	ททท.	4.54
สถาบันการศึกษา	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.04	0.03	0.07	0.07	สถาบันการศึกษา	4.54
กรมโยธาธิการ	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.04	0.03	0.07	0.07	กรมโยธาธิการ	4.54
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.07	0.07	0.13	0.12	0.12	0.08	0.07	0.08	0.12	0.12	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	9.95
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.22	0.22	0.22	0.20	0.20	0.24	0.22	0.24	0.17	0.17	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	21.02
ภาคประชาชน	0.07	0.07	0.13	0.12	0.12	0.08	0.07	0.08	0.12	0.12	ภาคประชาชน	9.95
สภาเมืองเชียงใหม่	0.03	0.03	0.01	0.01	0.01	0.02	0.03	0.02	0.02	0.02	สภาเมืองเชียงใหม่	2.16
ชมรมต่างๆ	0.03	0.03	0.01	0.01	0.01	0.02	0.03	0.02	0.02	0.02	ชมรมต่างๆ	2.16
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การประชาสัมพันธ์

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	0.33	0.33	5.00	5.00	1.00	1.00	3.00	3.00	3.00	เทศบาล	2
จังหวัด	3.00	1.00	3.00	7.00	7.00	3.00	3.00	5.00	5.00	5.00	จังหวัด	1
ททท.	3.00	1.00	1.00	7.00	7.00	3.00	3.00	5.00	5.00	5.00	ททท.	1
สถาบันการศึกษา	0.20	0.14	0.14	1.00	1.00	0.20	0.20	0.33	0.33	0.33	สถาบันการศึกษา	4
กรมโยธาธิการ	0.20	0.14	0.14	1.00	1.00	0.20	0.20	0.33	0.33	0.33	กรมโยธาธิการ	4
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1.00	0.33	0.33	5.00	5.00	1.00	1.00	3.00	3.00	3.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1.00	0.33	0.33	5.00	5.00	1.00	1.00	3.00	3.00	3.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
ภาคประชาชน	0.33	0.20	0.20	3.00	3.00	0.33	0.33	1.00	1.00	1.00	ภาคประชาชน	3
สภาเมืองเชียงใหม่	0.33	0.20	0.20	3.00	3.00	0.33	0.33	1.00	1.00	1.00	สภาเมืองเชียงใหม่	3
ชมรมต่างๆ	0.33	0.20	0.20	3.00	3.00	0.33	0.33	1.00	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	3
รวม	10.40	3.89	5.89	40.00	40.00	10.40	10.40	22.67	22.67	22.67		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.10	0.09	0.06	0.13	0.13	0.10	0.10	0.13	0.13	0.13	เทศบาล	10.78
จังหวัด	0.29	0.26	0.51	0.18	0.18	0.29	0.29	0.22	0.22	0.22	จังหวัด	26.44
ททท.	0.29	0.26	0.17	0.18	0.18	0.29	0.29	0.22	0.22	0.22	ททท.	23.04
สถาบันการศึกษา	0.02	0.04	0.02	0.03	0.03	0.02	0.02	0.01	0.01	0.01	สถาบันการศึกษา	2.13
กรมโยธาธิการ	0.02	0.04	0.02	0.03	0.03	0.02	0.02	0.01	0.01	0.01	กรมโยธาธิการ	2.13
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.10	0.09	0.06	0.13	0.13	0.10	0.10	0.13	0.13	0.13	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	10.78
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.10	0.09	0.06	0.13	0.13	0.10	0.10	0.13	0.13	0.13	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	10.78
ภาคประชาชน	0.03	0.05	0.03	0.08	0.08	0.03	0.03	0.04	0.04	0.04	ภาคประชาชน	4.64
สภาเมืองเชียงใหม่	0.03	0.05	0.03	0.08	0.08	0.03	0.03	0.04	0.04	0.04	สภาเมืองเชียงใหม่	4.64
ชมรมต่างๆ	0.03	0.05	0.03	0.08	0.08	0.03	0.03	0.04	0.04	0.04	ชมรมต่างๆ	4.64
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

การมีรายได้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	1.00	3.00	5.00	5.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	เทศบาล	2
จังหวัด	1.00	1.00	3.00	5.00	5.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	จังหวัด	2
ททท.	0.33	0.33	1.00	3.00	3.00	0.20	0.20	0.20	0.33	0.33	ททท.	3
สถาบันการศึกษา	0.20	0.20	0.33	1.00	1.00	0.14	0.14	0.14	0.20	0.20	สถาบันการศึกษา	4
กรมโยธาธิการ	0.20	0.20	0.33	1.00	1.00	0.14	0.14	0.14	0.20	0.20	กรมโยธาธิการ	4
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	3.00	3.00	5.00	7.00	7.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	3.00	3.00	5.00	7.00	7.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
ภาคประชาชน	3.00	3.00	5.00	7.00	7.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	ภาคประชาชน	1
สภาเมืองเชียงใหม่	1.00	1.00	3.00	5.00	5.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	สภาเมืองเชียงใหม่	2
ชมรมต่างๆ	1.00	1.00	3.00	5.00	5.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	2
รวม	13.73	13.73	28.67	46.00	46.00	4.82	4.82	4.82	13.73	13.73		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงใหม่	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.07	0.07	0.10	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	เทศบาล	8.21
จังหวัด	0.07	0.07	0.10	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	จังหวัด	8.21
ททท.	0.02	0.02	0.03	0.07	0.07	0.04	0.04	0.04	0.02	0.02	ททท.	3.87
สถาบันการศึกษา	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.01	0.01	สถาบันการศึกษา	2.02
กรมโยธาธิการ	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.01	0.01	กรมโยธาธิการ	2.02
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.22	0.22	0.17	0.15	0.15	0.21	0.21	0.21	0.22	0.22	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	19.75
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.22	0.22	0.17	0.15	0.15	0.21	0.21	0.21	0.22	0.22	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	19.75
ภาคประชาชน	0.22	0.22	0.17	0.15	0.15	0.21	0.21	0.21	0.22	0.22	ภาคประชาชน	19.75
สภาเมืองเชียงใหม่	0.07	0.07	0.10	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	สภาเมืองเชียงใหม่	8.21
ชมรมต่างๆ	0.07	0.07	0.10	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	ชมรมต่างๆ	8.21
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

ปัจจัยในการมีส่วนร่วม	การหาแนวทางแก้ไขปัญหา	การวางแผนพัฒนา	การประสานงาน	การให้ความรู้	การลงทุน	การประชาสัมพันธ์	การมีรายได้
	31.76	31.76	9.44	2.57	16.75	5.15	2.57
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย							
เทศบาล	20.51	23.76	11.22	11.67	21.02	10.78	8.21
จังหวัด	2.22	13.21	3.17	13.30	20.14	26.44	8.21
ททท.	2.22	11.55	2.63	11.67	4.54	23.04	3.87
สถาบันการศึกษา	2.22	1.56	1.54	22.03	4.54	2.13	2.02
กรมโยธาธิการ	20.51	23.76	5.13	22.03	4.54	2.13	2.02
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	9.41	2.89	11.22	2.41	9.95	10.78	19.75
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	9.41	2.89	11.22	2.41	21.02	10.78	19.75
ภาคประชาชน	8.41	2.89	6.28	2.41	9.95	4.64	19.75
สภาเมืองเชียงใหม่	18.51	11.55	23.80	6.03	2.16	4.64	8.21
ชมรมต่างๆ	6.60	5.95	23.80	6.03	2.16	4.64	8.21

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การหาแนวทางแก้ไขปัญหา	การวางแผนพัฒนา	การประสานงาน	การให้ความรู้	การลงทุน	การประชาสัมพันธ์	การมีรายได้	ค่าความสำคัญ (%)
เทศบาล	651.32	754.45	105.93	29.97	352.20	55.51	21.08	19.70
จังหวัด	70.43	419.49	29.96	34.16	337.42	136.16	21.08	10.49
ททท.	70.43	366.89	24.79	29.97	76.00	118.66	9.93	6.97
สถาบันการศึกษา	70.43	49.50	14.50	56.58	76.00	10.96	5.19	2.83
กรมโยธาธิการ	651.32	754.45	48.42	56.58	76.00	10.96	5.19	16.03
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	298.77	91.73	105.93	6.19	166.64	55.51	50.72	7.75
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	298.77	91.73	105.93	6.19	352.20	55.51	50.72	9.61
ภาคประชาชน	267.01	91.73	59.34	6.19	166.64	23.89	50.72	6.66
สภาเมืองเชียงใหม่	587.80	366.89	224.73	15.48	36.15	23.89	21.08	12.76
ชมรมต่างๆ	209.61	189.03	224.73	15.48	36.15	23.89	21.08	7.20
รวม	3175.91	3175.91	944.27	256.78	1675.42	514.94	256.78	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม

1. ขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภามืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	3.00	5.00	5.00	3.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	เทศบาล	2
จังหวัด	0.33	1.00	3.00	3.00	1.00	0.20	0.20	0.20	0.33	0.33	จังหวัด	3
ททท.	0.20	0.33	1.00	1.00	0.33	0.14	0.14	0.14	0.20	0.20	ททท.	4
สถาบันการศึกษา	0.20	0.33	1.00	1.00	0.33	0.14	0.14	0.14	0.20	0.20	สถาบันการศึกษา	4
กรมโยธาธิการ	0.33	1.00	3.00	3.00	1.00	0.20	0.20	0.20	0.33	0.33	กรมโยธาธิการ	3
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	3.00	5.00	7.00	7.00	5.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	3.00	5.00	7.00	7.00	5.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
ภาคประชาชน	3.00	5.00	7.00	7.00	5.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	ภาคประชาชน	1
สภามืองเชียงคาน	1.00	3.00	5.00	5.00	3.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	สภามืองเชียงคาน	2
ชมรมต่างๆ	1.00	3.00	5.00	5.00	3.00	0.33	0.33	0.33	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	2
รวม	13.07	26.67	44.00	44.00	26.67	4.69	4.69	4.69	13.07	13.07		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภามืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.08	0.11	0.11	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.08	0.08	เทศบาล	8.95
จังหวัด	0.03	0.04	0.07	0.07	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	จังหวัด	4.16
ททท.	0.02	0.01	0.02	0.02	0.01	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	ททท.	2.08
สถาบันการศึกษา	0.02	0.01	0.02	0.02	0.01	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	สถาบันการศึกษา	2.08
กรมโยธาธิการ	0.03	0.04	0.07	0.07	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	กรมโยธาธิการ	4.16
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.23	0.19	0.16	0.16	0.19	0.21	0.21	0.21	0.23	0.23	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	20.22
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.23	0.19	0.16	0.16	0.19	0.21	0.21	0.21	0.23	0.23	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	20.22
ภาคประชาชน	0.23	0.19	0.16	0.16	0.19	0.21	0.21	0.21	0.23	0.23	ภาคประชาชน	20.22
สภามืองเชียงคาน	0.08	0.11	0.11	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.08	0.08	สภามืองเชียงคาน	8.95
ชมรมต่างๆ	0.08	0.11	0.11	0.11	0.11	0.07	0.07	0.07	0.08	0.08	ชมรมต่างๆ	8.95
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม

2. ขั้นตอนการวางแผนดำเนินการ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภามืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	7.00	9.00	3.00	1.00	5.00	5.00	5.00	3.00	3.00	เทศบาล	1
จังหวัด	0.14	1.00	0.33	0.20	0.14	0.33	0.33	0.33	0.20	0.20	จังหวัด	4
ททท.	0.11	3.00	1.00	0.14	0.11	0.20	0.20	0.20	0.14	0.14	ททท.	5
สถาบันการศึกษา	0.33	5.00	7.00	1.00	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	สถาบันการศึกษา	2
กรมโยธาธิการ	1.00	7.00	9.00	3.00	1.00	5.00	5.00	5.00	3.00	3.00	กรมโยธาธิการ	1
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.20	3.00	5.00	0.33	0.20	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	3
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.20	3.00	5.00	0.33	0.20	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	3
ภาคประชาชน	0.20	3.00	5.00	0.33	0.20	1.00	1.00	1.00	0.33	0.33	ภาคประชาชน	3
สภามืองเชียงคาน	0.33	5.00	7.00	1.00	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	สภามืองเชียงคาน	2
ชมรมต่างๆ	0.33	5.00	7.00	1.00	0.33	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	ชมรมต่างๆ	2
รวม	3.85	42.00	55.33	10.34	3.85	22.53	22.53	22.53	10.34	10.34		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภามืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.26	0.17	0.16	0.29	0.26	0.22	0.22	0.22	0.29	0.29	เทศบาล	23.84
จังหวัด	0.04	0.02	0.01	0.02	0.04	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	จังหวัด	2.06
ททท.	0.03	0.07	0.02	0.01	0.03	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	ททท.	2.15
สถาบันการศึกษา	0.09	0.12	0.13	0.10	0.09	0.13	0.13	0.13	0.10	0.10	สถาบันการศึกษา	11.08
กรมโยธาธิการ	0.26	0.17	0.16	0.29	0.26	0.22	0.22	0.22	0.29	0.29	กรมโยธาธิการ	23.84
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.05	0.07	0.09	0.03	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	4.95
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.05	0.07	0.09	0.03	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	4.95
ภาคประชาชน	0.05	0.07	0.09	0.03	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	ภาคประชาชน	4.95
สภามืองเชียงคาน	0.09	0.12	0.13	0.10	0.09	0.13	0.13	0.13	0.10	0.10	สภามืองเชียงคาน	11.08
ชมรมต่างๆ	0.09	0.12	0.13	0.10	0.09	0.13	0.13	0.13	0.10	0.10	ชมรมต่างๆ	11.08
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม

3. ขั้นตอนการลงทุนและดำเนินงาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	3.00	3.00	5.00	3.00	0.33	0.33	1.00	3.00	1.00	เทศบาล	2
จังหวัด	0.33	1.00	1.00	3.00	1.00	0.20	0.20	0.33	1.00	0.33	จังหวัด	3
ททท.	0.33	1.00	1.00	3.00	1.00	0.20	0.20	0.33	1.00	0.33	ททท.	3
สถาบันการศึกษา	0.20	0.33	0.33	1.00	0.33	0.14	0.14	0.20	0.33	0.20	สถาบันการศึกษา	4
กรมโยธาธิการ	0.33	1.00	1.00	3.00	1.00	0.20	0.20	0.33	1.00	0.33	กรมโยธาธิการ	3
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	3.00	5.00	5.00	7.00	5.00	1.00	1.00	3.00	5.00	3.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	1
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	3.00	5.00	5.00	7.00	5.00	1.00	1.00	3.00	5.00	3.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	1
ภาคประชาชน	1.00	3.00	3.00	5.00	3.00	0.33	0.33	1.00	3.00	1.00	ภาคประชาชน	2
สภาเมืองเชียงคาน	0.33	1.00	1.00	3.00	1.00	0.20	0.20	0.33	1.00	0.33	สภาเมืองเชียงคาน	3
ชมรมต่างๆ	1.00	3.00	3.00	5.00	3.00	0.33	0.33	1.00	3.00	1.00	ชมรมต่างๆ	2
รวม	10.53	23.33	23.33	42.00	23.33	3.94	3.94	10.53	23.33	10.53		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.09	0.13	0.13	0.12	0.13	0.08	0.08	0.09	0.13	0.09	เทศบาล	10.87
จังหวัด	0.03	0.04	0.04	0.07	0.04	0.05	0.05	0.03	0.04	0.03	จังหวัด	4.39
ททท.	0.03	0.04	0.04	0.07	0.04	0.05	0.05	0.03	0.04	0.03	ททท.	4.39
สถาบันการศึกษา	0.02	0.01	0.01	0.02	0.01	0.04	0.04	0.02	0.01	0.02	สถาบันการศึกษา	2.10
กรมโยธาธิการ	0.03	0.04	0.04	0.07	0.04	0.05	0.05	0.03	0.04	0.03	กรมโยธาธิการ	4.39
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.28	0.21	0.21	0.17	0.21	0.25	0.25	0.28	0.21	0.28	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	23.85
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.28	0.21	0.21	0.17	0.21	0.25	0.25	0.28	0.21	0.28	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	23.85
ภาคประชาชน	0.09	0.13	0.13	0.12	0.13	0.08	0.08	0.09	0.13	0.09	ภาคประชาชน	10.87
สภาเมืองเชียงคาน	0.03	0.04	0.04	0.07	0.04	0.05	0.05	0.03	0.04	0.03	สภาเมืองเชียงคาน	4.39
ชมรมต่างๆ	0.09	0.13	0.13	0.12	0.13	0.08	0.08	0.09	0.13	0.09	ชมรมต่างๆ	10.87
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม

4. ขั้นตอนการติดตามประเมินผลงาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ลำดับความสำคัญจากผู้ประเมิน	
เทศบาล	1.00	7.00	7.00	9.00	5.00	3.00	3.00	5.00	1.00	3.00	เทศบาล	1
จังหวัด	0.14	1.00	1.00	3.00	0.33	0.20	0.20	0.33	0.14	0.20	จังหวัด	4
ททท.	0.14	1.00	1.00	3.00	0.33	0.20	0.20	0.33	0.14	0.20	ททท.	4
สถาบันการศึกษา	0.11	0.33	0.33	1.00	0.20	0.14	0.14	0.20	0.11	0.14	สถาบันการศึกษา	5
กรมโยธาธิการ	0.20	3.00	3.00	5.00	1.00	0.33	0.33	1.00	0.20	0.33	กรมโยธาธิการ	3
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.33	5.00	5.00	7.00	3.00	1.00	1.00	3.00	0.33	1.00	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	2
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.33	5.00	5.00	7.00	3.00	1.00	1.00	3.00	0.33	1.00	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	2
ภาคประชาชน	0.20	3.00	3.00	5.00	1.00	0.33	0.33	1.00	0.20	0.33	ภาคประชาชน	3
สภาเมืองเชียงคาน	1.00	7.00	7.00	9.00	5.00	3.00	3.00	5.00	1.00	3.00	สภาเมืองเชียงคาน	1
ชมรมต่างๆ	0.33	5.00	5.00	7.00	3.00	1.00	1.00	3.00	0.33	1.00	ชมรมต่างๆ	2
รวม	3.80	37.33	37.33	56.00	21.87	10.21	10.21	21.87	3.80	10.21		

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เทศบาล	จังหวัด	ททท.	สถาบันการศึกษา	กรมโยธาธิการ	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	ภาคประชาชน	สภาเมืองเชียงคาน	ชมรมต่างๆ	ค่าความสำคัญจากการวิเคราะห์	
เทศบาล	0.26	0.19	0.19	0.16	0.23	0.29	0.29	0.23	0.26	0.29	เทศบาล	24.01
จังหวัด	0.04	0.03	0.03	0.05	0.02	0.02	0.02	0.02	0.04	0.02	จังหวัด	2.72
ททท.	0.04	0.03	0.03	0.05	0.02	0.02	0.02	0.02	0.04	0.02	ททท.	2.72
สถาบันการศึกษา	0.03	0.01	0.01	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.03	0.01	สถาบันการศึกษา	1.55
กรมโยธาธิการ	0.05	0.08	0.08	0.09	0.05	0.03	0.03	0.05	0.05	0.03	กรมโยธาธิการ	5.45
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	0.09	0.13	0.13	0.13	0.14	0.10	0.10	0.14	0.09	0.10	ผู้ประกอบการท้องถิ่น	11.37
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	0.09	0.13	0.13	0.13	0.14	0.10	0.10	0.14	0.09	0.10	ผู้ประกอบการต่างถิ่น	11.37
ภาคประชาชน	0.05	0.08	0.08	0.09	0.05	0.03	0.03	0.05	0.05	0.03	ภาคประชาชน	5.45
สภาเมืองเชียงคาน	0.26	0.19	0.19	0.16	0.23	0.29	0.29	0.23	0.26	0.29	สภาเมืองเชียงคาน	24.01
ชมรมต่างๆ	0.09	0.13	0.13	0.13	0.14	0.10	0.10	0.14	0.09	0.10	ชมรมต่างๆ	11.37
รวม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	รวม	100.00

การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ค้นหาปัญหาและสาเหตุ	วางแผนดำเนินการ	การลงทุนและดำเนินงาน	ติดตามประเมินผลงาน
	25.00	25.00	25.00	25.00
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย				
เทศบาล	8.95	23.84	10.87	24.01
จังหวัด	4.16	2.06	4.39	2.72
ททท.	2.08	2.15	4.39	2.72
สถาบันการศึกษา	2.08	11.08	2.10	1.55
กรมโยธาธิการ	4.16	23.84	4.39	5.45
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	20.22	4.95	23.85	11.37
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	20.22	4.95	23.85	11.37
ภาคประชาชน	20.22	4.95	10.87	5.45
สภาเมืองเชียงคาน	8.95	11.08	4.39	24.01
ชมรมต่างๆ	8.95	11.08	10.87	11.37

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ค้นหาปัญหาและสาเหตุ	วางแผนดำเนินการ	การลงทุนและดำเนินงาน	ติดตามประเมินผลงาน	ค่าความสำคัญ (%)
เทศบาล	223.82	596.03	271.81	600.33	16.92
จังหวัด	103.99	51.59	109.81	67.91	3.33
ททท.	51.96	53.81	109.81	67.91	2.83
สถาบันการศึกษา	51.96	277.00	52.59	38.63	4.20
กรมโยธาธิการ	103.99	596.03	109.81	136.19	9.46
ผู้ประกอบการท้องถิ่น	505.55	123.85	596.37	284.17	15.10
ผู้ประกอบการต่างถิ่น	505.55	123.85	596.37	284.17	15.10
ภาคประชาชน	505.55	123.85	271.81	136.19	10.37
สภาเมืองเชียงคาน	223.82	277.00	109.81	600.33	12.11
ชมรมต่างๆ	223.82	277.00	271.81	284.17	10.57
รวม	2500.00	2500.00	2500.00	2500.00	100.00

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววันใหม่ แต่งแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2528 ภูมิลำเนาจังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้เข้าทำงาน บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อม ในปี พ.ศ. 2551-2552 มีประสบการณ์ด้านการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายในโรงงาน และในปี พ.ศ. 2552-2555 ได้เข้าศึกษาต่อภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย